Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

на тему «Забезпечення економічної безпеки підприємства»

Виконала: студентка 6-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою»
Становська Т.В..
Керівник: к.е.н., доцент Сівіцька С.П.
Рецензент: гл.бухгалтер, Фесенко О.П.

Полтава, 2021 року

АНОТАЦІЯ

Становська Т.В. Забезпечення економічної безпеки підприємства. Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2021.

Робота містить 132 сторінок, 25 таблиць, 18 рисунків, список літератури з 94 джерел та 6 додатки.

Ключові слова: безпека, небезпека, підприємство, економічна безпека, забезпечення економічної безпеки, формування економічної безпеки.

Підприємство як відкрита соціально-економічна система нині функціонує в середовищі, яке є нестабільним і динамічним. Воно змушує менеджмент швидко адаптуватися до нових умов господарювання, потребує знання законів розвитку та пошуку шляхів нормальної, стабільної й результативної підприємницької діяльності тієї чи іншої організаційно-правової структури, враховуючи зовнішні й внутрішні загрози. Забезпечення економічної безпеки підприємства у сфері матеріального виробництва за жорсткої ринкової конкуренції завдяки прогнозуванню та своєчасному запобіганню збиткам, ризикам, катастрофам; піклуванню про життя й здоров’я персоналу, його матеріальний достаток є одним із важливих чинників, які максимізують прибуток від виробничої діяльності, оптимізують роботу операційної системи, підвищують якість господарських процесів та створюють умови для творчого підходу й новаторства промислових підприємств у забезпеченні дохідності та стійкості бізнесу.

Мета роботи є обґрунтування та поглиблення теоретичних і методичних підходів до забезпечення економічною безпекою підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Предметом дослідження є процес забезпечення економічною безпекою підприємства, оцінювання її рівня та напрями підвищення.

У теоретичній частині роботи розглянуто наукові підходи до визначення сутності поняття «безпека», «небезпека», «забезпечення економічної безпеки». Визначено складові та фактори забезпечення економічної безпеки підприємства. Сформовано систему забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи. Проаналізовано підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства. Розглянуто методи визначення рівня економічної безпеки підприємства. Досліджено світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства.

У розрахунково-аналітичній частині наведено організаційно-економічну характеристику підприємства. Здійснено аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства. Визначено рівень економічної безпеки підприємства.

Практична цінність магістерської роботи полягає в можливості формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства; розробці організаційно-управлінських заходів щодо підвищення ефективності управління економічною безпекою підприємства; прорахунку рекомендації з удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Інформаційною базою для написання даної роботи є законодавчі та нормативно-правові акти з питань організації діяльності підприємств в Україні; монографії; підручники та наукові статті з питань управління активами; фінансова звітність ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

АННОТАЦИЯ

Становская Т.В. Обеспечение экономической безопасности предприятия. Рукопись. Магистерская работа на получение второго (магистерского) уровня высшего образования по специальности 072 "Финансы, банковское дело и страхование" по образовательно-профессиональной программе "Управление финансово-экономической безопасностью", Национальный университет "Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка", Полтава, 2021).

Работа содержит 132 страниц, 25 таблиц, 18 рисунков, список литературы из 94 источников и 6 приложений.

Ключевые слова: безопасность, опасность, предприятие, экономическая безопасность, обеспечение экономической безопасности, формирование экономической безопасности.

Предприятие как открытая социально-экономическая система сейчас функционирует в среде, которая является нестабильной и динамичной. Оно заставляет менеджмент быстро адаптироваться к новым условиям хозяйствования, требует знания законов развития и поиска путей нормальной, стабильной и результативной предпринимательской деятельности той или иной организационно правовой структуры, учитывая внешние и внутренние угрозы. Обеспечение экономической безопасности предприятия в сфере материального производства при жесткой рыночной конкуренции благодаря прогнозированию и своевременному предотвращению ущерба, риска, катастроф; заботе о жизни и здоровье персонала, его материальный достаток является одним из важных факторов, которые максимизируют прибыль от производственной деятельности, оптимизируют работу операционной системы, повышают качество хозяйственных процессов и создают условия для творческого подхода и новаторства промышленных предприятий в обеспечении доходности и устойчивости бизнеса.

Целью работы является обоснование и углубление теоретических и методических подходов к обеспечению экономической безопасностью

предприятия, а также разработка практических рекомендаций по их усовершенствованию.

Объектом исследования является ООО «Полтаваэкопродукт-2».

Предметом исследования является процесс обеспечения экономической безопасностью предприятия, оценивание его уровня и направления повышения.

В теоретической части работы рассмотрены научные подходы к определению сущности понятия "безопасность", "опасность", "обеспечение экономической безопасности". Определены составляющие и факторы обеспечения экономической безопасности предприятия. Сформирована система обеспечения экономической безопасности предприятия: основные элементы. Проанализированы подходы к оценке экономической безопасности предприятия. Рассмотрены методы определения уровня экономической безопасности предприятия. Исследован мировой опыт обеспечения экономической безопасности предприятия.

В расчетно-аналитической части приведена организационно-экономическая характеристика предприятия. Осуществлен анализ основных финансовых показателей деятельности предприятия. Определен уровень экономической безопасности предприятия.

Практическая ценность магистерской работы состоит в возможности формирования механизма обеспечения экономической безопасности предприятия; разработке организационно-управленческих мер по повышению эффективности управления экономической безопасностью предприятия; просчете рекомендаций по усовершенствованию организации информационно-аналитического обеспечения системы экономической безопасности предприятия.

Информационной базой для написания данной работы есть законодательные и нормативно-правовые акты по вопросам организации деятельности предприятий в Украине; монографии; учебники и научные статьи по вопросам управления активами; финансовая отчетность ООО «Полтаваэкопродукт-2».

SUMMARY

Stanovska T.V. Ensuring the economic security of the enterprise. Manuscript. Master's thesis for the second (master's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" in the educational and professional program "Management of Financial and Economic Security", National University "Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk", Poltava, 2021.

The work contains 132 pages, 25 tables, 18 figures, a list of references from 94 sources and 6 appendices.

Key words: security, danger, enterprise, economic security, ensuring economic security, formation of economic security.

The enterprise as an open socio-economic system now operates in an environment that is unstable and dynamic. It forces management to quickly adapt to new economic conditions, requires knowledge of the laws of development and finding ways of normal, stable and effective business activities of a particular organizational and legal structure, taking into account external and internal threats. Ensuring the economic security of the enterprise in the field of material production in fierce market competition through forecasting and timely prevention of losses, risks, disasters; care for the life and health of staff, their material well-being is one of the important factors that maximize profits from production, optimize the operating system, improve the quality of economic processes and create conditions for creativity and innovation of industrial enterprises in ensuring profitability and business sustainability .

The purpose of this work is to substantiate and deepen the theoretical and methodological approaches to ensuring the economic security of the enterprise, as well as the development of practical recommendations for their improvement.

The object of research is Poltavaekoproduct-2 LLC.

The subject of the study is the process of ensuring the economic security of the enterprise, assessing its level and areas of improvement.

The theoretical part of the paper considers scientific approaches to defining the essence of the concept of "security", "danger", "economic security". The components and factors of economic security of the enterprise are determined. The system of ensuring economic security of the enterprise is formed: basic elements. Approaches to assessing the economic security of the enterprise are analyzed. Methods for determining the level of economic security of the enterprise are considered. The world experience of ensuring the economic security of the enterprise is studied.

In the calculation and analytical part the organizational and economic characteristics of the enterprise are given. The analysis of the basic financial indicators of activity of the enterprise is carried out. The level of economic security of the enterprise is determined.

The practical value of the master's thesis lies in the possibility of forming a mechanism for ensuring the economic security of the enterprise; development of organizational and managerial measures to improve the efficiency of economic security management of the enterprise; miscalculation of the recommendation on improvement of the organization of information and analytical maintenance of system of economic safety of the enterprise.

The information base for writing this work is the legislation and regulations on the organization of enterprises in Ukraine; monographs; textbooks and scientific articles on asset management; financial statements of Poltavaecoproduct-2 LLC.

ЗМІСТ

ВСТУП……...……5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА……..……..7

1.1. Сутнісна характеристика економічної безпеки підприємства ……7

1.2. Складові та фактори забезпечення економічної безпеки підприємства….19

1.3. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи …….....26

Висновки до розділу 1…….36

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПКИ ПІДПРИЄМСТВА …..…..……..……..……37

2.1. Підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства ……..….37

2.2. Методи визначення рівня економічної безпеки підприємства ……..…47

2.3. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства …..…55

Висновки до розділу 2…….62

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» ..……63

3.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства …….……63

3.2. Аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства …….68

3.3. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства …….……..……83

Висновки до розділу 3…….90

РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» …….……..91

4.1. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства …….…….91
4.2. Організаційно-управлінські заходи щодо підвищення ефективності управління економічною безпекою підприємства …….……..101
4.3. Рекомендації з удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства ……110
Висновки до розділу 4……...…116
ВИСНОВКИ…….……..117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...…….....123
ДОДАТКИ……..132

ВСТУП

Підприємство як відкрита соціально-економічна система нині функціонує в середовищі, яке є нестабільним і динамічним. Воно змушує менеджмент швидко адаптуватися до нових умов господарювання, потребує знання законів розвитку та пошуку шляхів нормальної, стабільної й результативної підприємницької діяльності тієї чи іншої організаційно-правової структури, враховуючи зовнішні й внутрішні загрози. Забезпечення економічної безпеки підприємства у сфері матеріального виробництва за жорсткої ринкової конкуренції завдяки прогнозуванню та своєчасному запобіганню збиткам, ризикам, катастрофам; піклуванню про життя й здоров'я персоналу, його матеріальний достаток є одним із важливих чинників, які максимізують прибуток від виробничої діяльності, оптимізують роботу операційної системи, підвищують якість господарських процесів та створюють умови для творчого підходу й новаторства промислових підприємств у забезпеченні дохідності та стійкості бізнесу.

Метою роботи є обґрунтування та поглиблення теоретичних і методичних підходів до забезпечення економічною безпекою підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення мети в роботі поставлено і вирішено такі наукові та прикладні завдання:

– надати сутнісну характеристика економічної безпеки підприємства;

– визначити складові та фактори забезпечення економічної безпеки підприємства;

– сформувати систему забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи;

– проаналізувати підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства;

– розглянути методи визначення рівня економічної безпеки

підприємства;

– дослідити світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства;

– надати організаційно-економічну характеристику підприємства;

– здійснити аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства;

– визначити рівень економічної безпеки підприємства;

– сформування механізм забезпечення економічної безпеки підприємства;

– розробити організаційно-управлінські заходи щодо підвищення ефективності управління економічною безпекою підприємства;

– надати рекомендації з удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Об’єктом дослідження є рівень фінансової безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Предметом дослідження процес забезпечення економічною безпекою підприємства, оцінювання її рівня та напрями підвищення.

В роботі були використані такі методи дослідження як аналізу, синтезу, узагальнення, групування, табличний метод, історико-логічний метод тощо.

Інформаційна база дослідження ґрунтується на використанні наукових та методичних розробок вітчизняних та зарубіжних вчених, статей у фахових виданнях, матеріалів конференцій, навчальних посібників, монографій тощо. Інформаційну основу для аналітичного дослідження становлять статистичні дані ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1.Сутнісна характеристика економічної безпеки підприємства

Особливістю сучасного етапу розвитку економічних умов функціонування є зростання нестабільності та невизначеності, що призводить як до погіршення результатів господарської діяльності, так і можливості втрати стійкості. В таких умовах зростають зусилля, які спрямовані на формування системи захисту від негативних впливів середовища функціонування підприємства.

Поняття економічної безпеки стійко увійшло в науковий обіг та практичне використання як властивість та функція економічної системи. З роками поняття економічної безпеки набувало подальшого розвитку в напрямі розширення меж реалізації функцій з нейтралізації загроз, що формують небезпеку діяльності підприємства. Результатами наукового пошуку стали публікації, монографії та дисертаційні дослідження провідних світових та національних науковців. Розмаїття трактувань економічної безпеки призвело до все більшого розмивання економічної сутності даного поняття та відходу від логічної упорядкованості між факторами впливу, змістовною сутністю та вихідними результатами.

Категорія «безпека» зародилася у період, коли суспільство, людина як суб'єкт та її діяльність постали перед загрозами та небезпеками зовнішнього світу. Першу згадування поняття безпеки було ще у Старому Заповіті Біблії (глава 28) та перекладається з грецької як «володіти ситуацією» [1]. Згодом поняття «безпека» почали вживати в 17 ст., воно означало спокійний стан духу людини, що вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки [2].

Сучасне значення дефініції «національна безпека» у політичному лексиконі офіційно використав президент США Теодор Рузвельт у 1904 році

[3]. Відтак проблема національної безпеки стала однією із стрижневих у наукових дослідженнях американських і західноєвропейських учених у соціологічній, політологічній та економічній галузях.

Нормативно-правовими документами, які регламентують сферу забезпечення національної безпеки нашої країни, є: закони України «Про основи національної безпеки України» [4] та «Про Раду національної безпеки і оборони України» [5], а також «Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» [6]. Термін «безпека» доволі часто використовується в усіх суттєвих аспектах життєдіяльності, тому його розглядають з різних напрямків впливу на державу, підприємство, особистість.

Існує безліч різних ознак, за якими класифікується безпека (рис. 1.1.) [7].

Проаналізуємо протилежний бік безпеки, а саме «небезпеку», тобто можливість виникнення обставин, за яких матерія, поле, інформація або їхнє поєднання можуть таким чином вплинути на складну систему, що призведе до погіршення або неможливості її функціонування і розвитку [8]. Небезпеку ототожнюють з загрозою, ризиком та катастрофою.

Якщо звернутися до словників за роз’ясненнями, то: 1) під загрозою розуміється можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого, тяжкого для кого -, чого-небудь [9]; 2) ризиком є усвідомлена можливість небезпеки [9], непередбачуваність і можливість настання подій з негативними наслідками (зазнати збитків, втратити вигоду тощо), зумовлених певними діями або рішеннями, які матимуть місце в майбутньому [10], усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених витрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв’язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами [11]; 3) катастрофою є раптове лихо, подія з тяжкими трагічними наслідками [12], несподіване лихо, раптова подія, що спричинила тяжкі, необоротні наслідки, великі руйнування [13].

На підставі проведено дослідження можна представити наступну класифікацію загроз економічної безпеки підприємства (рис. 1.2).

Особливе місце в загальній безпеці належить економічній безпеці підприємства. Спочатку з'ясуємо причини виникнення економічної безпеки підприємств. Отже, при переході до ринкової економіки, в атмосфері жорстокої конкурентної боротьбі почав активно розвиватися бізнес, який діяв в умовах недосконалого законодавства, криміналізації бізнесу та бездіяльності контролюючих органів. Тому підприємства, захищаючи своє майно, повинні були вчитися протистояти таким загрозам як рекет, рейдерство, гринмейл та кардинг; запобігати економічним злочинам та різним видам шахрайства; вчасно виявляти підроблення фінансових документів та випадки крадіжки товарно-матеріальних цінностей; оперативно запобігати шпигунству та розголошенню комерційної таємниці; відстежувати відтік капіталу в офшорні зони. Для боротьби з корупцією, організованою економічною злочинністю та тіньовою економікою держава до останнього часу використовувала правоохоронні органи, які забезпечували безпеку як державі так і підприємствам. Для протистояння загрозам на промислових підприємствах керівництво стало створювати власні служби фінансово-економічної безпеки.

Еволюція змісту поняття «економічна безпека підприємства» мала багатоетапний характер, так на першому етапі (1991-1997 рр.) поняття «економічної безпеки підприємства» використовувалось щодо захисту комерційних таємниць, інтелектуальної власності й інформації підприємства. Дії фахівців були спрямовані на запобігання витоку інформації від персоналу підприємства до конкурентів. На другому етапі (1998-1999 рр.) при використанні поняття почали враховувати негативний зовнішній вплив держави на діяльність підприємства. Третій етап (1999-2001 рр.) передбачав, що загрози економічній безпеці підприємства виникають залежно від конкретного профілю діяльності. Четвертий етап відбувався паралельно з третім (1999-2002 рр.), тобто розвиток поняття продовжився з виділенням функціональних його складових, а загрози почали розділяти на зовнішні та внутрішні. На п'ятому

етапі (2002-2005 рр.) під економічною безпекою підприємства почали розуміти ефективне його функціонування в умовах ризику, а саму небезпеку йому створюють негативні впливи та загрози із зовнішнього середовища, до яких важливо адаптуватись [14]. Бажано тут уточнити, що підприємству важливо не тільки вміти виявляти загрози, а й своєчасно усувати їх негативні наслідки, а також запобігати виникненню самих небезпек. Особливістю шостого етапу (з 2005 р. до сьогодні) є розгляд економічної безпеки підприємства, виходячи із його галузі, а його загрози розглядаються з боку зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства [14]. Крім того, на підставі проведеного нами аналізу джерел (табл..1.1), можна зазначити, що підприємству на цьому етапі важливо не тільки зберегти стабільний фінансовий стан, стійкий до загроз, а і розвивати свою діяльність шляхом підвищення його ефективності.

Таблиця 1.1

Визначення науковцями поняття «економічна безпека підприємства»

Автор	Підходи (характеристика)
1	2
1. Захисний підхід:	
Плєтникова І.Л., Кракос Ю.Б., Серик Н.І., Шемаєва Л.Г., Могильний А.І., Шликов В. Гладченко Т.Н., Васильців Т.Г. Ярочкін В., Соколов Я.В. Дикий А.П., Клейнер Г.	- стан захищеності діяльності підприємства від загроз
Воронович Л.М.	- стан незалежності віднедобросовісної конкуренції
Ковальов Т., Сухорукова Т., Бєндіков М., Ортинський В.Л.	- стан захищеності діяльності підприємства та здатність своєчасно усунути різноманітні загрози
Енциклопедія економічної безпеки, Барановський О.	- стан захищеності інтересів, протистояння загрозам, стабільність функціонування та розвиток
2. Стійкістний підхід	
Шевченко І., Капустін Н., Дубецька С.П., Рудницька О.В.	– підвищення фінансової стійкості підприємства
3. Прогресивний підхід	
Дацків Р., Камлик М.І.,Судакова О., Стаховяк З.	- стан економічного розвитку та ефективність нейтралізації негативних факторів і протидії їх впливу
4. Стабільний підхід	
Яценко Н.М., Михайлюк С.О.	- економічний стан, сталий по відношенню до внутрішніх і зовнішніх змін

Продовження табл. 1.1.

1	2
5. Збалансований підхід	
Горячева К.С., Лисенко Ю., Підлужна Н.О., Великий економічний словник, Кургузенкова Л.А., Маковоз О.В., Авагімов А.А.	- стан збалансованої системи, стійкий до загроз, забезпечує розвиток
6. Гармонійний підхід	
Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М.	- гармонізація економічних інтересів
7. Ресурсний підхід	
Корольов М., Бєлокуров В., Кірієнко А.В., Варналій З.С.	- ефективність використання ресурсів
Грунін О.А., Сєнчагов В., Кузенко Т.Б.,Ільяшенко С.М., Шевелева А.Е., Донець Л.І., Ващенко Н.В., Олєйніков Є.О., Ареф'єва О.В., Мак-Мак В.П., Бланк І.А., Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровский В.С. та ін.	- ефективність використання ресурсів, запобігання загрозам, стабільному функціонуванню
Ніколаюк С.І., Никифорчук Д.Й., Афанасьєв М.В., Манів З.О., Покропивний С.Ф., Шкарлет С.	- ефективність використання ресурсів, стабільність функціонування і розвиток
Бєлоусова І.А.	- використання ресурсів для стабільного функціонування і розвитку, запобігання загрозам
8. Вартісний підхід	
Забродський В.	- кількісна і якісна характеристика властивостей фірми, здатність самовиживання і розвитку
9. Часовий підхід	
Тамбовцев В.	- що враховує імовірність небажаних змін
10. Цільовий підхід	
Тамбовцев В.Л.	- стан економічної системи, який забезпечує досягнення цілей
11. Цивілізований підхід	
Одинцов А.А.	- стан цивілізованого бізнесу, в якому відсутня шкода
12. Граничний підхід	
Соколенко Т.М.	- стратегічний потенціал знаходиться поблизу межі адаптивності

Дослідження автором сутності категорії «економічна безпека підприємства» в працях вчених (табл.1.1) виявило відсутність одностайної точки зору науковців на трактування як самого поняття, так і виділення

його функціональних складових та визначення назви підходів.

На підставі аналізу поглядів науковців можна стверджувати, що поняття «економічна безпека підприємств» є багатовимірним, а окремі автори розглядають його сутність у різних напрямках, тому було виділено та доповнено підходи до його трактування (рис. 1.3.).

Отже, цими авторами було проведено «ґрунтовний контент-аналіз 118 безпекових досліджень, де мультиплікандом виступав термін «безпека», що уможливив сформувати перелік найбільш уживаних понять, котрими її описують – «гарантування», «підтримка», «охорона», «захист», «контроль», «управління», «формування», «організація», а також розглянути співвідношення вищезазначених понять із визначенням поняття «забезпечення»». Такий аналіз дав змогу авторам зробити висновок, що поняття «забезпечення», «забезпечувати» щодо інших понять («гарантувати», «підтримувати», «охороняти», «захищати», «контролювати», «управляти», «формувати», «організовувати») є більш широкою категорією, оскільки охорона, захист, контроль тощо є одиничними складовими процесу забезпечення. Поняття ж «забезпечення» охоплює весь спектр заходів (організаційних, контрольних, охоронних, захисних тощо), що вживаються задля реалізації цілей безпеки. Даний підхід широко представлений в багатьох наукових дослідженнях.

Вчені А. Мєліхов та Е. Камишнікова в своїх дослідженнях [15] слушно запропонували «логіку розмежування понять «забезпечення економічної безпеки підприємств» та «економічна безпека підприємств» за схемою «діяльність – результат діяльності»». Результати проведеного дослідження щодо сутності забезпечення економічної безпеки підприємства наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Узагальнення підходів до визначення сутності забезпечення економічної безпеки підприємства

Автор	Сутність
1	2
М. Копитко	«процес, що передбачає сукупність послідовних та обґрунтованих дій менеджерів з метою досягнення такого стану діяльності підприємства, який дозволяє з максимальною ефективністю використовувати доступні ресурси для захисту інтересів від впливу дестабілізуючих чинників»
Л. Малюта	«складний комплексний інтегрований елемент загальної системи управління підприємством на всіх рівнях її забезпечення, і передбачаєсукупність заходів (організаційних, профілактичних, пропагандистських, контролюючих, захисних), які вживаються задля реалізації цілей безпеки»
В. Сєнчагов	«безперервний, системний процес, який полягає у попередженні негативних явищ та процесів»
Л. Молдован	«процес реалізації її функціональних складових з метою запобігання можливим збиткам і досягнення максимального рівня безпеки яксьогодні, так і в майбутньому»
Е. Олейніков	«процес реалізації функціональних складових економічної безпеки з метою запобігання можливих втрат і досягнення максимального рівня економічної безпеки підприємства як зараз, так і в майбутньому»
В. Франчук	«сукупність необхідних взаємопов'заних елементів, діяльність яких спрямована на протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам з метою захисту корпоративних економічних інтересів та створення безпечних умов розвитку»
М. Фоміна	«є процесом створення сприятливих умов діяльності, процесом оволодіння суб'єктом необхідними для власного існування умовами, при яких реалізовувалися б його інтереси, здійснювалися б поставленіним цілі»
Л. Корчевська	«основною домінантою забезпечення економічної безпеки підприємства є здатність протидіяти наявним і можливим ризикам, загрозам та дії несприятливих факторів внутрішнього та зовнішнього характеру»
О. Петрина	«підтримка нормального режиму функціонування, моніторинг зовнішнього середовища і взаємодія з ним»
О. Ареф'єва, Т.Кузенко	«сукупність економічних відносин, що складаються з приводу формування здатності системи протистояти загрозам, в умовах обмеженості трудових, фінансових, матеріальних ресурсів»
Т. Васильців	«узгоджене застосування методів оцінювання збитків як бази та інструменту контролю, а також орієнтира під час планування та здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства»

Продовження табл. 1.2

1	2
С. Шкарлет	«системний процес, в якому поєднуються три основних компоненти: по-перше, діагностика та оцінка фінансово-економічних, операційних, та організаційних критеріїв з метою завчасної ідентифікації джерел виникнення небезпечних для діяльності підприємства проявів; по-друге, – своєчасне застосування релевантного каталогу антикризових (стабілізаційних) заходів нейтралізації внутрішніх і зовнішніх факторів;по-третє, – формування системи рекомендацій і заходів щодо створення конкурентної переваги та забезпечення розвитку підприємства на усіх етапах його життєвого та операційного циклів»
В. Лєсняк	«регулярний і безперервний процес, пов'язаний з підготовкою, обґрунтуванням, прийняттям, контролем реалізації та оцінкою ефективності управлінських рішень, спрямованих на перетворення стану небезпеки в захищеність за рахунок контролю використання ресурсів і власності, комбінування зовнішніх чинників впливу, прогнозування і моніторингу викликів і загроз економічній безпеці, їх відображення та нейтралізації з мобілізацією наявних резервів»
О. Мельник	«процес створення сприятливих умов та середовища, при яких суб'єкт господарювання досягає найефективнішого використання ресурсів, реалізації поставлених цілей в умовах конкурентного середовища та забезпечується захист від різного роду загроз та непередбачуваних обставин»
Е. Князєва, А. Сечняк	«1) управління підприємством в конкурентних умовах – здійснення управління підприємством з метою забезпечення його виживання та розвитку в несприятливих конкурентних умовах; 2) діяльність із забезпечення економічної безпеки – специфічний підпроцес управління в конкурентних умовах – управління спеціальними підрозділами підприємства, діяльність яких спрямована на виявлення та запобігання загроз у процесі забезпечення його успішного існування та розвитку»
Л. Гончаренко	«процес реалізації її функціональних складових з метою запобігання можливих збитків і досягнення максимального рівня економічної безпеки в поточний момент і в майбутньому. Способи забезпечення економічної безпеки підприємства - це набір заходів і система організації їх виконання та контролю, які дозволяють досягати найбільш високих значень рівня економічної безпеки підприємства»

Продовження табл. 1.2

1	2
Б. Андрушків, Л. Малюта, О.Погайдак	«можна розглядати як систему, оскільки вона відповідає основним положенням загальної теорії систем, серед яких: – організація розглядається як цілісність з особливими властивостями, яка водночас складається із елементів і підсистем зі специфічними властивостями, залишаючись відносно відокремленими, вони вступають у стосунки між собою; – можливе визначення «межі організації» та її середовища (зовнішнього оточення), а у складі останнього − виокремлення його частин. Це необхідно для з'ясування того, у яких формах підприємство як відкрита система вступає у взаємодію зі своїм середовищем та як середовище впливає на внутрішнє його середовище; – можливість вивчення динаміки організацій, що дозволяє здійснити дослідження процесів зростання, загального «життєвого циклу» розвитку підприємства тощо; – система може розглядатися як підсистема або елемент іншої, більш загальної системи − надбудови»
О. Коваленко, О. Жихор, О. Барановський	«процес, метою якого є досягнення певного стану підприємства, що характеризується як безпечне»; «безперервний, системний процес, перебіг якого передбачає діагностику зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, планування, організацію та реалізацію заходів щодо підтримки стабільного функціонування підприємства відповідно до його стратегічних, тактичних та поточних цілей, що досягається, в першу чергу, шляхом найбільш раціонального розподілу та використання ресурсів»
О. Сороківська	«реалізація сукупності взаємопов'язаних і взаємообумовлених дій суб'єктів підприємницької діяльності із формування такого механізму управління процесами залучення ресурсів та їх перетворенням у суспільно корисні продукти, який, поряд із виробничими, містить методи й технології ефективної взаємодії з усіма групами зацікавленихосіб для протидії реальним і потенційним загрозам середовища господарювання, завдяки чому формується (підтримується) достатній рівень економічної безпеки … підприємства, що дає йому змогу функціонувати на ринку і розвивати свої ринкові можливості»

Як видно із розглянутих визначень, дослідники розглядають забезпечення економічної безпеки як процес (процесний підхід), який «передбачає сукупність послідовних та обґрунтованих дій», «створення сприятливих умов», «метою якого є досягнення певного стану підприємства, що характеризується як безпечне».

Вважаємо, що під забезпеченням економічної безпеки підприємства варто розуміти процес створення умов досягнення достатнього рівня економічної

безпеки за рахунок захисту від загроз, що базується на принципах, функціях, методах і засобах, спрямованих на підвищення ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності діяльності підприємства. Тобто, в якості гіпотези буде виступати припущення, що, забезпечуючи підвищення ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності, підприємство буде забезпечувати і свою економічну безпеку.

1.2. Складові та фактори забезпечення економічної безпеки підприємства

Достатньо важливим чинником в організації системи заходів економічної безпеки є чітке обґрунтування її мети, завдань, цілей та складових, а також фактори формування. Слід зауважити, що аналогічно до визначення економічної безпеки підприємства не існує наукової одностайності щодо її мети, завдань, цілей та складових. Аналіз досліджень із зазначеної проблематики свідчить, що більшість науковців пов’язують мету та цілі економічної безпеки підприємства із метою та функціональними цілями діяльності підприємства в цілому. Ми не можемо не констатувати ґрунтовні наукові надбання щодо теоретичного узагальнення економічної безпеки підприємств С.М. Шкаралет [16]. На думку професора головна мета економічної безпеки полягає у забезпеченні гарантій його стабільного та максимально-ефективного функціонування на сучасному етапі господарської діяльності і високого потенціалу розвитку в майбутньому. В певній мірі ми погоджуємось із зазначеним твердженням, однак, обґрунтування мети, цілей та завдань необхідно формувати виходячи із формулювання економічної безпеки підприємств.

Основною метою економічної безпеки підприємства є забезпечення його конкурентоспроможності в умовах дестабілізації діяльності під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів.

Узагальнення цілей і завдань економічної безпеки підприємств не

можливе без обґрунтування його складових. Дослідження зазначеної проблематики показують, що більшість авторів зазначають, про складну внутрішню структуру економічної безпеки та їх погляди щодо узагальнення її складових дещо різняться. Певний ряд науковців формулює зазначені складові на основі Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня економічної безпеки України [17] та серед них відзначають такі, як: інвестиційна, інноваційна, фінансова, енергетична, зовнішньоторговельна, соціальна та демографічна безпека.

На думку Н.П. Фокіної [18] широкий спектр проблем, з якими пов'язана економічна безпека підприємства, потребує їхньої системної класифікації за такими видами: технологічна, ресурсна, фінансова, ринкова та соціальна безпека. Н.П. Фокіна зазначає, що для кожної підсистеми є свої параметричні оцінки-індикатори.

Шкаралет С.М. у економічній безпеці підприємств виокремлює наступні складові: фінансова; інтелектуальна; техніко-технологічна; політико-правова; інформаційна; екологічна.

Більшість науковців вважає виокремлення інформаційної складової, оскільки вона була виділена першою в історичному аспекті та є запорукою ефективного забезпечення всіх інших складових. Зміни, які відбуваються у повсякденному функціонуванні підприємств вимагають не тільки достовірності та своєчасності отримання інформації, яка забезпечила б ефективність його управління, а й її захисту. В умовах жорсткої конкуренції втрата інформації може завдати шкоду або мати невиправні наслідки для діяльності господарюючого суб'єкта.

Наразі Україна перебуває у стані постійних змін та реформ, що супроводжується змінами у правовому полі та рядом негативних чинників для діяльності суб'єктів господарювання. Такі науковці як: Пілова Д.П. [19], Шкаралет С.М. [20] втокремлюють політико-правову складову, оскільки усебічне правове забезпечення діяльності підприємства та дотримання вимог чинного законодавства є важливою передумовою їх успішного функціонування.

Наступною складовою, відповідно до обґрунтованої мети економічної безпеки підприємства визначено ресурсну складову. Необхідно зазначити, що більшість науковців розподіляють ресурсну складову на захист: майна, фінансів, персоналу та його інтелекту, техніки та обладнання тощо. Розподіл ресурсів за окремими складовими доцільний, якщо його обрано за об'єкт дослідження в системі економічної безпеки. Однак, в контексті дослідження економічної безпеки підприємства в цілому, їх об'єднання в одну ресурсну складову є доцільним та забезпечить існування між ними взаємодії, узгодженості в системі заходів захисту тощо. Про необхідність поєднання всіх видів ресурсів в системі економічної безпеки підприємства зазначає Нагорна І.І. На її думку при узагальненні складових економічної безпеки необхідно виокремити ретроспективну складову, що характеризує оцінку ефективності використання всіх ресурсів підприємства. Необхідність вивчення динаміки показників рентабельності ресурсів підприємства зумовлюється тим, зазначає Нагорна І.І., що визначивши тенденцію їх динаміки за попередні роки, можна відповідно визначити, що чекає підприємство зараз і в майбутньому [21].

Дослідження показують, що ресурсна складова економічної безпеки є однією із найважливіших в діяльності суб'єктів господарювання та з кожним роком приділяється все більше уваги питанням забезпечення конкурентоспроможності товару та послуг, а також конкурентоспроможності персоналу [22]. Питання захисту своїх ресурсів та забезпечення їх конкурентних переваг для сучасних підприємств в певній мірі не є новим. Однак, ринкове середовище, в якому функціонують підприємницькі структури, постійно еволюціонує, розвиваються новітні види взаєморозрахунків, виникають нові види товарів та послуг, а також висуваються нові вимоги до виробників. За зазначених обставин, захист та безпека ресурсної складової сучасних підприємств потребують наукового обґрунтування на підставі існуючих розробок та світового досвіду.

За зазначених умов виокремлення ринкової складової є доцільним та обґрунтованим. Ринкова складова економічної безпеки відображає ступінь

відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які складаються в ринковій сфері. Про ослаблення ринкової безпеки підприємства свідчать такі чинники, як: зменшення частки ринку, яка належить підприємству; послаблення конкурентних позицій та здатності протидіяти конкурентному тиску; зниження адаптаційних можливостей підприємства до змін на ринку, відставання від вимог ринку тощо.

Еволюція ринкового середовища спонукає до виникнення дещо нових для України складових економічної безпеки підприємств, серед яких, на думку автора, необхідно виокремити інтерфейсну.

Інтерфейсна складова направлена на заходи захисту взаєморозрахунків з економічними контрагентами. Так, загрозу економічній безпеці підприємства складають також можливі непередбачувані зміни умов взаємодії (аж до розриву договірних відношень) з економічними контрагентами: постачальниками, торговими та збутовими посередниками, інвесторами, споживачами тощо.

Виділення екологічної складової, що виокремлюється багатьма науковцями при дослідженні зазначеної проблематики, в окрему складову економічної безпеки підприємств на думку автора є дещо суперечливим. Так, екологічна складова економічної безпеки підприємств, на думку окремих науковців, передбачає заходи дотримання чинних екологічних норм, мінімізацію втрат від забруднення довкілля [23]. Негативними впливами на екологічну безпеку є: загроза здоров’ю робітників підприємства; втрата прибутку внаслідок високого рівня екологічних штрафів і платежів; зниження конкурентоспроможності підприємства і виробничої продукції; підрив іміджу підприємства. Всі перелічені загрози та заходи відносяться до інших складових економічної безпеки та не мають під собою економічного змісту взагалі. Так, загроза сплати штрафів і платежів підприємством внаслідок порушення чинного законодавства має враховуватись політико-правовою складовою, а питання екології, в зазначеному контексті не має під собою економічного підгрунтя.

Виділення силової складової економічної безпеки підприємств в окрему

складову на думку автора також є суперечливим. Аналіз літературних джерел свідчить, що силова складова економічної безпеки направлена на забезпечення фізичної безпеки працівників фірми (передовсім керівників) і збереження її майна. Окрім додаткових витрат на утримання служби охорони зазначена складова не має економічного підґрунтя. Службу охорони, що займається забезпеченням фізичного захисту керівництва підприємства, організацією пропускного режиму, охороною будівель приміщень, ліній зв'язку і обладнання тощо, доцільно розглядати, на нашу думку, як інструмент економічної безпеки.

Відповідно до мети та узагальнених нами складових економічної безпеки підприємства нами пропонується визначення наступних її цілей та завдань (рис. 1.4).

Як свідчать дані рисунку 1.4 нами узагальнено наступні основні цілі та завдання економічної безпеки підприємства: забезпечення оперативності та ефективності формування інформації, а також формування комплексу заходів щодо її захисту; дотримання норм чинного законодавства, а також врахування його змін, передбачення негативних наслідків в діяльності підприємства; забезпечення умов для розвитку підприємства на основі узгодженості його можливостей із зовнішнім ринковим середовищем; забезпечення умов для розвитку та збереження конкурентних переваг підприємства, а також всіх видів його ресурсів; створення умов для розвитку та захист економічних зв'язків підприємства свідчить про певну узгодженість наукових поглядів.

Необхідно зазначити, що при формуванні системи економічної безпеки підприємства важливим моментом є врахування усіх факторів її формування.

Тому наступним етапом дослідження є узагальнення факторів формування економічної безпеки підприємств на основі її принципів, функцій та складових. Аналіз наукової літератури показує, що більшість вчених-економістів не класифікують за певними ознаками фактори формування економічної безпеки. Так, З.О. Манів та І.М. Луцький зазначають, що чинники, що формують рівень економічної безпеки підприємств, різноманітні і в кожні галузі виробництва мають свою специфіку. Науковці характеризують наступні

в свою чергу, безпосередньо впливає на розвиток їх підприємницьких структур.

Серед зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств на рівні держави нами виокремлено: соціально-економічні умови розвитку країни, регіону та області; державна політика у сфері розвитку малого та середнього бізнесу; демографічна ситуація в країні регіоні та області; державна політика у сфері трудових відносин; зміна законодавчої бази та її досконалість; попит та пропозиція на ринку товарів та послуг; попит та пропозиція робочої сили на ринку праці.

1.3. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи

Система економічної безпеки підприємства – це структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування унікальної здатності протистояти їм в майбутньому.

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства включаються:

– збір вихідної інформації щодо можливості виникнення загроз;

– оцінка та аналіз основних ризиків підприємства;

– прогнозування стану захищеності підприємства при уникненні ризиків або при відшкодуванні їх наслідків;

– дослідження інтерфейсної складової економічної безпеки підприємства (обґрунтування безпечності вибору партнерів, клієнтів та співробітників);

– недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів, організованої злочинності й окремих осіб із протиправними намірами;

– протидія проникненню до віртуальної бази даних підприємства в злочинних цілях;

– забезпечення захисту конфіденційної інформації та комерційної таємниці;

– забезпечення схоронності матеріальних цінностей підприємства;

– захист банківських рахунків підприємства;

– захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників;

– своєчасне виявлення потенційних злочинних намірів щодо підприємства і його співробітників з боку джерел зовнішніх погроз безпеки;

– виявлення, попередження й припинення можливої протиправної й іншої негативної діяльності співробітників підприємства, направлених на зниження рівня його економічної безпеки;

– формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства;

– формування та інтенсивне використання інноваційного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства;

– фізична й технічна охорона будинків, споруд, території й транспортних засобів;

– відшкодування матеріального й морального збитку, завданого в результаті неправомірних дій підприємства та окремих співробітників;

– здійснення постійного контролю за ефективністю функціонування системи економічної безпеки, удосконалення її елементів.

Система економічної безпеки підприємства повинна включати безліч взаємопов'язаних елементів, що забезпечують комплексну безпеку підприємства при досягненні ним певних цілей.

Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства тісно взаємопов'язані. Об'єктом системи в цілому виступає стабільний економічний стан підприємства в поточному і перспективному періоді. Конкретними ж об'єктами захисту виступають ресурси: фінансові, матеріальні, інформаційні, кадрові та інші.

Суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства носить більш складний характер, оскільки його діяльність обумовлюється не тільки

особливостями і характеристиками об'єкта, але і специфічними умовами зовнішнього середовища, що оточує підприємство. Виходячи з цього, можна виділити дві групи суб'єктів, що забезпечують економічну безпеку підприємства:

– зовнішні суб'єкти;

– внутрішні суб'єкти.

До зовнішніх суб'єктів відносяться органи законодавчої, виконавчої та судової влади, покликані забезпечувати безпеку всіх без винятку законослухняних учасників господарських відносин. Причому діяльність цих органів не може контролюватися самими підприємствами.

Ці органи формують законодавчу основу функціонування і захисту господарської діяльності в різних її аспектах і забезпечують її виконання.

До внутрішніх суб'єктів відносяться особи, які безпосередньо здійснюють діяльність по захисту економічної безпеки даного конкретного суб'єкта господарської діяльності.

В якості таких суб'єктів можуть виступати:

– працівники власної служби безпеки підприємства;

– запрошені працівники зі спеціалізованих фірм, що надають послуги із захисту діяльності підприємства.

Внутрішні суб'єкти, що забезпечують економічну безпеку підприємства, здійснюють свою діяльність на основі певної стратегії і тактики.

Генеральна стратегія економічної безпеки виражається через загальну концепцію комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Стратегія економічної безпеки підприємства включає в себе систему превентивних заходів, що реалізується через безперервну, регулярну, діяльність всіх його підрозділів з перевірки контрагентів, аналізу передбачуваних угод, експертизі документів, виконання правил роботи з конфіденційною інформацією.

Тактика забезпечення безпеки підприємства передбачає застосування конкретних процедур і виконання конкретних дій з метою забезпечення його

економічної безпеки. Цими діями, в залежності від характеру загроз і тяжкості наслідків їх реалізації, можуть бути, наприклад:

– розширення юридичної служби підприємства;

– вжиття додаткових заходів щодо збереження комерційної таємниці;

– створення підрозділу комп'ютерної безпеки;

– пред'явлення претензій контрагенту-порушнику;

– звернення з позовом до судових органів;

– звернення до правоохоронних органів.

Система економічної безпеки не може бути шаблонною для всіх підприємства. Кожне підприємство обирає для себе стратегію і тактику та варіанти забезпечення економічної безпеки.

Удосконалення методів аналітичної та силової роботи щодо забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає розвитку аналітичних функцій всіх служб підприємств.

Система управління економічною безпекою підприємства включає в себе такі елементи: організаційну структуру; методи забезпечення економічної безпеки підприємства; засоби та важелі; показники та критерії оцінки рівня економічної безпеки підприємства; нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення.

Умовно можна запропонувати таку методику формування системи забезпечення економічної безпеки:

1. Вивчення специфіки бізнесу, положення на ринку і визначення основних показників діяльності.

2. Аналіз внутрішніх та зовнішніх загроз економічної безпеки підприємства та вивчення інформації про можливості виникнення кризових ситуацій і поведінки в них.

3. Перевірка існуючих інформаційно-технічних, інтелектуальних, економічних, правових, силових і неформальних засобів по забезпеченню захисту і аналіз їх придатності.

4. Організація діяльності підприємства, підготовка пропозицій щодо вдосконалення існуючої системи забезпечення економічної безпеки і бюджету на його утримання з керівництвом.

5. Контроль над функціонуванням створеної системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

6. Оцінка ефективності роботи створеної системи забезпечення економічної безпеки.

7. Корекція та вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки суб’єкта господарювання.

Розробка, впровадження і безперервне вдосконалення адаптивної системи забезпечення економічної безпеки дасть змогу сформувати комплекс захисних реакцій, спрямованих на підтримку стійкого функціонування підприємства і розвитку в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Питання економічної безпеки розпочинаються при створенні підприємства.

На підприємствах має бути створено управління (департамент, служба, відділ) економічної безпеки, діяльністю якої управляє її керівник, який, в свою чергу, підпорядковується директору підприємства.

Концепція формування і дія системи забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає, що такий механізм є гнучкою, інтегрованою і відкритою системою. Схематично систему забезпечення економічною безпекою підприємства зображено на рис. 1.6.

Основні принципи побудови і функціонування системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства показані на рисунку 1.7. До них відносяться:

Принцип безперервності. Сучасні загрози економічній безпеці підприємства носять не тільки постійний характер. Вони під впливом процесів, що відбуваються у світовій та національній економіці постійно змінюються. З'являються нові загрози, трансформуються старі. У цих умовах діяльність системи безпеки з протидії загрозам та небезпекам повинна здійснюватися

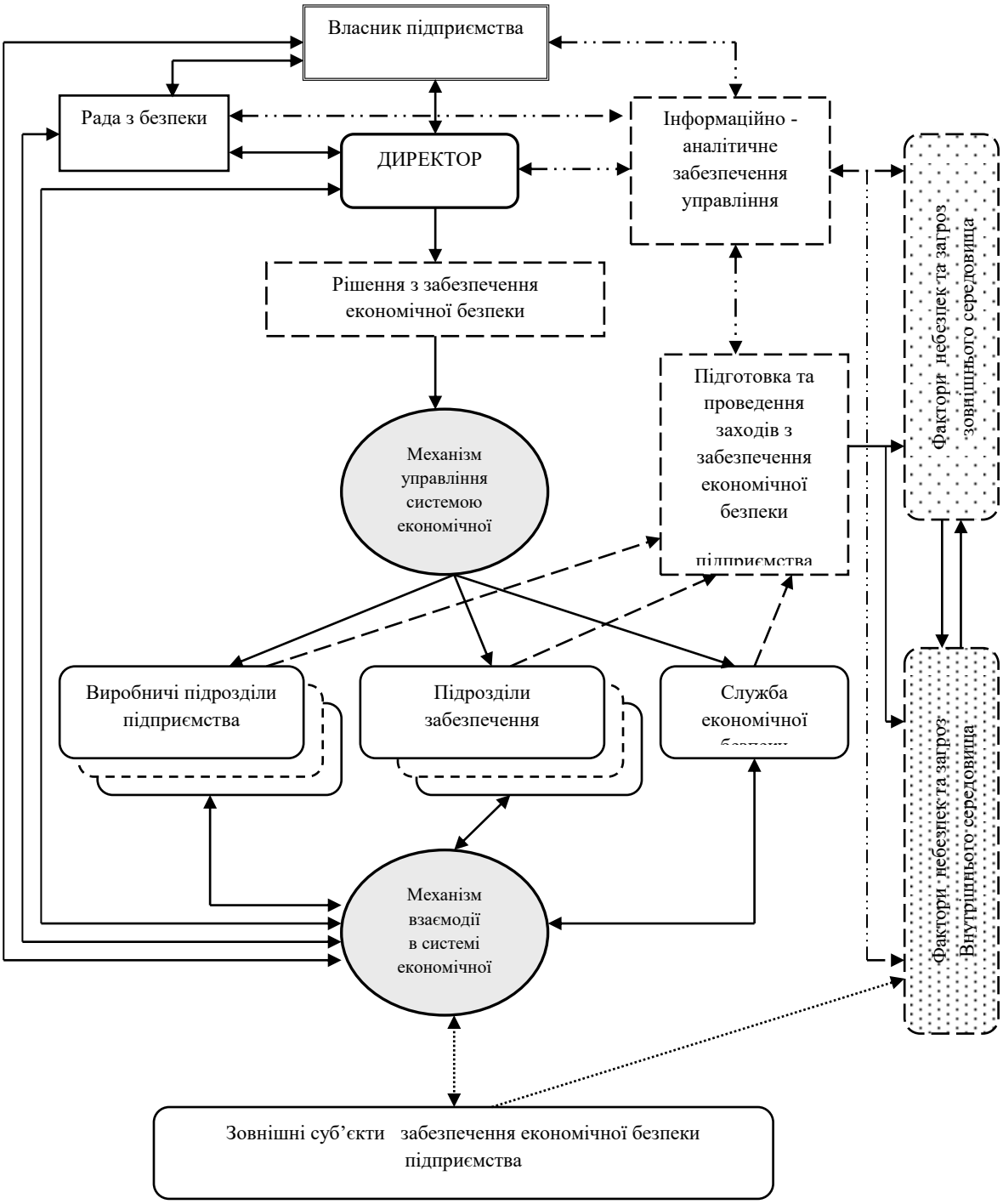

Рис. 1.6. Модель функціонування системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства

Рис. 1.7. Принципи функціонування системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства

безперервно, а це можливо тільки за умови безперервного і ефективного управління роботою всіх її суб'єктів. Для цього керівники системи безпеки повинні мати оперативну та достовірну інформацію про всі зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, і в першу чергу, про фактори загроз та їх зміни. Це досягається добре налагодженим інформаційно-аналітичним забезпеченням системи управління, що приймає правильні та своєчасні рішення з протидії виявленим загрозам економічної безпеки підприємства.

Принцип цілеспрямованості. Існуючі в зовнішньому та внутрішньому середовищі несприятливі фактори розрізняються за ступенем свого впливу на стан економічної безпеки підприємства. Одні з них прямо впливають на

діяльність підприємства, інші - опосередковано. Реалізація одних може завдати незначний збиток економіці підприємства, реалізація інших, навпаки, до серйозних економічних втрат або навіть до його ліквідації. Тому система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки повинна виявляти найбільш небезпечні загрози та цілеспрямовано концентрувати внутрішні зовнішні ресурси системи економічної безпеки в першу чергу на протидію їм.

Принцип законності. Управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства має здійснюватися виключно в правовому полі. При прийнятті управлінських рішень та забезпечення їх реалізації, керівники системи безпеки підприємства повинні керуватися конституцією і законами України. В умовах недосконалого законодавства, який регламентує діяльність суб'єктів недержавної системи безпеки на підприємстві повинні бути видані накази, розпорядження, розроблені інструкції та функціональні обов'язки посадових осіб, в яких необхідно чітко визначити права і обов'язки всіх внутрішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства. А також в них необхідно вказати порядок організації діяльності, механізми управління та взаємодії, застосовувані технології, форми і методи роботи із забезпечення економічної безпеки.

Принцип поєднання єдиноначальності і колегіальності. Забезпечення економічної безпеки є складним і специфічним видом діяльності. Діапазон завдань виконуваних суб'єктами системи економічної безпеки дуже широкий. Від високоінтелектуальних, пов'язаних з інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності системи економічної безпеки до фізичного захисту території та об'єктів підприємства. Тому структура системи економічної безпеки досить складна. Вона включає керівників підприємства та його структурних підрозділів, провідних фахівців, співробітників штатного підрозділу економічної безпеки підприємства. Для того, щоб керувати такою системою економічної безпеки особливо в екстремальній обстановці необхідно єдиноначальність. Системою економічної безпеки підприємства повинен управляти безпосередньо перший керівник підприємства. Слід також

враховувати, що серед небезпек і загроз економічній безпеці зустрічаються такі, для протидії яким потрібне швидке прийняття відповідального рішення керівником системи економічної безпеки. У таких ситуаціях керівник приймає рішення і особисто відповідає за його наслідки. А колегіальність необхідна для того, щоб задіяти весь інтелектуальний потенціал системи економічної безпеки для вироблення правильних рішень в найбільш складних ситуаціях, пов'язаних з протидією небезпекам і загрозам для діяльності підприємства.

Принцип делегування повноважень. Комплексна протидія небезпекам і загрозам економічної безпеки підприємства передбачає вирішення значної кількості складних завдань у різних сферах, у тому числі інформаційної, техніко-технологічної, фізичного захисту, фінансової, кадрової та інших. Для того, щоб захиститися від них і забезпечити економічну безпеку, необхідний високий рівень професіоналізму, знання сучасних технологій, технічних засобів і методів протидії небезпекам і загрозам економічної безпеки підприємства. Тому керівник системи економічної безпеки підприємства делегує частину своїх повноважень керівнику штатного підрозділу економічної безпеки, а також керівникам інших структурних підрозділів, у тому числі юридичного відділу, маркетингу, фінансово - економічного, виробничого, головного інженера, головного технолога та інших.

Принцип стійкості. На систему управління комплексним забезпеченням економічної безпеки можуть впливати різні несприятливі фактори як внутрішньої, так і зовнішнього середовища. Це пов'язано з тим, що будь-які зусилля суб'єктів системи економічної безпеки з протидії існуючим загрозам для діяльності підприємства обов'язково будуть викликати зворотну реакцію носіїв цих загроз як у зовнішньому середовищі, так і всередині підприємства. Це пов'язано з тим, що дуже часто загрози носять суб'єктивний характер і за ними стоять економічні інтереси конкретних людей. І вони будуть відстоювати свої інтереси всіма можливими законними і не завжди законними способами. Як показує практика, арсенал сучасних методів протидії комплексному забезпеченню економічної безпеки підприємства досить значний. А головною

метою є система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки. На суб'єкти системи управління може здійснюватись психологічний вплив, адміністративний, фізичний та інший вплив з метою дестабілізувати діяльність системи економічної безпеки. Негативному впливу можуть піддаватися також технічні засоби управління, що призводить до зниження ефективності їх функціонування. Враховуючи все це, необхідно особливу увагу приділяти підвищенню стійкості системи управління до впливу негативних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Принцип узгодженості. Система забезпечення економічної безпеки включає значне число внутрішніх і зовнішніх суб'єктів. Внутрішні суб'єкти - це керівники всіх рівнів і практично весь персонал підприємства. А до зовнішніх суб'єктів відносяться органи державної влади, в тому числі правоохоронні органи, а також суб'єкти недержавної системи безпеки. Всі вони при забезпеченні економічної безпеки діють у відповідності зі своїм призначенням, а при виконанні покладених завдань використовують свої специфічні технології, форми, методи і технічні засоби. Для того, щоб система забезпечення економічної безпеки діяла ефективно, необхідно узгодити інтереси і дії всіх її внутрішніх і зовнішніх суб'єктів за цілями, завданнями і застосовуваним технологіям.

Принцип оперативності. Ефективність функціонування системи забезпечення економічної безпеки багато в чому залежить від своєчасності проведення заходів з протидії загрозам для діяльності підприємства. Це обумовлено тим, що такі загрози як рейдерська атака і ряд інших можуть виникати раптово і наносити серйозної шкоди економіці підприємства на початку своєї дії. Для того, щоб їм протидіяти, необхідно своєчасно приймати грамотні управлінські рішення. Це дозволить системі економічної безпеки своєчасно і адекватно реагувати на виникаючі небезпеки і загрози для діяльності підприємства.

Принцип взаємодії. Забезпечення економічної безпеки - це складний процес, в якому беруть активну участь всі структурні підрозділи підприємства, його штатний підрозділ економічної безпеки, а також органи державної влади в

межах своїх повноважень. Тому найважливішим завданням системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки є організація взаємодії між ними під час підготовки та здійснення заходів щодо забезпечення економічної безпеки. Взаємодія буває внутрішньою і зовнішньою. Внутрішня взаємодія здійснюється між службою економічної безпеки підприємства та іншими його структурними підрозділами. Зовнішня взаємодія - між суб'єктами системи економічної безпеки підприємства і зовнішніми суб'єктами забезпечення економічної безпеки: правоохоронними органами (МВС, СБУ), підрозділами безпеки партнерів по бізнесу і т.д.

Принцип економічності. Витрати на організацію системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства повинні з одного боку забезпечувати її ефективне функціонування, а з іншого відповідати фінансовим можливостям підприємства. Структура і суб'єкти системи управління, що застосовуються технічні засоби, повинні бути оптимізовані і відповідати тим завданням, які стоять перед системою забезпечення економічної безпеки підприємства.

Висновки до розділу 1

У науковій літературі не існує одностайного погляду на визначення дефініцій «безпека», «економічна безпека підприємства», «забезпечення економічної безпеки підприємства». В роботі проведено аналіз зазначених дефініцій.

Забезпечити економічну безпеку підприємства як вирішальну умову його діяльності має система економічної безпеки. Відсутність уваги та управлінських дій до цілеспрямованого забезпечення економічної безпеки призведе до її послаблення через актуалізацію загроз у внутрішньому та зовнішньому середовищі діяльності підприємства. Для ефективного функціонування системи економічної вона має бути унікальною для кожного суб’єкта господарювання та якісною, інтегрованою для всіх підрозділів підприємства.

На підставі проведеного дослідження нами запропонована удосконалена класифікація загроз економічній безпеки підприємства, яку наведено на рис. 1.2 [7].

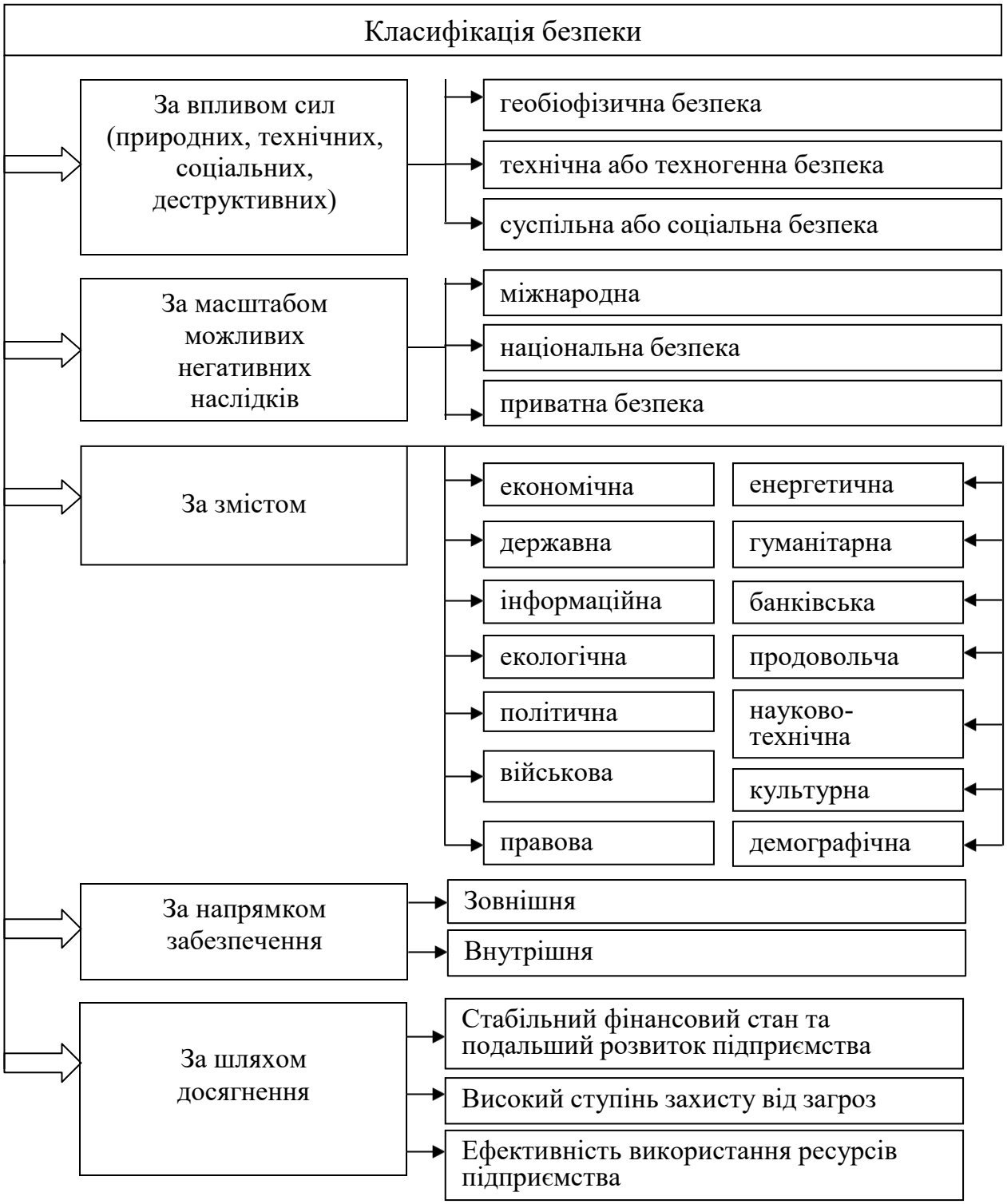

Рис. 1.1. Класифікація безпеки

Рис. 1.2. Класифікація загроз безпеки підприємства

Рис. 1.3. Підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства»

загальні типові чинники: безпосередні чинники виробництва; стабільний попит на продукцію; надійність постачальників; зовнішня конкуренція; державне економічне регулювання; надійний захист комерційної таємниці; компетентність керівництва підприємства тощо [24].

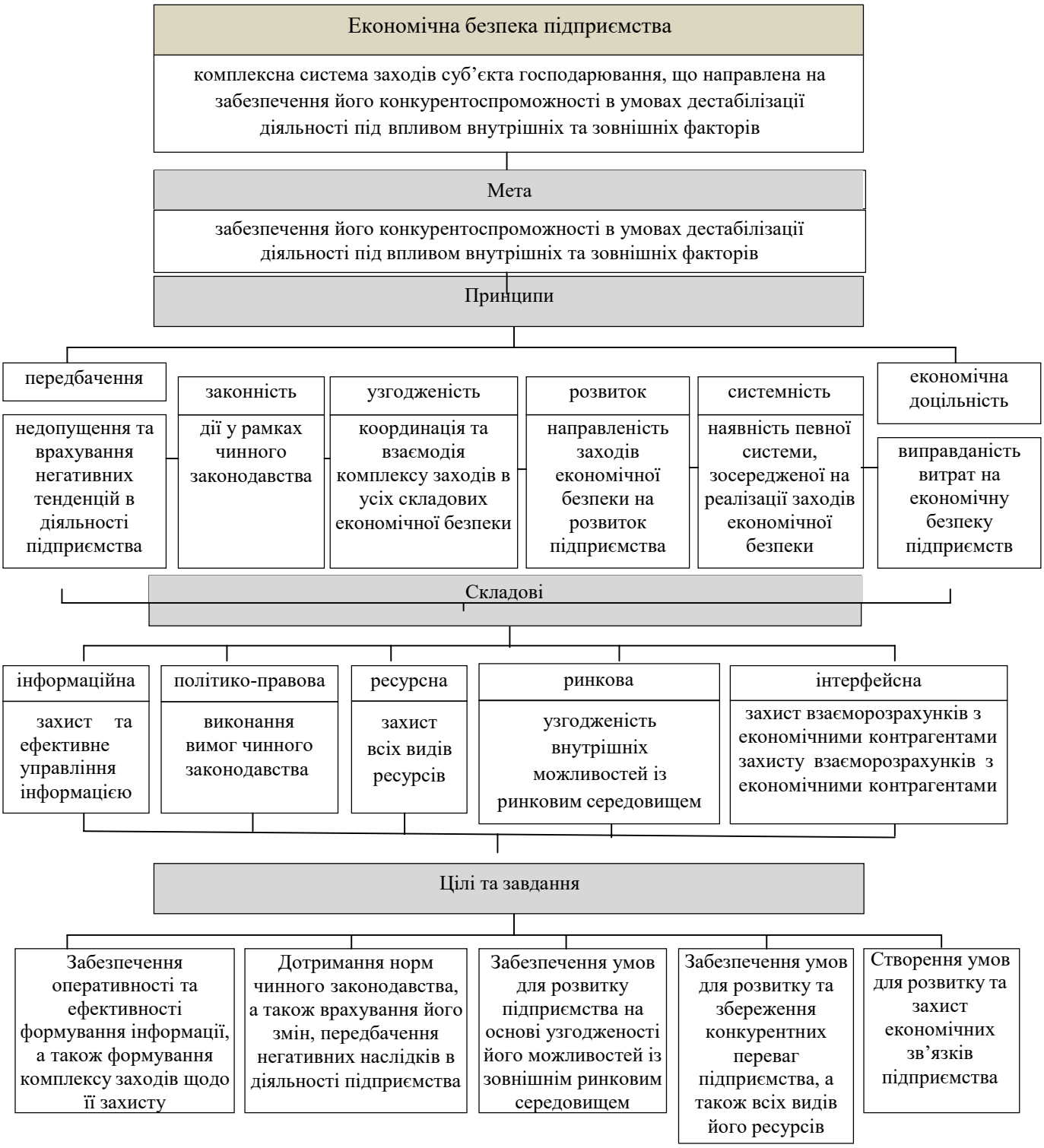

Рис. 1.4. Мета, принципи, цілі, завдання та складові економічної безпеки підприємств

Пропонується розподіл та класифікація зазначених факторів за двома основними напрямками макро- та мікро- рівнях з урахуванням особистих факторів. Основні фактори впливу на формування економічної безпеки підприємства з метою наочного зображення подано у рис.1.5.

Рис. 1.5. Фактори, що впливають на формування економічної безпеки підприємств

Як свідчать дані рисунку 1.5, до зовнішніх (макроекономічних) чинників формування економічної безпеки підприємства нами віднесено дві складові: на рівні держави та на міжнародному рівні. Так, зміни на міжнародних валютних ринках, стан міжнародної економіки та розвиток міжнародних економічних відносин мають безпосередній вплив на розвиток кожної окремої держави, що

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства

Підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства становить собою сукупність однотипних способів вимірювання економічної безпеки, інструментарій яких (прийоми, дії та операції) застосовується у заданій послідовності і базується на принципах порівняння та відношення. Результати інтерпретації отриманих оцінок виступають підставою прийняття рішень у безпекозабезпечувальній діяльності підприємства. Кожен з наявних підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства спрямований на отримання її узагальненого показника, форма якого є різною.

Найпоширеніші підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства надано на рис. 2.1.

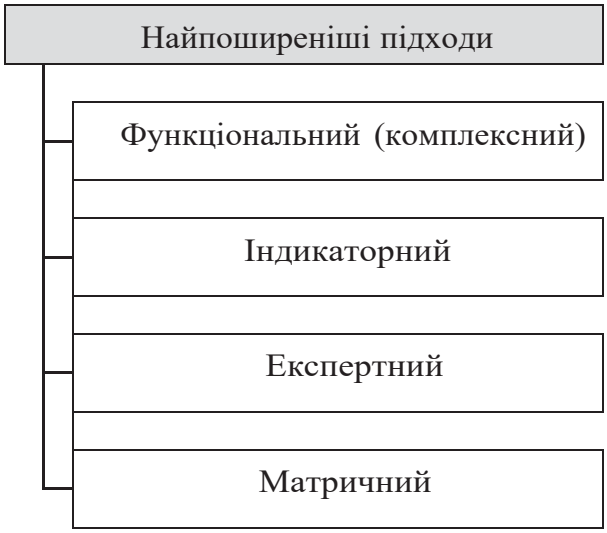

Рис. 2.1. Найпоширеніші підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства

Функціональний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства

базується на описі з використанням сукупності первинних (або одиничних) показників її стану за виділеними функціональними підсистемами (складовими) системи економічної безпеки підприємства.

Надалі значення первинних (або одиничних) показників згортаються з метою отримання комплексних показників економічної безпеки за кожною з функціональних підсистем та інтегрального показника економічної безпеки підприємства загалом. Комплексні показники за кожною з функціональних підсистем й інтегральний показник економічної безпеки підприємства загалом описують рівень економічної безпеки у частках одиниці. І комплексні, й інтегральний показники економічної безпеки підприємства є умовно кількісними (тобто штучними або квазі-кількісними).

Значення інтегрального показника економічної безпеки підприємства є результатом нормалізації значень первинних (або одиничних) показників за кожною з вибраних функціональних підсистем (складових) та двох згорток:

– первинних (або одиничних) показників – для отримання комплексного показника за кожною функціональною підсистемою (складовою);

– комплексних показників – для отримання інтегрального показника.

Отже, інтегральний показник економічної безпеки підприємства є умовно кількісним показником, оскільки є результатом не безпосереднього виміру, а операцій нормалізації одиничних і згорток одиничних та комплексних показників.

Послідовність оцінювання економічної безпеки підприємства за функціональним підходом надано на рис. 2.2.

Дії з оцінювання економічної безпеки підприємства за функціональним підходом здійснюються у такій послідовності.

1. Виділяють функціональні підсистеми (складові) системи економічної безпеки, за якими вона оцінюватиметься.

До загального переліку функціональних складових для оцінювання економічної безпеки підприємства зазвичай входять такі:

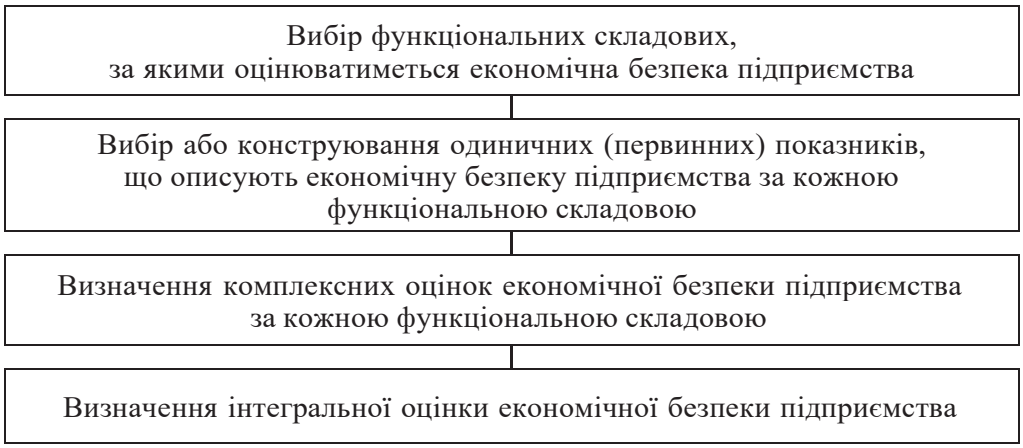

Рис. 2.2. Послідовність оцінювання економічної безпеки підприємства за функціональним підходом

- виробнича;
- техніко-технологічна;
- ринкова (або маркетингова);
- фінансова;
- інтелектуальна;
- кадрова;
- інформаційна;
- правова;
- зовнішньоекономічна.

Про погіршення економічної безпеки підприємства за фінансовою складовою свідчать:

- зменшення ліквідності підприємства;
- підвищення кредиторської і дебіторської заборгованості підприємства;
- зменшення платоспроможності підприємства.

Економічна безпека підприємства за фінансовою складовою формується тоді, коли підприємство практично повною мірою обходиться власними джерелами у формуванні запасів і покритті витрат.

Ринкова (або маркетингова) складова економічної безпеки підприємства відображає міру відповідності його внутрішніх можливостей зовнішнім вимогам до результатів діяльності, які визнаються на ринку (продукція, роботи або послуги підприємства затребувані на ринку або ні). Про погіршення економічної безпеки підприємства за ринковою складовою свідчать зменшення частки ринку підприємства, послаблення конкурентних позицій, зменшення міри адаптованості підприємства до змін на ринку.

Економічна безпека підприємства за інтелектуальною та кадровою складовими багато у чому забезпечується інтелектуальним потенціалом підприємства, який складається з накопиченого обсягу знань, інтелектуального рівня співробітників, досвіду їхньої діяльності.

Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства характеризує якість технічної бази підприємства, його виробничий потенціал та міру його використання.

Економічна безпека підприємства за правовою складовою може погіршуватися через недостатню правову захищеність його інтересів у договірній сфері, порушення юридичних прав підприємства (головним з яких є право власності) та його працівників, умисне або ненавмисне розголошування комерційно важливих відомостей, порушення норм патентного права.

Погіршення економічної безпеки підприємства за інформаційною складовою, як правило, викликані неповнотою, неточністю інформації, її несвоєчасним надходженням, несанкціонованими витоками інформації, у тому числі через доступ сторонніх осіб до конфіденційної інформації та комерційної таємниці підприємства, включаючи промислове шпигунство. Перелік показників для оцінювання економічної безпеки підприємства за зазначеними складовими може бути й іншим. Але він має бути не надто великим: за кожною складовою достатньо використати два-чотири показники.

Якогось устояного переліку функціональних складових або вимог до їхнього вибору не існує. У кожному конкретному випадку оцінювання формується свій перелік функціональних складових.

Можливе утворення й інших функціональних складових, які не увійшли до наданого переліку. Наприклад, для великих підприємств, що працюють у формі акціонерних товариств, доцільне утворення такої функціональної складової, як «капітал акціонерного товариства», за якою оцінюватиметься безпека управління акціонерним капіталом. Іноді функціональні складові об'єднуються: наприклад, замість окремих інтелектуальної та кадрової складових утворюється інтелектуально-кадрова, а техніко-технологічна входить до складу виробничої складової.

Проте можна зазначити на чинники вибору функціональних складових.

Вибір виду та кількості функціональних складових для оцінювання економічної безпеки підприємства залежить від:

– розміру підприємства – чим більш великим є підприємство, тим більшою є кількість функціональних складових;

– масштабу оцінювання – чим більш глибоким є оцінювання, яке передбачає, у тому числі, локалізацію (визначення місцезнаходження) проблемних питань в економічній безпеці підприємства, тим більшою є кількість функціональних складових.

2. Вибирають або конструюють одиничні (первинні) показники, що описують економічну безпеку підприємства за кожною функціональною складовою.

Значення одиничних (або первинних) показників за функціональними складовими економічної безпеки підприємства:

– містяться у звітах та первинних документах підприємства;

– розраховуються за даними підприємства.

При виборі одиничних (або первинних) показників за функціональними складовими оцінювання економічної безпеки підприємства необхідно дотримуватися такого правила: одиничні показники мають тією чи іншою мірою характеризувати саме економічну безпеку підприємства за певною функціональною складовою. На жаль, в оцінній практиці часто зустрічається

ситуація, коли одиничні показники описують стан функціональної складової, але не економічну безпеку підприємства за цією складовою.

Єдиного складу одиничних показників за функціональними складовими для оцінювання економічної безпеки підприємства не існує. Склад та кількість одиничних показників за функціональними складовими залежить від розміру, особливостей та умов діяльності підприємства, цілей оцінювання його економічної безпеки, масштабу оцінювання, кваліфікації фахівців з економічної безпеки.

Одиничні показники за функціональними складовими економічної безпеки підприємства різні за характером. Серед них є:

– стимулянти – показники, збільшення яких свідчить про посилення економічної безпеки за певною функціональною складовою;

– дестимулянти – показники, збільшення яких свідчить про погіршення економічної безпеки за певною функціональною складовою.

3. Визначаються комплексні оцінки економічної безпеки підприємства за функціональними складовими.

Для отримання оцінок економічної безпеки підприємства за кожною функціональною складовою необхідний один показник, який називається комплексним. Комплексний показник економічної безпеки підприємства визначається за кожною функціональною складовою, але безпосередньо він не вимірюється: він інтегрує одиничні показники і обчислюється на основі їхніх значень. Розрахунок комплексного показника надає можливість перейти від сукупності одиничних показників, представлених у різних вимірниках, до комплексних оцінок функціональних складових економічної безпеки підприємства.

Такий перехід здійснюється за допомогою нормалізації та згортки одиничних показників за кожною функціональною складовою.

4. Визначається інтегральний показник (інтегральна оцінка) економічної безпеки підприємства шляхом згортки комплексних показників (оцінок) всіх

функціональних складових (так само, як і комплексна оцінка функціональних складових).

Інтегральний показник економічної безпеки підприємства, як правило, розраховується в частках одиниці. За його значенням можна лише отримати уявлення про рівень економічної безпеки підприємства – високий або низький – і простежити динаміку цього показника (за умови дотримання тієї ж самої методики його розрахунку та порівнянності використаних одиничних показників).

Індикаторний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства базується на порівнянні двох величин – фактичних значень показників з їхніми еталонними значеннями, які називаються індикаторами.

Індикатор економічної безпеки підприємства – це граничне (мінімальне або максимальне) значення показника, вибраного для її оцінювання.

Індикатори економічної безпеки підприємства можуть:

– мати одне значення (наприклад, індикатор зносу обладнання – максимально допустима величина зносу – становить 40 %);

– бути інтервальними (наприклад, індикатор зносу обладнання становить 40-55 %).

Індикатори для оцінювання економічної безпеки підприємства поділяються на дві групи (табл. 2.1).

Для показників-стимулянт фактичне значення показників має бути вище індикатора, а для показників-дестимулянт – навпаки, бути меншим від індикатора.

Послідовність оцінювання економічної безпеки підприємства за індикаторним підходом надано на рис. 2.3.

Дії з оцінювання економічної безпеки підприємства за індикаторним підходом здійснюються у такій послідовності.

Таблиця 2.1

Групи індикаторів оцінювання економічної безпеки підприємства

Група	Опис індикаторів групи
Індикатори-стимулянти	Якщо показник є стимулянтою, а індикатор визначає мінімальне значення показника (не менше), то фактичне значення показника, що перевищує індикатор, відображає позитивні явища в економічній безпеці підприємст ва. Зростання показника свідчить про посилення економічної безпеки підприємства. І навпаки, зменшення показника свідчить про послаблення економічної безпеки підприємства
Індикатори-дестимулянти	Якщо показник є дестимулянтою, а індикатор визначає максимальне значення показника (не більше), то фактичне значення показника, що перевищує індикатор, відображає негативні явища в економічній безпеці підприємства. Зростання показника свідчить про послаблення економічної безпеки підприємства. І навпаки, зменшення показника свідчить про посилення економічної безпеки підприємства.

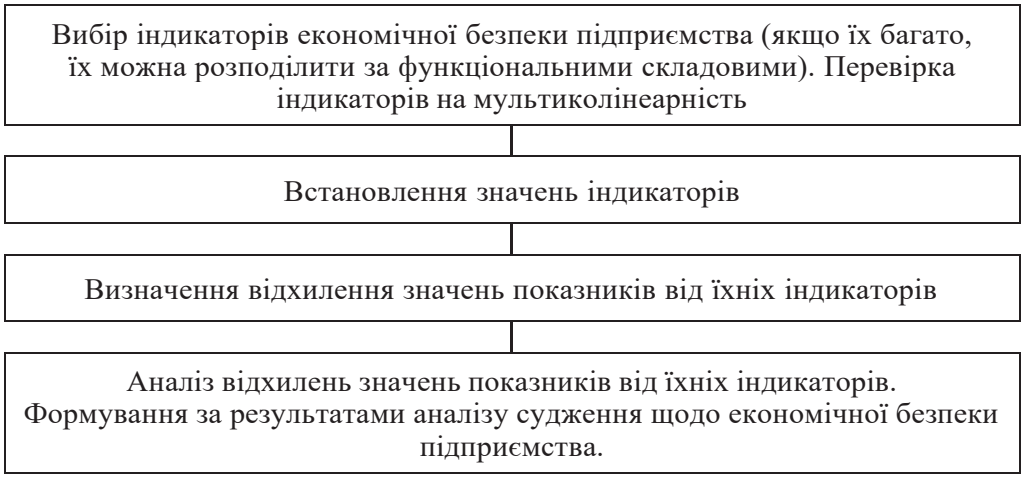

Рис. 2.3. Послідовність оцінювання економічної безпеки підприємства за індикаторним підходом

1. Вибираються індикатори економічної безпеки підприємства, які, якщо їх багато, можуть розподілятися за функціональними складовими. Дуже важливо, щоб між показниками не існувало мультиколінеарності – міцної лінійної залежності або сильної кореляції (зв’язку).

2. Встановлюються значення індикаторів. Індикаторний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства видається простим у

використанні. Але ця простота оманлива. Насправді використання цього підходу є простим за наявності значень індикаторів. Адже саме обґрунтованість значень індикаторів забезпечує якість підстави оцінювання. Якщо значення індикаторів визначено з помилками або допущено похибки, то результати порівняння з ними значень показників будуть недостовірними і, отже, недостовірною буде оцінка економічної безпеки підприємства. Крім цього значення індикаторів мають періодично переглядатися і за необхідності оновлюватися.

3. Визначаються відхилення значень показників від їхніх індикаторів. Відхилення показників від індикаторів визначаються за результатами порівняння значень показників з їхніми індикаторами. На підставі виявлених відхилень і оцінюється економічна безпека підприємства.

4. Визначені відхилення значень показників від їхніх індикаторів аналізуються з використанням різноманітних аналітичних прийомів. За результатами аналізу формуються судження щодо економічної безпеки підприємства.

Методи експертного оцінювання в економічній безпекології широкого застосування не знайшли.

Як відомо, методи експертного оцінювання використовуються там, де можливість застосування кількісних (або квазі-кількісних) показників обмежена, наприклад, в оцінюванні ймовірності реалізації загроз та виникнення змін негативного характеру у діяльності підприємства або можливих наслідків реалізації загроз. Обмеження методів експертного оцінювання відомі і так само виявляються й в оцінюванні економічної безпеки підприємства.

Причини обмеженого використання експертних методів в оцінюванні економічної безпеки підприємства вбачаються такими:

– сьогодні достатньо складно знайти достатню кількість висококваліфікованих фахівців з економічної безпеки, адже безпекозабезпечувальна діяльність на вітчизняних підприємствах лише починає здійснюватися. Причому, такі експерти повинні бути не лише підготовлені

теоретично, а й мати досвід практичної роботи. Внутрішнім експертам в оцінюванні економічної безпеки конкретного підприємства притаманний деякий суб'єктивізм, а якщо ці експерти є фахівцями з економічної безпеки відповідного структурного підрозділу підприємства, то не можна виключати їхнє прагнення дещо прикрасити результати своєї діяльності;

– сторонні експерти не дуже добре знайомі з економічною безпекою конкретного підприємства. Адже стан економічної безпеки, напрями забезпечення та ресурси, що передбачаються для цього, належать до так званих глибинних питань, з якими керівництво підприємства не квапиться ознайомити сторонніх осіб. Дані про економічну безпеку, наприклад, статистичні або ті, що вказуються у звітах підприємства, відсутні. Деякі ознаки, які можуть використовувати експерти, можуть бути спричинені зовсім іншими процесами у діяльності підприємства.

В оцінюванні економічної безпеки підприємства доцільно звернути увагу на матричний підхід, який поки ще в оцінюванні в економічній безпекології мікрорівня широкого застосування не отримав. Причини цього вбачаються у складності підготовки вихідної інформації, зокрема, якісного опису співвідношення змінних, що мають використовуватися в оцінних матрицях, а також у традиційній недовірі до якісних оцінок, які дуже часто страждають суб'єктивністю. Як правило, до кількісних оцінок довіра більша, навіть тоді, коли такі оцінки насправді є квазі-кількісними або умовними, наприклад, кількість балів або рівень у частках одиниці. Застосування матричного підходу надає добрі результати, коли процеси важко піддаються моделюванню, або показники є слабкоформалізованими, або взагалі не підлягають формалізації. Саме цим і пояснюється широке використання матриць в управлінні, де можливості кількісного аналізу обмежені, зокрема, у стратегічному плануванні та маркетингу: матриці BCG, багатокритеріальні матриці (матриця McKinsey, матри- ця Shell, матриця Г. Дєя, матриця Д. Моніесона, матриця Мак Нєйма, матриця Хекса-Меджлафа). Кожна з матриць має своє призначення, наприклад, визначення конкурентної стратегії підприємства, портфеля компанії тощо.

2.2. Методи визначення рівня економічної безпеки підприємства

Серед методів оцінювання економічної безпеки найчастіше застосовуються:

– статичний метод, заснований на оцінюванні стану економічної безпеки, корпоративних ресурсів, умов діяльності, ризиків авіакомпанії, а також їх відхилення від нормативних значень або їх співвідношення;

– динамічний метод оцінювання тенденцій зміни показників економічної безпеки діяльності підприємства.

Оцінювання економічної безпеки найчастіше здійснюється на основі оцінювання ресурсів підприємства, підсистем економічної безпеки, структурних підрозділів підприємства.

Методами отримання емпіричних даних для аналізу економічної безпеки є статистичні, експертні, баловий, метод рангів.

За концептуальним підходом до оцінювання стану економічної безпеки можна виокремити такі два підходи:

– діагностування входів в економічну систему підприємства (оцінювання зовнішніх та внутрішніх ризиків для діяльності підприємства) (ризикоорієнтований підхід);

– оцінювання та ретроспективний аналіз результатів діяльності попередніх періодів, які формують стартові позиції безпечності функціонування та розвитку підприємства в майбутніх періодах (результативний підхід).

Різними є погляди науковців на кількісний вимір стану економічної безпеки. Поширеними є погляди науковців на оцінювання стану економічної безпеки на основі оцінювання прибутку підприємства [25]. Позиція авторів ґрунтується на твердженні про те, що прибуток є індикатором стійкої безпечної діяльності в минулому, джерелом розвитку в майбутньому та ймовірним резервом покриття збитків від настання ризиків діяльності. Підтримуючи позицію зазначених авторів в тому, що важливим є врахування рівня прибутковості, оскільки прибуток є однією з основних цілей функціонування

суб'єкта господарювання, доповнимо, що прибутковість у системі показників оцінювання критеріїв економічної безпеки (розвитку, стійкості, стабільності) є показником оцінювання рівня досяжності стабільності як критерію економічної безпеки підприємства. Окрім того, варто наголосити на тому, що економічна безпека підприємства як організаційна підсистема підприємства реалізує свої функції завдяки сукупності ресурсів, які вона використовує, а саме завдяки поєднанню технічних, інформаційних, матеріальних ресурсів та компетенцій персоналу підприємства, утримання та взаємодія яких вимагає відповідних джерел покриття інвестиційних та поточних витрат на забезпечення потреб економічної безпеки. В ланцюгу цих потреб прибуток є потенційним джерелом задоволення потреби їх фінансування.

Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко [25] розглядають прибуток як джерело простого відтворення капіталу підприємства, яке, за методичним підходом автора, є умовою стану економічної безпеки.

Н.Н. Пойда-Носик [26] вважає, що показником оцінювання рівня економічної безпеки є ринкова вартість підприємства. Ринкову вартість підприємства в системі показників оцінювання діяльності підприємства більшість авторів навчальної літератури відносить до показників оцінювання ефективності діяльності підприємства. Однак з урахуванням різних підходів до визначення ринкової вартості підприємства (майновий, прибутковий, витратний, порівняльний) ціна ринкового попиту на підприємство не завжди прямо пропорційно корелює з прибутковістю його діяльності, оскільки на ціну акцій підприємства впливає сукупність факторів макро- й мезовпливу, особливо стану інвестиційної привабливості країни базування підприємства, перспектив розвитку галузі діяльності підприємства, стану конкуренції у вибраній галузі діяльності, психології покупців акцій підприємства тощо. З урахуванням сукупності висловлених обумовлень можна стверджувати, що показник ринкової вартості підприємства є відображенням економічних інтересів усіх зацікавлених осіб підприємства, а саме власників, для яких ринкова вартість підприємства є довгостроковою метою діяльності підприємства, відповідно, всі

стратегічні та поточні управлінські рішення спрямовуватимуться на забезпечення її зростання, зокрема, через формування системи економічної безпеки, цільове призначення якої полягає в умовах безпечної діяльності для зростання ринкової вартості підприємства.

Прихильник функціонального підходу до оцінювання економічної безпеки С.М. Ілляшенко дотримується позиції щодо визначення рівня економічної безпеки на основі розрахунку інтегрального показника, методика розрахунку якого є усталеною й складається із сукупності таких укрупнених етапів:

1) виокремлення функціональних підсистем підприємства;

2) формування системи показників економічної безпеки для кожної функціональної підсиссеми підприємства (показників розвитку, стійкості, стабільності, ефективності);

3) встановлення нормативних значень для сформованої вибірки показників (максимальних, мінімальних, рекомендованих, середньогалузевих тощо);

4) нормування фактичних значень показників відповідно до характеру їхнього впливу на стан економічної безпеки (стимулятори, дестимулятори);

5) визначення вагових коефіцієнтів одиничних показників у кожній підсистемі економічної безпеки на основі методу експертного опитування;

6) розрахунок одиничних зважених показників у кожній підсистемі;

7) розрахунок групового індексу кожної підсистеми економічної безпеки;

8) експертне оцінювання (ранжування) вагових коефіцієнтів групових індексів;

9) розрахунок інтегрального індексу економічної безпеки.

О.С. Іванілов [27] запропонував методику оцінювання ефективності функціонування системи економічної безпеки на основі розрахунку співвідношення різниці відверненої та заподіяної шкоди, поділеної на витрати на вжиття заходу. Таке співвідношення є універсальним інструментарієм аналізу ефективності витрат на формування економічної безпеки, оскільки дає

змогу оцінювати ефективність економічної безпеки на різних рівнях системи економічної безпеки, а саме на рівні окремих структурних підрозділів підприємства, на рівні відділу економічної безпеки та рівні підприємства загалом.

В.Ю. Халіна [28], О.В. Ілляшенко [29] критерієм економічної безпеки підприємства вважають формування можливостей розвитку, відповідно, оцінювання економічної безпеки пропонують здійснювати за допомогою оцінювання темпів зміни відповідних показників.

Розмаїття методичних підходів до оцінювання економічної безпеки обумовлено науковим різноманіттям позицій щодо кількісного визначення межі безпеки економічної діяльності підприємства. Так, В.П. Пономарьов [25] пов’язує межу економічної безпеки з достатністю власних ресурсів підприємства для забезпечення потреб простого відтворення з урахуванням постійних тенденцій інфляції засобів праці. При цьому джерелами простого відтворення є амортизаційні відрахування та прибуток підприємства. Потреби простого відтворення формуються з вартості заміщення основних засобів підприємства, скоригованих на темп інфляції засобів праці. На основі співвідношення суми необхідного прибутку для забезпечення потреб простого відтворення та фактично отриманого прибутку підприємства автор пропонує визначати економічну безпеку підприємства.

Д.П. Пілова критерієм економічної безпеки вважає співвідношення раціонального чистого та фактичного прибутку підприємства. При цьому за раціональний обсяг прибутку приймається прибуток, який формує достатній обсяг ресурсів для фондів нагромадження та споживання [30].

С.М. Ілляшенко критерієм фінансової економічної безпеки вважає достатність обігових коштів для здійснення господарської діяльності [31].

О.В. Прокопішина [32] розмежовує поняття «економічна безпека підприємства» на дві його складові, такі як «економічна безпека стану підприємства» як стан захищеності від негативного впливу факторів зовнішнього й внутрішнього середовищ та «економічна безпека діяльності

підприємства» як умови господарювання, в яких реалізуються його економічні інтереси. Відповідно до запропонованого розподілу понять автор пропонує виокремлювати економічну безпеку стану підприємства та економічну безпеку його діяльності. Економічну безпеку стану підприємства автор пропонує кількісно оцінити «на основі відхилення фактичних значень показників ефективності використання фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів (для обґрунтування інформаційної бази оцінювання використано кластерний аналіз) від оптимальних значень за ретроспективний період діяльності підприємства на основі задокументованих даних фінансового й управлінського обліків» [32]. Оцінювання економічної безпеки діяльності пропонується на основі моделей нечіткого логічного висновку, які враховують випереджувальні сигнали прояву загроз за вибраними напрямами деталізації [32].

Поширеним є підхід до оцінювання рівня економічної безпеки на основі агрегування станів безпеки його підсистем, які вибираються залежно від галузі діяльності підприємства, його структури, рівня сформованості його економічної безпеки, джерел небезпек та ризиків тощо.

Для агрегування часткових показників складових підсистем економічної безпеки найчастіше використовуються методи адитивного згортання зважених часткових індикаторів та мультиплікативного згортання темпів зростання часткових індикаторів.

Для розрахунку комплексного показника оцінювання рівня економічної безпеки шляхом зведення показників оцінювання її складових науковцями використовуються різні наукові методи розрахунку індикаторів рівнів складових частин економічної безпеки підприємства. Так, науковою пропозицією В.Ю. Халіної є розрахунок темпів зміни показників оцінювання складових частин економічної безпеки з їх подальшим «виокремленням у розрізі характеру та напряму впливу на рівень економічної безпеки підприємства. При цьому показники, які прямують до збільшення, знаходяться у чисельнику формули визначення рівня певної складової економічної безпеки,

а ті, що прямують до зменшення, – у знаменнику» [33]. Відповідно, часткові індикатори складових частин економічної безпеки розраховуються як співвідношення добутку темпів зміни тих показників, які демонструють зростання, та добутку показників, які демонструють зниження. В.Ю. Халіна та Т.Л. Зубко пропонують розраховувати рівень економічної безпеки підприємства у вигляді добутку часткових індикаторів складових частин економічної безпеки [34; 33].

Для реалізації завдання прогнозування (моделювання) рівня економічної безпеки науковці використовують широкий арсенал таких методів:

- методи економіко-математичного прогнозування;
- імітаційне моделювання;
- метод нечіткої логіки [35; 34; 36; 37].

Щодо використання методичного інструментарію для моделювання рівня економічної безпеки, то в науковій літературі існують різні погляди на можливості та доцільність використання складних математичних моделей для прогнозування як рівня економічної безпеки, так і моделювання факторного впливу на його кількісне вираження. Така позиція обумовлена професійними компетенціями науковця, набутими в рамках відповідної галузі знань. Так, спеціалісти в галузі управління, не заперечуючи можливість використання складної математичної формалізації взаємозв’язків між показниками економічної безпеки підприємства, вказують на неможливість точної математичної формалізації економічної логіки та психології поведінки суб’єктів ринку й персоналу підприємства [26].

Інша група науковців [38] наголошує на необхідності застосування економіко-математичного моделювання для оцінювання рівня економічної безпеки, оскільки воно дає змогу виявляти фактори впливу на рівень економічної безпеки, моделювати сценарії поведінки рівня економічної безпеки за заданого впливу факторів.

Отже, на основі короткого огляду наявної методології оцінювання економічної безпеки слід зауважити таке:

– вибраний методичний підхід до оцінювання повинен відповідати меті, яка формується відповідно до поставлених задач управління економічною безпекою;

– вибраний метод оцінювання реалізує задачу, а не мету оцінювання;

– наявність функціональних відмінностей у системі управління економічною безпекою та різної природи ризиків для діяльності підприємств вимагає застосування сукупності економічних та математичних методів дослідження;

– принцип адекватності реалізується через відповідність методу об’єкту оцінювання;

– принцип комплексності оцінювання формується за умови застосування методичного інструментарію, який був би заснований на оцінюванні як усіх функціональних підсистем економічної безпеки, так і всіх рівнів управління економічною безпекою;

– принцип узгодженості під час оцінювання економічної безпеки формується на засадах виявлення всіх видів залежностей між підсистемами економічної безпеки;

– оцінювання економічної безпеки базується на сукупності методів ретроспективного, теперішнього та прогнозованого стану економічної безпеки.

Поєднання ідентифікованих об’єктів економічної безпеки та методів їх оцінювання дає змогу систематизувати наявний методичний інструментарій. Відповідно до досліджених у науковій літературі об’єктів економічної безпеки сформована відповідність методик задачам дослідження (табл. 2.2).

Проведений аналіз методів оцінювання економічної безпеки на різних часових горизонтах управління дає змогу зробити висновки про необхідність забезпечення відповідності вибору методу визначеним задачам оцінювання.

Таблиця 2.2

Відповідність задач та методів оцінювання рівню економічної безпеки підприємства

Задача оцінювання	Методи оцінювання	Застереження у використанні методу
1	2	3
Формування емпіричних даних для оцінювання ризиків, підсистем економічної безпеки, факторів впливу на стан стійкості підприємства на основі опитування спеціальної групи експертів	Експертні методи [39; 25]	Наявність суб'єктивізму; необхідність високих компетенцій експертів у галузі діяльності та предметній сфері аналізу.
Систематизація, оброблення й аналіз даних задля встановлення характерних для них статистичних закономірностей, використання для наукових і практичних висновків	Методи математичної статистики [39; 29; 27]	Використання для оброблення емпіричних даних.
Приведення показників оцінювання до безрозмірної величини	Метод нормалізації [39; 29; 27]	Використання для оброблення емпіричних даних.
Розрахунок комплексного показника рівня економічної безпеки	Методи згортки (аддитивної, мультиплікативної) [39; 29; 27]	Використання для оброблення емпіричних даних.
Виявлення математичної залежності між індексом економічної безпеки (зокрема, прибутком) та вибраними факторами (ризиками, показниками використання ресурсів, виконання функцій тощо); надання за допомогою коефіцієнтів кореляції порівняльної оцінки щільності взаємозв'язку, який має певний числовий вираз	Кореляційно-регресійна залежність [39; 29; 27]	Відображення лінійних залежностей між факторами та результатами.
Виявлення найбільш значущих факторів впливу на стан економічної безпеки (на формування економічного потенціалу, умов діяльності), оцінювання ступеня їх впливу	Факторний аналіз (метод головних компонент) [41]	Необхідність формування достовірної вибірки факторів.
Формування кластерів підприємств за рівнем стану економічної безпеки, за фінансовим станом, за ймовірністю банкрутства	Кластерний аналіз [37]	Можливість використання за наявності великої вибірки підприємств; об'єктами кластеризації є показники результативності оцінювання.
Оцінювання факторів економічної безпеки (ризиків), які є невизначеними, але які впливають на її стан	Метод нечіткої логіки [34; 31; 42; 37]	Використання суб'єктивних взаємозалежностей.
Моделювання рівня економічної безпеки; вибір стратегій економічної безпеки	Сценарний підхід [43]	Достовірність моделювання досягається лише за умови використання.

Продовження табл. 2.2

1	2	3
Прогнозування стану економічної безпеки на основі продовження динамічного ряду намайбутнє по виявленій закономірності	Екстраполяція [44]	Неможливість ідентифікації часових рядів, які забезпечуютьвідповідність умов діяльності мінливому зовнішньому середовищу.
Оцінювання ймовірності банкрутства	Методи прогнозування банкрутства (багатофакторні дискримінанті моделі)	Низька достовірність прогнозу.

Оскільки економічна безпека підприємства характеризується як стан умов безпечності реалізації її функцій (шляхом використання ресурсів, реалізації економічного потенціалу, попередження небезпек та управління ризиками), комплексна система управління економічною безпекою базується на комплексній системі оцінювання її стану, а остання – на комплексному поєднанні методів оцінювання для реалізації завдань оцінювання та досягнення її мети.

2.3. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства

Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства зводиться до наслідування ключових факторів економічної безпеки розвинених держав світу. Так, важливим є той факт, що в економічно розвинених державах світу більше приділяється увага питанням розробки теоретико-прикладних засад розвитку підприємництва, формуванню сприятливого економіко-правового середовища для ведення підприємницької діяльності. У розвинених країнах розробляються цільові стратегічні планові документи щодо зміцнення економічної безпеки підприємств, регонів, галузей. У таких умовах суб’єкти підприємницької діяльності, виконуючи свою вагому соціальну та економічну місії у суспільстві, опиняються у ситуації належного рівня захищеності свого майна та інтересів від впливу чинників зовнішнього середовища. Тому цей

досвід становить значний інтерес як для розвитку системи безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності, так і для безпеки національної економіки.

Враховуючи міжнародний досвід, зробимо аналіз особливостей забезпечення економічної безпеки підприємств на макро- та макрорівнях в найбільш економічно розвинутих країнах (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Особливості забезпечення економічної безпеки підприємств у розвинених країнах

Країна	Окремі заходи з економічної безпеки підприємств	
	На макрорівні	На мікрорівні
1	2	3
Німеччина	- урядом створені національні спецслужби для контролю за ситуацією на економічно важливих об'єктах країни - чинне законодавство щодо збереження та нерозголошення комерційної таємниці ставить в обов'язок кожної особи, якій вона стала відомою в силу її службового становища чи трудових відносин; - населення своїм громадянським обов'язком вважає поінформувати відповідні органи про правопорушення і отримують за це належну грошову винагороду.	- контрольно розвідувальні підрозділи, які у взаємодії з приватними охоронно-детективними агентствами виконують функції безпеки як щодо фірми, так і щодо її керівництва й окремих працівників і клієнтів; - приватні агентства допомагають в отриманні оперативно- значущої інформації про вчинені чи ті, що плануються, правопорушення як на фірмі, так і на загальнодержавному рівні; - співробітники спецслужб і детективних агентств здійснюють постійний моніторинг ситуації на спільних підприємствах і вивчають поведінку іноземних громадян щодо дотримання ними вимог закону та інтересів бізнесу.

Продовження табл. 2.3

1	2	3
Франція	- державні органи співпрацюючи з приватними правоохоронцями, спрямовують свої зусилля на боротьбу зі зловживаннями торговою маркою, виявлення фактів недобросовісної конкуренції, на промислове шпигунство та контршпигунство, а також заходи безпеки в банківській системі; - у сфері безпеки персональних комп'ютерів і боротьби з комп'ютерною злочинністю діють десятки правових актів, які детально регулюють статус суб'єктів інформаційної діяльності, режим інформаційного обміну і підключення до загальних інформаційних систем, автоматизованих банків даних; - високий рівень технічної оснащеності дозволяє систематично виявляти акти промислового шпигунства відносно компаній – іноземних конкурентів французьких фірм.	- власники промислово-торгівельних та фінансово-кредитних установ формують системи безпеки через створення власних або залучення підприємницьких детективно-охоронних агентств; - комплектування штату приватних агентств особами з числа громадян Франції або ж Євросоюзу, що унеможливлює здійснення розвідувальних заходів представниками інших країн. - на спеціалістів служб безпеки покладено перевірка та відбір персоналу, що приймається на роботу, збирання відомостей про родинні, дружні та інші зв'язки працівників, контроль за звільненим персоналом, особливо, якщо він має доступ до конфіденційних відомостей; - працівники служб безпеки проводять моніторинг міри ризику інформаційної діяльності насамперед там, де існує небезпека несанкціонованого проникнення в масиви даних; - визначення та перевірку осіб, що мають можливість такого доступу, об'єкти їх впливу і використовувані при цьому методи, а також розробляють способи протидії та мінімізації широкого спектру загроз і небезпек французькому бізнесу.
Японія	- об'єднання Торгово-промислової палати та асоціації корпоративних керівників у формуванні економічної безпеки бізнесу; - держава враховує інтереси бізнесу і намагається передбачити ймовірні відповідні заходи урядів- конкурентів і реакцію як своїх, так і закордонних ТНК, на ті чи інші кроки; - економічна розвідка заснована на ефективному розподілі ролей між великим числом організацій орієнтованих на експорт; - підтримка державними органами узгоджених дій між усіма суб'єктами ринку, що дозволяє зберігати високий рівень економічної безпеки.	- відсутність законів, які передбачають відповідальність за розголошення комерційної таємниці, що пов'язано з вихованням у співробітників почуття патерналізму, коли вони вважають себе членами однієї сім'ї; - на департаменти кадрів, наявних у кожній японській фірмі, покладається контроль за неухильним дотриманням режиму секретності, який ґрунтується на кодексі поведінки службовців; - забороняють передавати стороннім особам відомості, що містять комерційну таємницю; укладати угоди, які можуть підірвати довіру до компанії з боку клієнтів; - влаштовуватися без дозволу керівництва на роботу за сумісництвом; навмисне наносити економічний збиток; давати і отримувати хабарі.

Продовження табл.2.3

1	2	3
США	- широкомасштабна система державної підтримки безпеки бізнесу; - за підтримки держави понад 500 корпорацій регулярно обмінюються інформацією з найбільш актуальних питань національної та економічної безпеки; - держава забезпечує захист секретної інформації на базі жорстких стандартів, вимог і процедур по захисту цінної науково-технічної, технологічної та комерційної інформації приватного сектора; - мікроекономічна розвідка ведеться державними службами в інтересах американських корпорацій і в їх боротьбі з іноземними конкурентами; - користуючись можливостями спецслужб, корпорації отримують високі конкурентні переваги.	- найбільшим попитом користуються програми профілактики і боротьби з економічними злочинами у взаємодії правоохоронних органів країни з державними та приватними установами охоронних і детективних бюро; - характерною особливістю американського бізнесу є тенденція безконфліктного вирішення проблем у сфері економічної безпеки; - якщо фірма має місячний дохід понад 10 тис. доларів, а штат фірми перевищує три людини, то один із співробітників зобов'язаний займатися, крім усього іншого, питаннями безпеки; - майбутні співробітники служби безпеки, зазвичай одержують 8-годинний тренінг до початку виконання своїх обов'язків і 40-годинний тренінг протягом 9 перших днів роботи; - конфіденційна інформація розбивається на блоки, кожному блоку присвоюється свій код, а для кожного співробітника розробляється картка-припис з переліком тих кодів, з яких він може отримати інформацію, необхідну для нормального виконання його посадових обов'язків.

Уряди багатьох розвинених країн (у тому числі Японії, США [45]) офіційно (у програмних документах органів державного управління) визнають об'єктивне існування ризиків, пов'язаних з посиленням агресивності ринкового середовища та загостренням конкуренції у різних сферах діяльності на внутрішньому і світовому ринках. Це вимагає спеціальних організаційних та ресурсних заходів підтримки та забезпечення стійкості та безпеки підприємств, зокрема, сектору малого і середнього бізнесу в цих екстремальних ситуаціях. Уряд Японії визнає, що в умовах глобалізації економіки, швидких та масштабних змін саме підприємства цього сектору економіки більшою мірою, ніж великі потребують допомоги та державної підтримки [46].

У розвинених країнах світу позитивним є те, що крім моніторингу рівня розвитку підприємництва, розробки і реалізації пропозицій щодо удосконалення державного регулювання його розвитку, до переліку основних завдань органів державного управління входить:

1. формування структурних підрозділів ведення політики у сфері економічної безпеки підприємництва за галузево-територіальною ознакою (досвід США, де крім Адміністрації малого бізнесу питання забезпечення економічної безпеки підприємництва покладено на регіональні відділення Міністерства внутрішньої безпеки серед малих підприємств [47]);

2. створення документації стратегічного характеру, а також тактичних заходів щодо зміцнення економічної безпеки підприємництва (досвід Японії [45], у якій серед офіційно закріплених стратегічних планових документів, які систематично розробляє та реалізує Міністерство економіки, торгівлі та промисловості, передбачено документ під назвою «Підвищення стійкості підприємств сектору малого і середнього підприємництва та розвиток систем економічної безпеки підприємництва». Крім того, урядова стратегія посилення конкурентоспроможності Японської промисловості на світових ринках передбачає сім основних стратегічних напрямів її реалізації, серед яких п’ятий напрям стосується безпосередньо розвитку системи економічної безпеки бізнесу. До основних операційних завдань стратегії внесено посилення фінансової підтримки, поліпшення умов створення нових підприємств, розвиток загальнонаціональної системи забезпечення економічної безпеки та ін. [48]);

3. здійснення систематичного моніторингу внутрішнього та зовнішнього ринків та розробка рекомендацій як для органів державного управління, так і безпосередньо підприємств щодо заходів, метою реалізації яких є посилення конкурентних позицій національних підприємств, захисту їх економічних інтересів (досвід США, Японії, Німеччини, Великобританії та Франції [47]);

4. ведення роботи щодо зміцнення інституційної бази захисту права власності. Зокрема, у цьому напрямі країнами ЄС укладено спільну угоду з права інтелектуальної власності між органами влади, академічними і промисловими структурами та науково-дослідними установами. Надзвичайно популярною серед інтелектуальної еліти Європейського Союзу є Сьома Рамкова Програма. Метою цієї спеціальної програми є підтримка наукової діяльності, що проводиться в рамках міжнаціонального співробітництва, від спільних проектів і створення мереж до координації дослідницьких програм. Сюди ж входить співпраця між ЄС та третіми країнами. Програма Співпраця також поділяється на тематичні підпрограми, кожна з яких працюватиме наскільки це можливо автономно, але в той же час знаходяться у тісному зв'язку, що дозволяє здійснювати міждисциплінарний підхід до областей науки, що має спільні інтереси. Для програми Співпраця було визначено десять тематичних областей: здоров'я; продукти харчування, сільське господарство та біотехнології; інформаційні та комунікаційні технології; нанонауки, нанотехнології, матеріали та нові технології виробництва; енергія; навколишнє середовище (у тому числі зміна клімату); транспорт (включаючи космонавтику); соціально-економічні та гуманітарні науки; безпека; космос. Чільне місце серед досліджень посідає напрям безпеки, в якому основну питому вагу займає економічна безпека підприємства;

5. пошук та забезпечення джерел фінансування ризикового капіталу, в тому числі в інтересах інноваційної діяльності з метою підвищення рівня НДКР в довгостроковій перспективі (досвід країн ЄС). Це, як правило, фінансування інвестицій як у новостворені підприємства, так і високотехнологічні, а також у розвиток сектору динамічних високотехнологічних дослідницьких малих і середніх підприємств. Для забезпечення останнього ведеться робота у напрямі формування сприятливого макроекономічного клімату, стабільності фінансових ринків, податкового режиму та регулювання прав на інтелектуальну власність [49];

6. надання гарантій за інвестиціями в акціонерний капітал та гарантій за позиками підприємств. У багатьох розвинених державах світу вагомими елементами безпеки підприємництва є функціонування страхових і гарантійних фондів, кредитної кооперації, яка обслуговує клієнтів, традиційно не привабливих для комерційного банківського кредитування (практично вся сфера малого підприємництва) [47];

7. здійснення роботи з планування життєвого циклу функціонування підприємств у різних галузях та сферах економіки та надання консультацій з питань забезпечення високої життєздатності підприємств відповідно до їх життєвих циклів, ведення конкурентної боротьби та сприяння розвитку підприємництва у перспективних сферах (досвід Фінляндії [50]);

8. підтримка підприємств, які розпочинають діяльність створенням фондів та механізмів фінансування різних етапів їх становлення (досвід практично всіх країн ЄС, Мексики [49]).

Усвідомлюючи, що серед економічних ризиків функціонування підприємств, зокрема малого і середнього бізнесу, вагоме місце займають нелегітимні та/чи напівлегітимні дії з боку підприємств великого бізнесу, монополістів тощо, у таких країнах як, Німеччина, Японія, США та інші законодавчо закріплені права та механізми реалізації прав підприємств у разі дискримінаційних дій щодо них.

Важливу роль щодо забезпечення економічної безпеки підприємства у розвинених країнах відіграє страхова сфера, яка виступає головним ризикознижуючим чинником та бере участь у забезпеченні доступу підприємств до фінансових ресурсів та конкурентних позицій на зовнішніх ринках.

Упровадженя позитивних аспектів проаналізованого досвіду зміцнення економічної безпеки підприємств в Україні приділяється недостатня увага.

Упровадження позитивних аспектів проаналізованого досвіду зміцнення економічної безпеки економіки призведе до:

1. забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємств;

2. забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу вітчизняних підприємств;

3. досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури підприємств;

4. досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та інтелектуального потенціалу підприємств;

5. мінімізація руйнівного впливу наслідків виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;

6. якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємств;

7. забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення належного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів та відділів підприємства;

8. ефективна організація безпеки персоналу, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів підприємства.

Висновки до розділу 2

Аналіз підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства показав, що найпоширенішими на сьогодні є: комплексний індикаторний, експертний, матричний. В роботі проведено аналіз особливостей кожного із зазначених підходів. Також в другому розділі роботи було визначено основні методи визначення рівня економічної безпеки. Найчастіше застосовуються статичний та динамічний метод. Розглянуто також і інші погляди науковців щодо методів оцінювання економічної безпеки. Отже, варто зазначити, що розмаїття методичних підходів до оцінювання економічної безпеки обумовлено науковим різноманіттям позицій щодо кількісного визначення межі безпеки економічної діяльності підприємства. Світовий досвід також показав, що саме що створення сприятливих умов для економічної безпеки підприємств сприяє підвищенню ефективності наукової й інноваційної діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3
ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»

3.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» – прогресивний сільськогосподарський оператор в Україні. При цьому, підприємство має понад 11-ти річний досвід успішного ведення сільського господарства, що містить в собі вирощування зернових культур, виробництво олії та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості.

Що розташоване за адресою: Україна, 38100, Полтавська обл., Зіньківський р-н., м. Зіньків, перший провулок Гоголя, б. 10

Форма власності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»: приватна власність.

Підприємство засновано 4 березня 2009 р.

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» у своїй діяльності керується:

– Господарським Кодексом України;

– Законом України «Про захист прав споживачів»;

– Законом України « Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції;

– Законом України «Про підприємництво»;

– Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»;

– Інструкцією з охорони праці загальна для працівників підприємства, інструкція з ОП на виробництві;

– Статутом та іншим законодавством.

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» діє на принципах самофінансування і самоокупності.

Завданням підприємства «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» є створення найбільш оптимальних умов ведення бізнесу для задоволення потреб найвимогливішого клієнта. Також виробництво продукції орієнтоване на довгострокову перспективу, через збалансоване поєднання культур, зміну врожаю та відновлення ґрунту, чим досягається екологічна рівновага.

Здійснюючи наведені підходи ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» досягає високий ефект, що зумовлений отриманням понад 25% річних прибутків.

Місія підприємства «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» – це вирощування високоякісних та екологічно чистих зернових культур та виробництво олії, за допомогою сучасних технологій, що максимально задовольнять споживачів.

Мета підприємства «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» – створити стійку прибутковість за рахунок підвищення продуктивності та ефективності в сільському господарстві України, шляхом впровадження кращих методів ведення сільського господарства, використання сучасного обладнання та жорсткого фінансового контролю.

Основним видом діяльності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» є – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Іншими видами діяльності, що займається ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» є:

– 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;

– 10.41 Виробництво олії та тваринних жирів;

– 10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;

– 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;

– 49.41 Вантажний автомобільний транспорт.

Основними видами продукції, що виробляється на підприємстві «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2», є кукурудза, соя, пшениця, соняшник, жито,

овес; олія кукурудзяна, олія соняшникова, олія соєва; виробництво борошна із жита та пшениці та виробництво круп.

Майно підприємства «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» становлять виробничі і невиробничі фонди та інші цінності, вартість яких відображена в балансі підприємства.

Джерелами формування майна аналізованої організації є:

− грошові та матеріальні внески засновника;

− доходи, одержані від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг, інших видів господарської діяльності;

− доходи від цінних паперів;

− кредити банків та інших кредиторів;

− капітальні вкладення і дотації з бюджету;

− майно, придбане від інших суб'єктів господарювання, організацій тагромадяну встановленому законодавством порядку;

− інші джерела, не заборонені законодавством.

Статутний капітал ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» становить 2 990 478 грн. (два мільйони дев'ятсот дев`яносто тисяч чотириста сімдесят вісім гривень).

Отже, ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» є юридичною собою. Воно має свої активи (майно), власний капітал та зобов’язання, а також свій баланс, печатку та кутові штампи, що посвідчують його як окремого виробничо-торговельного підприємства. Підприємство має широкий спектр діяльності, проте основним видом є: Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» – сільськогосподарське підприємство, що займається вирощуванням зернових культур, виробництво олії та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості.

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» являє собою єдиний економічний та технологічний комплекс, кожна дільниця якого є спеціалізованим і органічним елементом в загальному ланцюгу виробництва лікарських засобів. На

підприємстві склалася цехова структура. Вона є ефективною та сприяє успішному вирішенню питань перспективного розвитку підприємства його соціально-економічного потенціалу.

– бобових культур і насіння олійних культур;

– оброблення зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;

– виробництва олії та тваринних жирів;

– виробництва продуктів борошномельно-круп’яної промисловості;

– виробництва з засобів для сільськогосподарських рослин.

Допоміжні дільниці це: будівельна дільниця; ремонтно-механічна дільниця; енергетична дільниця; інші допоміжні дільниці.

Адміністративно-управлінську частину представлено відділами збуту, постачання, виробничо-технічною дільницею, відідлом головного механіка, головного енергетика, бухгалтерією, плановим відділом. Підприємство у своєму складі має котельну, склади готовоії продукції , склад сировини та допоміжних матеріалів. Організаційно – виробнича структура ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» (рис. 3.1).

Пріоритетними завданнями ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» на 2018–2021 рр. є побудова нової сучасної дільниці вирощуванням зернових культур, проведення часткової реконструкції (що дасть змогу підвищити виробничі потужності дільниць вдвічі) дільниці з виробництва олії та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, Але своїм завданням № 1 підприємство вважає розширення асортименту за рахунок розробки та впровадження нових технологій виробництва.

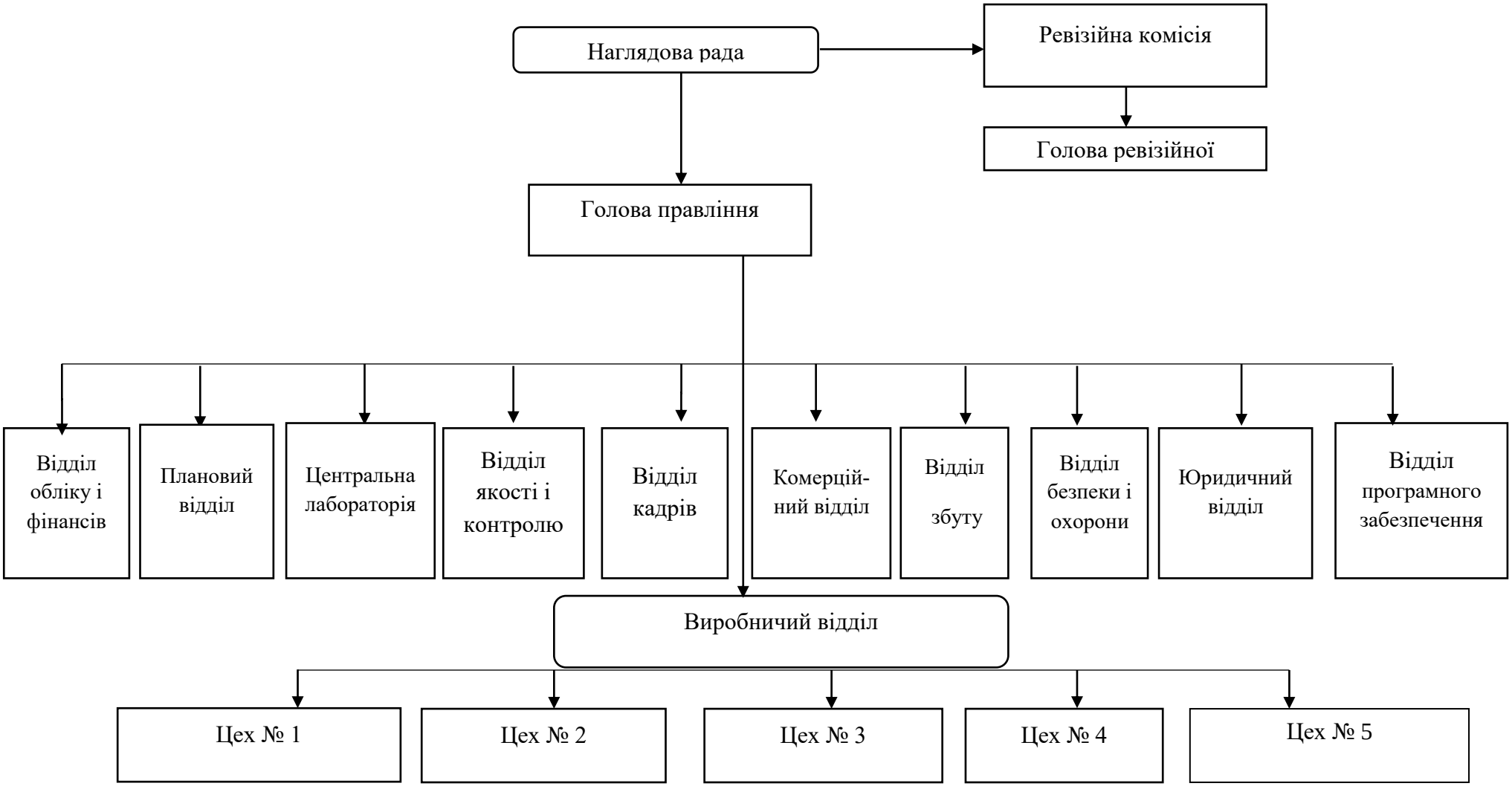

Рис. 3.1. Організаційно – виробнича структура підприємства ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»

Дотримуючись саме цього принципу, ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» упевнено розвивається в умовах жорсткої конкурентної боротьби. Реалізація програми розвитку підприємства підтверджує наявність достатнього потенціалу росту, що дасть можливість домогтися збільшення кількості продукції та посісти гідне місце усільськогосподарській галузі і вписати змістовну сторінку в історію сільського господарства України.

3.2. Аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства

Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Метою аналізу фінансового стану підприємств є складання невеликої кількості основних показників, які об’єктивно і повно характеризують фінансовий стан підприємства, його прибутки та збитки, зміни в структурі активів і пасивів, розрахунків з дебіторами і кредиторами і за допомогою їх оцінювання фінансового стану підприємства як у поточному періоді, так і на перспективу.

Для аналізу динаміки змін статей балансу (горизонтальний аналіз) і визначення його структури (вертикальний аналіз) складемо агрегований баланс за три роки, який зображений в додатку Г.

Тож було проаналізовано агрегований баланс ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки. Розглянувши в динаміці показники, узагальнені в таблиці, можна відмітити, що загальна вартість майна підприємства і його боргових прав у 2019 році збільшилася на 1721436 тис.грн., або168,40%, а у 2020 році на 3646733 тис.грн., або на 186,05 %. Зміни відбулися за рахунок збільшення груп необоротні та оборотні активи.

Необоротні активи протягом 2019 року збільшились на343277 тис.грн., або питома вага зменшилася на 1,66 %, а протягом 2020 року збільшилися на 2476111 тис. грн., або на 21,06 %. Таке збільшення показника обумовлене збільшенням балансової вартості основних засобів у 2019 році на 265507 тис.грн., або зменшення питомої ваги на 3,49 %, а у 2020 році на 2476111 тис. грн., або на 21,91%,адже показник основні засоби займає в структурі 42,44%, що є великою часткою всіх необоротних активів підприємства. Висока частка основних засобів у складі необоротних активів свідчить про значний рівень фондомісткості виробництва і ріст собівартості продукції внаслідок збільшення рівня амортизаційних відрахувань. Показник довгострокові фінансові інвестиції за аналізований період свого значення не змінив. Показник інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість помірно дорівнюють нулю за всі досліджувані роки.

За 2019 рік сума оборотних активів збільшилася на 1378159 тис.грн., або на 1,66 %, а протягом 2020 року збільшилися на 1170622 тис.грн. або питома вага зменшилася на 21,06 %. Такий результат було отримано за рахунок зміни показника запаси у 2019 році він збільшився на 775081 тис.грн., або питома вага зменшилася на 2,59 %, а у 2020 році збільшився на 640644 тис.грн. або питома вага зменшилася на 14,45%. Аналізуючи наявність, склад і структуру запасів, потрібно врахувати те, що вони повинні бути оптимальними. Для досягнення цієї оптимальності треба зробити обґрунтовані розрахунки потреби у запасах, налагодити стабільні договірні зв'язки з партнерами, забезпечити належну організацію виробничого процесу. Показник грошові кошти та їх еквіваленти у 2019 році збільшився на 313861 тис.грн., або на 3,62 %, а у 2020 році зменшився на 143960 тис.грн. Наявність і зміна обсягу та частки грошових коштів і їх еквівалентів є відображенням платоспроможності підприємства.

При тому зросло значення показника дебіторська заборгованість у 2019 році на 285303 тис.грн., або на 0,68 %, а у 2020 році на 674359 тис.грн., або на 1,35%. Зростання дебіторської заборгованості може відбуватись внаслідок

нераціональної кредитної політики, збільшення обсягу продажу, неплатоспроможності покупців. Показник витрати майбутніх періодів у 2019 році зріс на 1078 тис.грн., а у 2020 році вона зменшився на 3473тис.грн., це означає що деякі витрати, які мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, належать до наступних звітних періодів.

Величина загальних сум необоротних й оборотних активів ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» подано на (рис.3.1.).

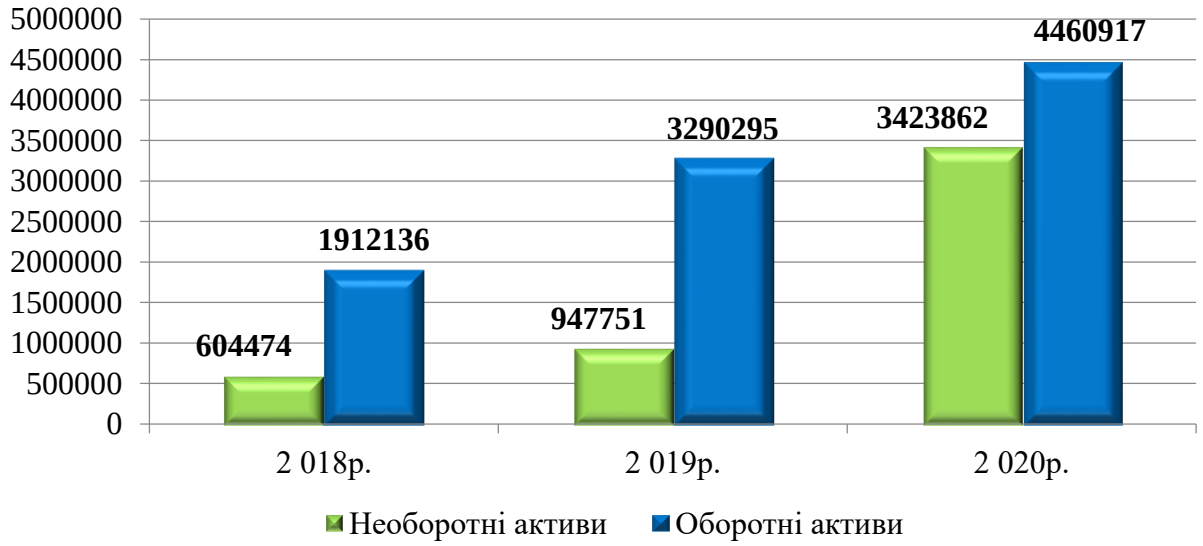

Рис 3.1. Динаміка майна ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 рр.

Розглянувши в динаміці показники можна відмітити, що загальна вартість капіталу збільшилася у 2019 році на 1721436 тис.грн., або на 68,40 %, а у 2020 році на 3646733 тис.грн., або на 86,05 %. Джерелом утворення необоротних активів є власний капітал тож головним чином зміни відбулися за рахунок збільшення власного капіталу у 2019 році на 520089тис.грн., або на 60,35%, а у 2020 році на 155179 тис.грн. або на 11,23%. Тож збільшується частка капіталу, в межах якої власники підприємства відповідають за його зобов'язаннями перед кредиторами. Таким чином підвищується кредитоспроможність підприємства та його фінансова незалежність.

Динаміка основних складових балансу підприємства подано (рис.3.2.).

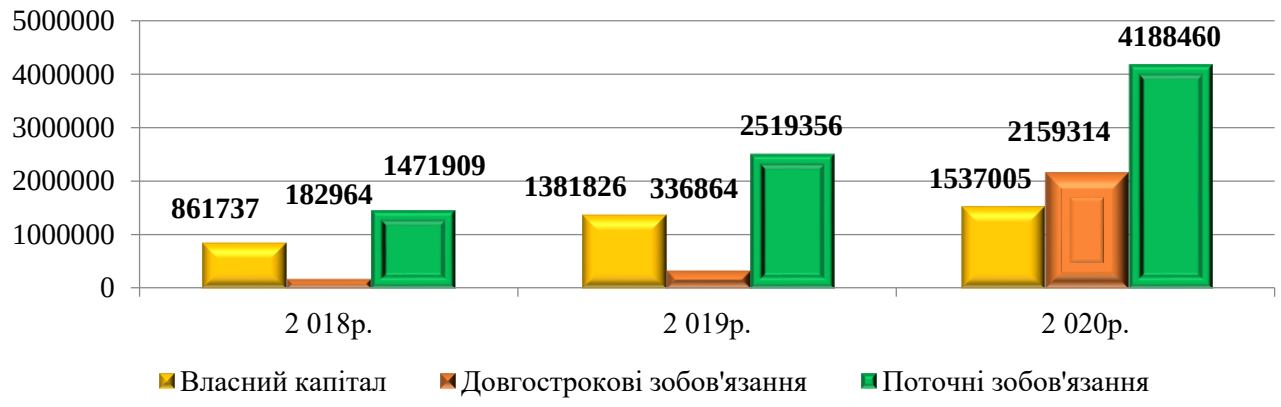

Рис. 3.2. Структурна динаміка фінансування ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 рр.

Показник довгострокові зобов’язання та забезпечення у 2019 році збільшився на 153900 або на 84,11, а у 2020 році також збільшився на 1822450 тис.грн. або на 541,00 %. Це означає, що у звітному періоді відбулося збільшення суми довгострокових боргів, які включають довгострокові кредити банків, інші довгострокові фінансові зобов'язання, відстрочені податкові зобов'язання, інші довгострокові зобов'язання. Довгострокові зобов’язання і забезпечення підприємство може зменшити за рахунок: зменшення суми постійних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості, відстрочення виплат дивідендів та відсотків.

В той час як збільшується довгострокові зобов’язання і забезпечення поточні зобов’язання і забезпечення у 2019 році збільшуються на 1047447 тис.грн., або на 71,16 %, натомість у 2020 році теж збільшуються на 1669104 тис.грн., або на 66,25 %.

У 2019 році показник кредиторської заборгованості збільшився на 794905 тис.грн., або на 68,18 %, а у 2020 році навпаки зменшився на 1727875 тис.грн., або на 88,12 %. Це свідчить про збільшення потреби підприємства у різноманітних послугах, що може бути ознакою зростання обсягу потреб виробництва. Підприємство повинно здійснювати постійний контроль за заборгованістю, особливо, що стосується простроченої кредиторської заборгованості, своєчасно виявляти суми заборгованості, які є неприпустимими

для підприємства, приймати результативні адміністративні рішення щодо її ліквідації.

Показник інші поточні зобов'язання збільшився у 2019 році на 246049 тис.грн., або на 307,75 %, а у 2020 році зменшився на 267374 тис.грн. Загальний підсумок як на початком так і на кінцем звітного періоду можна оцінювати як позитивний результат, так як він показує зростання джерел коштів.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів та джерел їх фінансування.

Розрахунок показників фінансової стійкості наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники фінансової стійкості

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» за 2018-2020 рр.

Показники	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+,-) в 2018-2019 рр.		2019 рік	2020рік	Відхилення (+,-) в 2019-2020 рр.	
			Δ	темп зростання, %			Δ	темп зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Наявність власних коштів (В)	257263	434075	176812	168,73	434075	(1886857)	-2320932	-434,68
Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)	0,415	0,406	-0,010	97,69	0,406	0,469	0,063	115,60
Коефіцієнт автономії (Кфа)	0,342	0,326	-0,016	95,22	0,326	0,195	-0,131	59,79
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	2,409	2,466	0,057	102,36	2,466	2,133	-0,333	86,51
Коефіцієнт фінансового ризику (Кфр)	1,708	1,823	0,115	106,74	1,823	2,725	0,902	149,47
Коефіцінєт маневрнеості власного оборотного капіталу (Км)	0,299	0,314	0,016	105,22	0,314	-1,228	-1,542	-390,80
Коефіцієнт покриття запасів (Кпз)	0,199	0,210	0,011	105,51	0,210	(0,696)	-0,906	-331,90

Продовження табл.3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Коефіцієнт загальної заборгованості (Кз)	0,585	0,594	0,010	101,64	0,594	0,531	-0,063	89,36
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталів (Ксп)	0,521	0,484	-0,037	92,91	0,484	0,242	-0,242	50,05

Тож дослідивши основні показники фінансової стійкості ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» за 2018-2020 рр. можна зробити такі висновки наявність власних коштів підприємства в обороті, протягом аналізованого періоду збільшується, але у 2020році відбулося зменшення на суму 1886857тис.грн.

Коефіцієнт фінансової стійкості свідчить про те, що підприємство ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» є фінансово стійким, здатним проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі. Протягом аналізованого періоду показник у 2019 році знизився, але у 2020 році збільшився і це говорить про те, що ризик банкрутства мінімальний.

Коефіцієнт автономії постійно зменшується пртягом аналізованого періоду проте значення показника, нище за нормативне (0,5), тож є потенціал є низький для зростання компанії, збільшення частки ринку, збільшення обсягу продажів, також доцільно залучати додаткові позикові кошти.

Коефіцієнт фінансової залежності також постійно збільшується, але у 2020 році знизився на 0,333 і в результаті у 2020 році на кожну гривню власних коштів припадає 2,13 грн. фінансових ресурсів, що є на 13,49% менший, аніж у попередньому році.

Однак значення показника знаходиться в нормативних межах, тому фінансові ризики знаходяться на прийнятному рівні.

В той час коефіцієнт фінансового ризику постійно збільшується, і перевищує своє нормативне значення, що є негативним фактором для

підприємства. Це означає, що майно, яке належить підприємству, придбано переважно за рахунок позикового капіталу.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшується. Така ж сама динаміка спостерігається по показнику коефіцієнт покриття запасів. У 2020 році спостерігається зменшення у порівнянні з минулим роком, що є негативним фактором. Значення не відповідає нормативу. Тож підприємству недостатньо джерел для підтримки виробничого і збутового процесу.

Коефіцієнт загальної заборгованості теж зменшується. Оскільки значення показника не в межах норми, то це є свідченням, що велика частка активів підприємства фінансується за рахунок залучених коштів. Що стосується коефіцієнта співвідношення власного і залученого капіталу, то у 2019 році його значення зменшилось на 7,09%, а у 2020 році на 49,5%. Це означає, що у 2020 році на 1 гривню власних коштів припадає 0,24 грн. залучених коштів.

За результатами розрахунків визначають тип фінансової стійкості підприємства за допомогою зведеної таблиці показників за типами фінансової стійкості табл.3.2.

Таблиця 3.2

Класифікація типу фінансового стану ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Загальна величина запасів	1293664	2068745	2709389
Наявність власних коштів	257263	434075	-1886857
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	440227	770939	272457
Наявність загальних коштів	656227	1222939	713553
Фв = В − Зп	-1036401	-1634670	-4596246
Фвд = ВД − Зп	-853437	-1297806	-2436932
Фзк = ЗК − Зп	-637437	-845806	-1995836
Трикомпонентний показник фінансової стійкості S(Ф) ={S1(±ФВ), S2(±ФВД), S3(±ФЗК)}	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}

Тож згідно класифікації типу фінансового стану ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за три роки можна зробити такі висновки: сума загальної величина запасів з кожним роком зростала.

Тож підприємству потрібно запровадити більш раціональну систему використання запасів. Для збільшення суми власного капіталу необхідне спрямування додаткового капіталу на збільшення статутного капіталу, що в свою чергу сприятиме покращенню господарської діяльності підприємств, а отже і її прибутковості.

Ліквідність – це здатність підприємства розраховуватися зі своїми поточними зобов'язаннями перед закордонними контрагентами шляхом перетворення активів на гроші. Ліквідність підприємства свідчить про наявність грошових коштів для термінового виконання фінансових зобов'язань даного періоду.

Аналіз балансу ліквідності наведено у додатку Д.

Тож проаналізувавши баланс ліквідності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки можна зробити такі висновки: баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується перше співідношення (А1 ≥ П1), а має вигляд(А1 < П1). А отже в даному випадку у підприємства недостатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань абсолютно і найбільш ліквідних активів. Однак, решта співвідношень, а саме(А2 > П2) та (А3> П3)свідчать про наявність оборотних активів у такому обсязі, який дозволяє підприємству підтримувати певну фінансову стійкість. Але показник по 4 групі виконує нерівність лише за 2018 та 2019 рік (А4 < П4), що свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості підприємства, наявність у неї власних оборотних коштів, але за 2020 рік нерівність не виконується і має вигляд (А4> П4), що має поганий показник.

Тож підприємству доцільно у найближчій перспективі здійснити заходи, спрямовані на накопичення необхідного розміру грошових коштів і їх еквівалентів або реструктуризувати найбільш термінові борги.

Розрахунок основних показників ліквідності наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунок і аналіз основних показників ліквідності
ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки

Показники	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+,-) в 2018-2019 рр.		2019 рік	2020 рік	Відхилення (+,-) в 2019-2020 рр.	
			Δ	темп зростання, %			Δ	темп зростання, %
Власний оборотний капітал (ВОК)	440227	848709	408482	192,79	848709	272457	-576252	32,10
Загальний коефіцієнт ліквідності (Кпл)	1,299	1,337	0,038	102,91	1,337	1,065	-0,272	79,67
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	0,414	0,480	0,066	115,89	0,480	0,415	-0,064	86,55
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	0,159	0,218	0,058	136,65	0,218	0,097	-0,121	44,36
Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей (Клтмц)	0,885	0,857	-0,028	96,84	0,857	0,650	-0,207	75,81
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості (Клдз)	0,255	0,262	0,007	102,91	0,262	0,319	0,057	121,61

Провівши розрахунок і аналіз основних показників ліквідності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки можна зробити такі висновки: показник власний оборотний капітал у 2019 році збільшився у порівнянні з 2018 роком на 92,79%, а у 2020 році показник зменшився на 67,9%.

Загальний показник ліквідності значно збільшився у 2019 році на 2,91% у порівнянні з 2018 роком. Це веде до збільшення показника ефективності використання активів. У 2020 році показник дещо зменшився на 20,33%.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2019 році збільшився на 15,89%, а у 2020 році зменшився на 13,45%. Це значить, що протягом аналізованого періоду значення показників не відповідають нормативним. А отже підприємство ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» має недостатньо ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2019 році збільшився у порівнянні з 2018 роком на 36,65%, а у 2020 році показник зменшився на 55,64%. Проте протягом 2020 року значення показника неменше нормативного (>0,2). Це свідчить про те, що підприємство ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Тож підприємство не потребує залучення позикових коштів. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей у 2019 році зменшився на 3,16% а у 2020 році зменшився на 24,19%. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості у 2019 році збільшився на 2,91%, а у 2020 році збільшився на 21,61 %.

Ділова активність – це виробничі досягнення підприємства, основними критеріями яких є показники, які характеризують обсяг виробництва. Вона відображає рівень ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових і інших ресурсів і в той же час характеризує якість управління, а також можливості потенційного розвитку підприємства.

В таблиці 3.4 наведено показники ділової активності.

Таблиця 3.4

Аналіз показників ділової активності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темп зростання,%	
					2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (поточних активів) ($К_{ООА}$)	3,880	3,870	3,250	99,75	83,97

Продовження табл.3.4

1	2	3	4	5	6	7
2	Коефіцієнт ефективності використання ресурсів (Квок)	0,108	0,233	0,170	216,56	73,07
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз)	19,729	19,459	112,442	98,63	577,85
4	Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, днів (Тодз)	18,501	18,758	3,246	101,39	17,31
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	5,933	6,419	4,459	108,20	69,46
6	Період погашення (інкасації) кредиторської заборгованості, днів (Тодз)	61,694	56,864	81,865	92,17	143,97
7	Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації (Ковз)	1,133	1,121	0,898	98,90	80,16
8	Період оборотності власного оборотного капіталу (Пвок)	9,946	12,532	-21,051	126,00	-167,97

Провівши аналіз коефіцієнтів оборотності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки можна зробити наступні висновки: коефіцієнт оборотності оборотних активіву 2019році у порівнянні з 2018 роком зменшився на 0,25%, а у 2020 році у порівнянні з 2019 роком зменшив своє значення на 16,03%, це говорить про те, що компанії необхідно більше ресурсів для того, щоб підтримувати поточний рівень активності. Коефіцієнт ефективності використання ресурсів у 2019 році збільшив своє значення на 116,56%, і впродовж 2020 року знизився до 26,93.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2019 році зменшився на 1,37%, а вже у 2020 році знову збільшився на 477,85%. Зниження оборотності дебіторської заборгованості свідчить про погіршення платіжної дисципліни покупців. Значення даного показника залежить від кредитної політики підприємства, від ефективності системи контролю, що забезпечує

своєчасність надходження оплати. В свою чергу тривалість обороту дебіторської заборгованості у 2019 році збільшилась на 2 дні, а у 2020 році зменшився на 82,69% - є негативним фактором.

Разом з дебіторською заборгованістю оцінюють кредиторську заборгованість. Тож аналізуючи коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, можна сказати, що спостерігається негативна тенденція у 2020 році, оскільки коефіцієнт кредиторської заборгованості перевищує коефіцієнт дебіторської заборгованості, що є наслідком прорахунків підприємства в роботі з покупцям боржниками, зростанням обсягів комерційного кредитування. У динаміці коефіцієнт збільшився у 2019 році на 8,20%, а у 2020 році зменшився на 30,54%. Зниження даного показника в динаміці свідчить про погіршення розрахунково-платіжної дисципліни підприємства у відносинах з постачальниками, бюджетом, позабюджетними фондами, персоналом підприємства, іншими кредиторами. Тож в результаті період обороту кредиторської заборгованості у 2019 році зменшився на 7,83% (5 днів), а у 2020 році збільшився на 43,97% (25 днів).

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів збільшився у 2019 році зменшився на 1,1, а у 2020 році зменшився на 19,84%. Такі зміни відбулися за рахунок зменшення виручки від реалізації та запасів підприємства.

Коефіцієнт обороту власного оборотного капіталу у 2019 році збільшився на 126,00%, а у 2020 році зменшився на 5,33%. В результаті період обороту власного капіталу у 2019 році збільшився на 167,97% Тож підприємству ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» для підвищення оборотності власного капіталу необхідно працювати в напрямку збільшення обсягу збуту.

«Золоте правило» економіки ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» матиме такий вигляд:

2018 рік 147,25 >170,84 >156,14 >100 %

2019 рік 143,13>152,53< 168,40> 100%

2020 рік 91,69<125,10 >186,05 > 100%

При аналізі фінансових результатів діяльності підприємства доцільним є аналіз формування його операційних витрат, які фактично формують собівартість виготовленої продукції підприємства, а також витрат від фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Загальну структуру витрат даного підприємства проаналізовано в таблиці додатку Е.

Тож провівши аналіз складу, структури та динаміки витрат ТОВ ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» за 2018-2020 роки було виявлено, що загальна вартість витрат підприємства у 2019 році збільшилася на 3391942 тис.грн., а у 2020 році на 2573627 тис.грн. Тож найбільше значення у питомій вазі витрат має такий елемент як собівартість реалізованої продукції 78,62%, у 2020 році цей показник збільшився на 2026450 тис.грн., а у 2019 році на 2695920 тис.грн. Така тенденція є негативною адже збільшення собівартості значним чином впливає на збільшення загальних витрат підприємства, а чим менша собівартість тим ефективнішою є фінансова діяльність підприємства. Адміністративні витрати і витрати на збут також збільшуються протягом аналізованого періоду на 75032 тис.грн та 147457 тис.грн. відповідно. Причиною росту адміністративних витрат є збільшення витрат на оплату праці. Витрати на збут збільшилися за рахунок збільшення об'ємів готової продукції. Інші операційні витрати збільшуються на 16630 тис.грн. у 2019 році, а у 2020 році витрат не було.

Фінансові витрати - це витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов’язані із запозиченнями. Вони у 2019 році збільшилися на 43642 тис.грн., а у 2020 році збільшилися на 328908 тис.грн. Витрати з податку на прибуток збільшилис на 28109 тис.грн., проте у 2020 році відбувається зменшення на 10068 тис.грн.

Тож в результаті можна зазначити, що найбільш вагому частку серед усіх витрат підприємства займає саме собівартість продукції, над зменшенням якої підприємству потрібно працювати у майбутньому за допомогою прийняття організаційно-технічних і господарсько-управлінських рішень.

Будь яке рішення потребує визначення факторів, що впливають на обсяг отримуваного підприємством прибутку та їх кількісну оцінку. Для цього слід дослідити вплив на зміну валового прибутку у звітному році порівняно з базовим таких факторів, як зміна: цін на продукцію, обсягу виробництва, структури продукції, рівня та структури витрат. Даний аналіз можна здійснити за допомогою таблиці 3.5.

Тож здійснивши факторний аналіз прибутку від звичайної діяльності до оподаткування за факторами першого і другого рівнів ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки, можно зробити такі висновки, фінансовий результат від операційної діяльності у 2019 році збільшився на 191560 тис.грн., а у 2020 році на 256702 тис.грн.

Варто зауважити, що операційна діяльність є основною діяльністю підприємства ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2», оскільки доходів від фінансової та інвестиційної діяльносьті підприємство не отримую.

У свою чергу валовий прибуток у 2019 році збільшився на 771404 тис.грн., а у 2020 році показник збільшився на 500712 тис.грн. За рахунок того, що збільшився валовий прибуток, збільшилися і інші операційні доходи у 2019 році на 27797 тис.грн., а у 2020 році на 18134 тис.грн.

Проте разом з доходами збільшується і сума витрат, так у 2019 році адміністративні витрати збільшилися у 2019 році на 42860 тис.грн., а у 2020 році на 75032 тис.грн.

Витрати на збут в свою чергу збільшилися у 2019 році на 493827 тис.грн., а у 2020 році на 147457 тис.грн. Причиною росту адміністративних витрат є збільшення витрат на оплату праці. Витрати на збут збільшилися за рахунок збільшення об'ємів готової продукції.

Таблиця 3.5

Факторний аналіз прибутку до оподаткування за факторами першого і другого рівнів ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» протягом 2018−2020 рр.

Назва фактора	Рядок Ф№2	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Величина впливу фактора (абсолютне відхилення)	
					(2-1)	(3-2)
А	Б	1	2	3	4	5
1. Фінансовий результат від операційної діяльності	**р.2190 (2195)**	362302	553862	810564	191560	256702
− Прибуток валовий	2090	1597194	2368598	2869310	771404	500712
− Інші операційні доходи	2105+…+2120	41567	69364	87498	27797	18134
− Витрати адміністративні	2130	-110429	-153289	-228321	-42860	-75032
− Витрати на збут	2150	-1123085	-1616912	-1764369	-493827	-147457
− Інші операційні витрати	2180	-42945	-113899	-153554	-70954	-39655
2. Фінансовий результат від фінансової діяльності	**р.2220+р.2200-р.2250-р.2255**	-52065	-93977	-423801	-41912	-329824
− Доходи інші фінансові	2220	0	1730	814	1730	-916
- Витрати фінансові	2250	-52065	-95707	-424615	-43642	-328908
− Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
− Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
3. Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності	**р.2240-р.2270**	-10901	-31452	6077	-20551	37529
− Доходи інші	2240	6276	2355	6077	-3921	3722
− Витрати інші	2270	-17177	-33807	0	-16630	33807
4. Фінансовий результат до оподаткування	**п.1+п.2+п.3=р.2290**	299336	428433	392840	129097	-35593
− Прибуток (збиток) операційний	п. 1	362302	553862	810564	191560	256702
− Прибуток (збиток) фінансовий	п. 2	-52065	-93977	-423801	-41912	-329824
− Прибуток (збиток) інший звичайний	п. 3	-10901	-31452	6077	-20551	37529
5. Чистий фінансовий результат	**р.2350 (2355)**	243481	344469	318944	100988	-25525
− Прибуток до оподаткування	п. 4	299336	428433	392840	129097	-35593
− Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-55855	-83964	-73896	-28109	10068
− Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	–	–	–	–	–
6. Сукупний дохід	**р.2465**	243481	344469	318944	100988	-25525
− Чистий прибуток	2350	243481	344469	318944	100988	-25525
− інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0	0	0	0

Фінансовий результат від фінансової діяльності в даному випадку дорівнює сумі фінансових витрат, оскільки фінансові доходи відсутні. Тож дана сума у 2019 році збільшилася на 43642 тис.грн., а у 2020 році на 328908 тис.грн. Фінансовий результат до оподаткування у 2019 році збільшився на 129097 тис.грн., у 2020 році зменшився на 35593 тис.грн. В результаті чистий фінансовий результат у 2019 році збільшився на 100988 тис.грн., а у 2020 році зменшився на 25525 тис.грн. Цей показник формується шляхом віднімання витрат з податку на прибуток від прибутку до оподаткування. Тож витрати (доходи) з податку на прибуток у 2019 році збільшилися на 28109 тис.грн., а у 2020 році зменшилися на 10068 тис.грн.

Тож основною діяльністю підприємства є операційна діяльність, оскільки у 2020 році спостерігається тенденція до зниження чистого прибутку, а саме на суму 25525 тис.грн., то підприємству потрібно зменшувати витрати, та залучати доходи від фінансової та інвестиційної діяльності.

3.3. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства

За доробками відомих вчених [83-84] діагностику економічної безпеки підприємства зазвичай виконують у такій послідовності:

– виявлення внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначають економічну безпеку підприємства (щодо кожної з функціональних складових), аналіз та оцінка ступеня їх впливу;

– розрахунок узагальнених показників економічної безпеки для кожної з функціональних складових;

– розрахунок інтегрального показника економічної безпеки підприємства;

– розробка комплексу заходів, спрямованих на підвищення економічної безпеки, та оцінка їх ефективності.

Діагностику економічної безпеки підприємства, на нашу думку, доцільно виконувати за наступними кроками:

1. Визначення місії, мети, цілей підприємства, його пріоритетних інтересів.

2. Вивчення внутрішніх факторів діяльності.

3. Аналіз зовнішніх впливів та загроз.

4. Розробка системи показників аналізу рівня економічної безпеки за функціональними складовими.

5. Розрахунок узагальнених показників економічної безпеки для кожної з функціональних складових.

6. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства.

В умовах нестійкого зовнішнього середовища (умовах невизначеності) для оцінки рівня економічної безпеки підприємства пропонується застосувати метод теорії нечіткої логіки [85], за допомогою якого будується модель стану економічної безпеки підприємства або його діяльності.

Зауважимо, що представлений набір показників [87] є одним з можливих варіантів і може формуватися експертом індивідуально для кожного окремого підприємства із врахуванням його специфіки. Тут дані, що мають числову природу, беруться з відповідних форм звітності підприємства, стандартів, технічних умов тощо. Дані лінгвістичної природи задаються на основі експертних суджень.

Оцінку стану підприємства та рівня його економічної безпеки проведемо згідно методики запропонованої в [88] з урахуванням функціональних складових діяльності. Відповідно до запропонованої системи показників пропонуємо набір критеріїв, які можуть бути згруповані наступним чином: X1 – функціонування інтелектуальної кадрової складової, X2 – функціонування інформаційної складової, X3 – функціонування технікотехнологічної складової, X4 – фінансової складової, X5 – політико-правової та екологічної складової, X6 – функціонування силової підсистеми.

Розрахунки зроблені за даними фінансової звітності ТОВ «Полтаваекопродукт-2» [89].

Оцінка функціонування інтелектуальної та кадрової підсистеми Х1 може бути розрахована за показниками: коефіцієнт плинності кадрів (Кплин) − Х11, продуктивність праці (ПП) − Х12, фондоозброєність праці (ФОп) − Х13, коефіцієнт раціоналізаторської активності (Кра) − Х14, коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників до загальної кількості працюючих (Кквал.) − Х15. Вихідні дані в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Кількісні показники функціонування інтелектуальної та кадрової підсистеми ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{плин}$	*ПП, грн.*	$ФО_п$, *тис.грн.*	$К_{ра}$	$К_{квал}$
2018	0,15	34090	129,74	0,3	0,6
2019	0,10	34080	130,45	0,6	0,7
2020	0,08	35000	220,34	0,7	0,75

Для кожного показника визначені свої терми і функції належності. Для розрахунку прийняті загальні терми значень: *[0-0,2]-ДН; [0,2-0,35]-Н; [0,35-0,65]-С; [0,65-0,8]-В; [0,8-1,0] - ДВ.*

Отримуємо таблицю (табл. 3.7) для оцінки стану інтелектуальної та кадрової підсистеми:

Таблиця 3.7

Оцінка функціонування інтелектуальної та кадрової підсистеми ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	Вхідні змінні					Вага *Wj*	X_1
	$К_{плин}$	*ПП*	$ФО_п$	$К_{ра}$	$К_{квал}$		
2018	Н	В	С	С	С	0,2	С
2019	С	В	С	С	В	0,3	
2020	В	В	В	В	В	0,2	

$$x_1 = 0{,}2\sqrt[5]{0{,}3 \times 0{,}7 \times 0{,}5 \times 0{,}5 \times 0{,}5} + 0{,}3\sqrt[5]{0{,}5 \times 0{,}7 \times 0{,}5 \times 0{,}5 \times 0{,}7}$$
$$+ 0{,}2\sqrt[5]{0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}7} = 0{,}09657 + 0{,}17161 + 0{,}14$$
$$= 0{,}408$$

Рівень функціонування інтелектуальної та кадрової підсистеми за

прийнятою градацією X_1 – середній (С).

Наступна функціональна складова – інформаційна безпека – X_2 – може бути оціненана основі коефіцієнту повноти інформації ($К_{пов}$) − X_{21}, коефіцієнту точності інформації (К*т*) − X_{22}, коефіцієнту суперечливості інформації ($К_{пр}$) − X_{23}. Для кожного показника визначимо свої терми та функції належності. Вихідні дані наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Кількісні показники інформаційної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{пов}$	К*т*	$К_{пр}$
2018	0,75	0,9	0,80
2019	0,8	0,85	0,80
2020	0,7	0,85	0,80

Отже, оцінюючи за функціями належності, маємо таблицю вхідних даних:

Таблиця 3.9

Оцінка функціонування інформаційної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{пов}$	К*т*	$К_{пр}$	Вага W_j
2018	В	ДВ	В	0,3
2019	В	ДВ	В	0,2
2020	В	ДВ	В	0,2

Підставляючи значення змінних, обчислюємо кількісний показник оцінки рівня функціонування інформаційної безпеки підприємства:

$$x_2 = 0{,}3\sqrt[3]{0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}7} + 0{,}2\sqrt[3]{0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}7} + 0{,}2\sqrt[3]{0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}7}$$
$$= 0{,}2284 + 0{,}1522 + 0{,}1522 = 0{,}5328$$

Рівень функціонування інформаційної підсистеми середній – «С».

Для оцінки техніко-технологічної складової економічної безпеки X_3 можна скористатись показниками: коефіцієнт виробничої потужності ($К_{вп}$) − X_{31}, коефіцієнт придатності основних фондів ($К_{пр}$) − X_{32}, фондовіддача (ФВ) − X_{33}.

Для кожного показника визначимо свої терми та функції належності. Вихідні дані наведено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Кількісні показники техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{вп}$	$К_{пр}$	ФВ
2018	0,9	0,7	1,10
2019	0,85	0,87	1,18
2020	0,85	0,88	1,26

Отже, оцінюючи за функціями належності, маємо таблицю вхідних даних:

Таблиця 3.11

Оцінка функціонування техніко-технологічної складовоїекономічної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{вп}$	$К_{пр}$	ФВ	Вага W_j
2018	ДВ	В	С	0,3
2019	ДВ	ДВ	С	0,2
2020	ДВ	ДВ	С	0,2

Підставляючи значення змінних, обчислюємо кількісний показник оцінки рівняфункціонування техніко-технологічної складової безпеки підприємства:

$$x_3 = 0{,}3\sqrt[3]{0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}5} + 0{,}2\sqrt[3]{0{,}9 \times 0{,}9 \times 0{,}5} + 0{,}2\sqrt[3]{0{,}9 \times 0{,}9 \times 0{,}5}$$
$$= 0{,}204 + 0{,}148 + 0{,}148 = 0{,}5$$

Рівень функціонування інформаційної підсистеми середній – «С».

Наступною в переліку функціональних складових безпеки йде фінансова складова. Стосовно визначення її рівня думки вчених різняться. Ми поділяємо думку Халіної В. І. [20] і індикаторами фінансової безпеки обираємо наступні показники: коефіцієнт автономії (kавт) – X_{41}, коефіцієнт фінансування ($k_{фін}$) – X_{42}, коефіцієнт покриття ($k_{покр}$) – X_{43}, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($k_{одз}$) – X_{44}, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($k_{окз}$) – X_{45}, рентабельність діяльності (k_P) – X_{46}. Вихідні дані наведено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Кількісні показники фінансової безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$K_{авт.}$	$k_{фін}$	$k_{покр}$	$k_{одз}$	$k_{окз}$	$k_{р}$
2018	0,547	0,827	0,553	5,688	4,138	0,059
2019	0,558	0,814	0,532	5,787	4,082	0,062
2020	0,567	0,792	0,514	5,787	4,222	0,082

Отже, оцінюючи за функціями належності, маємо таблицю вхідних даних:

Таблиця 3.13

Оцінка фінансової безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$K_{авт.}$	$k_{фін}$	$k_{покр}$	$k_{одз}$	$k_{окз}$	$k_{р}$	Вага W_j
2018	С	ДВ	ДВ	В	С	С	0,3
2019	С	ДВ	ДВ	В	С	С	0,2
2020	В	ДВ	ДВ	В	В	С	0,2

Підставляючи значення змінних, обчислюємо кількісний показник оцінки рівняфункціонування фінансової підсистеми безпеки підприємства:

$$x_4 = 0{,}3\sqrt[6]{0{,}5 \times 0{,}9 \times 0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}5 \times 0{,}5}$$
$$+ 0{,}2\sqrt[6]{0{,}5 \times 0{,}9 \times 0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}5 \times 0{,}5}$$
$$+ 0{,}2\sqrt[6]{0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}5}$$
$$= 0{,}1929 + 0{,}1286 + 0{,}1439 = 0{,}46$$

Рівень безпеки функціонування фінансової підсистеми середній – «С».

Наступну функціональну складову - політико-правову та екологічну, оцінюватимемо за такими показниками: коефіцієнт платіжної дисципліни ($К_{пд}$) – X_{51}, коефіцієнт якості юридичних послуг ($К_{юп}$) – X_{52}, коефіцієнт перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу ($К_{вик}$) – X_{53}, коефіцієнт безпечності продукції ($К_{бпр}$) – X_{54}, коефіцієнт забруднення середовища ($К_{з}$) –$X_{55.}$ Вихідні дані наведено в табл. 3.14.

Таблиця 3.14

Кількісні показники політико-правової та екологічної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{пд}$	$К_{юп}$	$К_{вик}$	$К_{бпр}$	$К_{з}$
2018	0,75	0,8	1	0,9	0,7
2019	0,8	0,7	1	0,9	0,7
2020	0,7	0,7	1	0,9	0,8

Отже, оцінюючи за функціями належності, маємо таблицю вхідних даних:

Таблиця 3.15

Оцінка політико-правової та екологічної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	$К_{пд}$	$К_{юп}$	$К_{вик}$	$К_{бпр}$	$К_{з}$	Вага W_j
2018	В	В	ДВ	В	В	0,3
2019	В	В	ДВ	В	В	0,2
2020	В	В	ДВ	В	В	0,2

Підставляючи значення змінних, обчислюємо кількісний показник оцінки рівняполітико-правової та екологічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

$$x_5 = 0{,}3\sqrt[5]{0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}75} + 0{,}2\sqrt[5]{0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}7} + 0{,}2\sqrt[5]{0{,}7 \times 0{,}7 \times 0{,}9 \times 0{,}7 \times 0{,}7} = 0{,}2208 + 0{,}1472 + 0{,}1472 = 0{,}51$$

Рівень оцінки цієї функціональної складової безпеки середній – «С».

Останню складову – силову – оцінюємо за допомогою двох індикаторів: коефіцієнт транспортної безпеки ($К_{тб}$) – X_{61}, коефіцієнт захищеності майна та персоналу підприємства ($К_{за\ х}$) – X_{62}. Вихідні дані та розрахункові наведено в табл. 3.16.

Таблиця 3.16

Кількісні показники та оцінка силової безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2» за 2018-2020 рр.

Періоди	Кількісні показники		Оцінка		
	$К_{тб}$	$К_{зах}$	$К_{тб}$	$К_{зах}$	Вага W_j
2018	0,75	0,9	В	ДВ	0,3
2019	0,8	0,85	В	ДВ	0,2
2020	0,7	0,85	В	ДВ	0,2

Підставляючи значення змінних, обчислюємо кількісний показник оцінки рівня силової безпеки підприємства:

$$x_6 = 0{,}3\sqrt{0{,}7 \times 0{,}9} + 0{,}2\sqrt{0{,}7 \times 0{,}9} + 0{,}2\sqrt{0{,}7 \times 0{,}9}$$
$$= 0{,}23811 + 0{,}1586 + 0{,}1586 = 0{,}55$$

Рівень функціонування інформаційної підсистеми дуже середній – «С».

Комплексний показник рівня економічної безпеки розрахуємо методом середньогеометричних значень [9]:

$$Y = \sqrt[6]{0{,}408 \times 0{,}5328 \times 0{,}5 \times 0{,}46 \times 0{,}5152 \times 0{,}55} = 0{,}4919$$

Отже, рівень економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» складає 49% від 100% можливих. Тобто, у підприємства показник рівня економічної безпеки середній.

Висновки до розділу 3

ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» – прогресивний сільськогосподарський оператор в Україні. Основним видом діяльності якого є вирощування зернових культур, виробництво олії та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості.

Дослідивши основні фінансові показники встановлено, що підприємство має дефіцит фінансових ресурсів. Оцінка рівня економічної безпеки показав середній рівень економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

РОЗДІЛ 4
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»

4.1. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

Безпечний рівень економічної системи забезпечується здатністю системи економічної безпеки ТОВ протидіяти загрозам, не допускаючи розвитку небезпеки – дестабілізуючих граничних змін. Для цього потрібно володіти відповідною інформацією як оперативного, так і аналітичного характеру про загрози, на основі якої попереджати їх виникнення чи реалізацію. У випадках настання загрози – ліквідовувати її, після реалізації – відновлювати втрати, цілісність процесів чи об’єктів. Іншими словами, система економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» для досягнення цілей і виконання завдань повинна виконувати відповідні загальні функції:

а) інформаційно-оперативну;

б) попереджувально-профілактичну;

в) ліквідаційно-відновлювальну [94].

Проведений аналіз стану забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» показав, що організаційні питання забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» практично не вирішенні. Зокрема, у ТОВ офіційно не створено системи економічної безпеки, не розподілено у її межах безпекових функцій та повноважень між керівниками та менеджерами.

Для захисту корпоративних економічних інтересів ТОВ «Полтаваекопродукт-2», забезпечення власної економічної безпеки та координації діяльності суб’єктів безпеки пропонується організувати систему економічної безпеки підприємства (надалі – СЕБП). Структура системи

економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» розроблена з урахуванням наукових методів та рекомендацій, які розглядалися у розділі 1, та власних можливостей й потреб підприємства. Особливість полягає у тому, що на зазначеному підприємстві працює велика кількість працівників, які можуть виступати у ролі суб'єктів економічної безпеки. У зв'язку з великими розмірами ТОВ «Полтаваекопродукт-2» має потребу й можливості створювати окремі підрозділи чи вводити окремі посади задля безпекової діяльності. З огляду на наведені обставини організаційна структура СЕБП ТОВ «Полтаваекопродукт-2» може мати вигляд, що поданий на рис. 4.1.

Формуючи систему економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» слід наголосити на тому, що основним суб'єктом її забезпечення є керівник та відповідальний за забезпечення економічної безпеки. Проведений аналіз організаційної структури ТОВ «Полтаваекопродукт-2» показав, що ТОВ немає досвіду з питань взаємодії з іншими структурними підрозділами для захисту економічних інтересів на ринку товарів і послуг, а також при встановленні й підтриманні економічних відносин з іншими учасниками цих відносин. Тому, потрібно ретельно налагодити взаємодію у середині ТОВ «Полтаваекопродукт-2» між посадовими особами відповідальними за економічну безпеку.

При організації такої взаємодії слід виходити з наступного:

1) посадові особи ТОВ «Полтаваекопродукт-2», з одного боку, є об'єктом як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, від яких їх потрібно захищати, а з іншого – вони можуть бути самі по собі, а також у взаємодії із зовнішнім середовищем – джерелом загроз економічній безпеці підприємства, яким також потрібно протидіяти;

2) посадові особи ТОВ «Полтаваекопродукт-2» в особі їх керівників та працівників – є відповідно суб'єктами та силами забезпечення економічної безпеки, які потрібно фахово для цього використовувати;

3) посадові особи ТОВ «Полтаваекопродукт-2» володіють масивом інформації, який необхідно системно аналізувати, складаючи цілісну картину щодо потенційних і реальних загроз та стану економічної безпеки ТОВ

«Полтаваекопродукт-2».

Рис. 4.1. Організаційнаструктура системи економічної безпеки підприємства ТОВ «Полтаваекопродукт-2»

Для ефективного забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» слід розробити відповідні рекомендації, в яких передбачити:

а) можливі типові загрози для працівників цих підрозділів та основні способи їх попередження, виявлення та ліквідації;

б) можливі найпоширеніші способи нанесення збитків ТОВ «Полтаваекопродукт-2» протиправними методами з метою отримання певних

економічних вигод та методи їх попередження, виявлення та ліквідації.

До основних функцій системи економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» можна віднести:

1. Своєчасне виявлення та ліквідація загроз інтересам ТОВ «Полтаваекопродукт-2» із застосуванням юридичних, технічних, організаційних й інших засобів.

2. Організація внутрішньо-пропускного режиму в будівлях та приміщеннях ТОВ «Полтаваекопродукт-2», а також здійснення контролю за виконанням режимних вимог співробітниками ТОВ «Полтаваекопродукт-2», партнерами та відвідувачами.

3. Організація системи захисту інформації, що становить комерційну таємницю ТОВ «Полтаваекопродукт-2», виявлення можливих каналів витоку конфіденційної інформації.

4. Забезпечення інженерно-технічного захисту інформації в інформаційних системах ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

5. Організація робіт щодо створення системи фізичного захисту (охоронної сигналізації; системи контролю і управління доступом персоналу; відеоспостереження) на території ТОВ «Полтаваекопродукт-2» з використанням новітніх інженерно-технічних та програмних засобів.

6. Організація і проведення службових розслідувань за фактами правопорушень.

7. Організація та здійснення заходів з питань захисту економічних інтересів ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

8. Здійснення контролю за проведенням фінансових операцій з метою виявлення можливих передумов до нанесення економічних збитків підприємству.

9. Розробка та проведення профілактичних заходів з метою захисту фінансових та інших інтересів ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

10. Організація взаємодії із правоохоронними органами з питань захистуінтересів ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

11. Постійний збір і своєчасне надання отриманої інформації керівництвудля прийняття управлінських рішень та реалізації основних інтересів ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Організують виконання зазначених безпекових функцій суб’єкти безпеки, тобто керівники і менеджери ТОВ «Полтаваекопродукт-2»», яким делеговані відповідні функції та повноваження. Безпосередньо забезпечують економічну безпеку ТОВ «Полтаваекопродукт-2» суб’єкти, до яких відносяться співробітники ТОВ «Полтаваекопродукт-2», які безпосередньо реалізують заходи із забезпечення економічної безпеки та інших структур, з якими укладені відповідні угоди (наприклад, приватні охоронні структури) про забезпечення економічної безпеки.

Інформаційне забезпечення СЕБП організується й реалізується шляхом збору співробітниками СЕБП інформації, а також обов'язкового й ініціативного направлення іншими посадовими особами ТОВ «Полтаваекопродукт-2» в СЕБП інформації з питань, пов'язаних із забезпеченням безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2». СЕБП розробляє й корегує перелік інформації, що повинна надходити з підрозділів ТОВ, організує й контролює її надходження. Співробітники ТОВ «Полтаваекопродукт-2» вправі одержувати з СЕБП інформацію з питань безпеки ТОВ в рамках своєї компетенції виключно з дозволу Генерального директора ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Науково-методичне забезпечення СЕБП здійснюється з використанням можливостей ТОВ «Полтаваекопродукт-2» , а також шляхом залучення спеціалізованих підприємств та організацій. З метою підвищення кваліфікації співробітники СЕБП із дозволу Генерального директора ТОВ «Полтаваекопродукт-2» можуть брати участь у семінарах і конференціях із проблем забезпечення безпеки комерційних структур.

Відповідальним керівником СЕБП має бути за посадою заступник Генерального директора ТОВ «Полтаваекопродукт-2». Йому необхідно делегувати відповідні повноваження, тобто він має право:

1. Контролювати виконання затвердженої Генеральним директором ТОВ

«Полтаваекопродукт-2» Програми забезпечення його безпеки.

2. Запитувати та отримувати від посадових осіб ТОВ «Полтаваекопродукт-2» необхідну інформацію і документи, що необхідні для своєчасного виконання покладених на нього завдань й функцій, рішень та доручень.

3. Направляти посадовим особам ТОВ «Полтаваекопродукт-2» обов'язкові для виконання документи з питань, що віднесені до компетенції СЕБП.

4. Надавати структурним підрозділам ТОВ «Полтаваекопродукт-2» роз'яснення та рекомендації з організації виконання рішень, прийнятих у Товаристві з питань, економічної безпеки.

5. Вимагати від працівників ТОВ «Полтаваекопродукт-2» безперечного виконання вимог нормативно-правових актів, у тому числі відомчих – наказів, інструкцій, положень та інших документів, з метою забезпечення відповідного режиму та вирішення питань економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

6. Залучати за узгодженням з керівництвом ТОВ «Полтаваекопродукт-2» працівників інших структурних підрозділів до вирішення завдань, покладених на СЕБП.

7. Приймати участь за рішенням Генерального иректора ТОВ «Полтаваекопродукт-2» у роботі з підготовки проектів локальних нормативно-правових актів та інших документів, а також у проведенні нарад, конференцій з питань економічної безпеки.

8. Інформувати Генерального директора ТОВ «Полтаваекопродукт-2» шляхом підготовки аналітичних довідок про всі виявлені, у межах своєї компетенції недоліки та порушення, вносити пропозиції щодо їх усунення.

9. Організовувати та проводити наради, надавати консультації з питань економічної безпеки.

10. При проведенні службових розслідувань вимагати від виконавців письмові пояснення щодо фактів порушення службових обов'язків, нанесення

збитків економічним інтересам ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

11. Користуватися корпоративними засобами зв'язку, інформаційними базами даних та автотранспортом ТОВ «Полтаваекопродукт-2» тільки для виконання виробничих завдань і потреб.

12. Встановлювати за погодженням з Генеральним директором офіційні, від імені ТОВ «Полтаваекопродукт-2», відносини із громадянами України, іноземними громадянами й особами без громадянства в інтересах забезпечення безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

13. Використовувати наявні в розпорядженні фінансові, матеріальнотехнічні й інші засоби.

14. Запитувати, за узгодженням з керівником ТОВ «Полтаваекопродукт-2», у державних, кооперативних, громадських організаціях та установах відомості й матеріали, необхідні для виконання СЕБП своїх функцій.

15. Встановлювати, за узгодженням з Генеральним директором ТОВ «Полтаваекопродукт-2», в інтересах забезпечення безпеки обмеження на використання інформації з обмеженим доступом співробітниками ТОВ «Полтаваекопродукт-2», а також інформації, переданої діловим партнерам і клієнтам.

16. Вести в межах своєї компетенції ділову переписку з посадовими особами ТОВ «Полтаваекопродукт-2», клієнтами, діловими партнерами й т.і.

17. Вести конфіденційне діловодство.

У разі необхідності СЕБП координує свою діяльність і здійснює взаємодію зі службами безпеки інших організацій, спеціалізованими установами та правоохоронними органами з метою досягнення погодженості дій в інтересах успішного вирішення спільних завдань.

Взаємодія здійснюється на основі укладених договорів або рішення Генерального директора ТОВ «Полтаваекопродукт-2» і включає:

– обмін інформацією;

– спільний аналіз стану безпеки;

– спільне планування діяльності за окремими напрямками та у цілому;

– взаємне використання наявних сил і засобів;

– спільне проведення заходів;

– інші спільні дії.

Формуючи систему економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» слід дотримуватися чітких вимог, а саме:

1. Загальним керівником системи економічної безпеки є Генеральний директор ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

2. Визначаючи відповідальних у системі забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» варто виходити з посади, а точніше на скільки її зміст відповідає безпековому напряму.

3. У посадових інструкціях відповідальних за забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» відповідні функції, повноваження та обов’язки мають бути прописані у повному обсязі.

4. Відповідальні за забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» мають пройти спеціальне навчання та регулярно підвищувати кваліфікацію. Згідно з наведеною організаційною структурою функції та повноваження відповідальних за конкретні напрями безпекової діяльності варто закріпити за відповідними посадами (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Матриця розподілу посад та відповідальних у системі економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»

Назва посади	Відповідальні в системі економічної безпекиТОВ «Полтаваекопродукт-2»
Заступник Ген.директора	Відповідальний за забезпечення економічної безпеки
Інженер з кошторисної документації	Відповідальний за інформаційно-аналітичне забезпечення
Головний бухгалер	Відповідальний за захист комерційної таємниці
Інженер з якості	Відповідальний за перевірку персоналу і проведення розслідувань у разі порушень
Директор технічний	Відповідальний за організацію охорони
Головний інженер	Відповідальний за безпеку праці
Менеджер з питань регіонального розвитку	Відповідальний за зв'язок з правоохоронними органами

Закріплені напрями безпекової діяльності за відповідними посадами дозволять ефективніше взаємодіяти в середині ТОВ «Полтаваекопродукт-2» та зовнішніми структурами з безпеки.

Розширення сфери впливу має відбуватися через збільшення кількості відповідних функцій, а посилення впливу через наділення її відповідними повноваженнями.

Правову основу створення та забезпечення діяльності системи безпеки підприємства складають відповідні нормативно-правові акти, які відображені на рис. 4.2.

Основа усіх прав громадян, звичайно, Конституція України, де чітко зазначені усі права. Це є беззаперечний документ для дотримання при виконанні будь-якої діяльності людини.

Кодекси, закони України, Укази Президента, постанови Верховної Ради, постанови Кабінету Міністрів України також є документами обов’язковими для виконання.

Наступні важливі документи – документи органів місцевого самоврядування.

Однією з правових основ створення та функціонування системи безпеки є Статут підприємства.

Рекомендується внести до Статуту підприємства наступні напрямки діяльності:

1) підприємство має право здійснювати діяльність щодо захисту своєї комерційної таємниці та інтелектуальної власності;

2) підприємство має право створювати у своїй структурі підрозділи щодо захисту свого майна, комерційної таємниці та інтелектуальної власності. Такі зміни до Статуту ТОВ «Полтаваекопродукт-2» дають йому право на діяльність щодо захисту підприємства (захист комерційної таємниці, охорона майна, захист від недобросовісної конкуренції, захист інформації підприємства і т.і.).

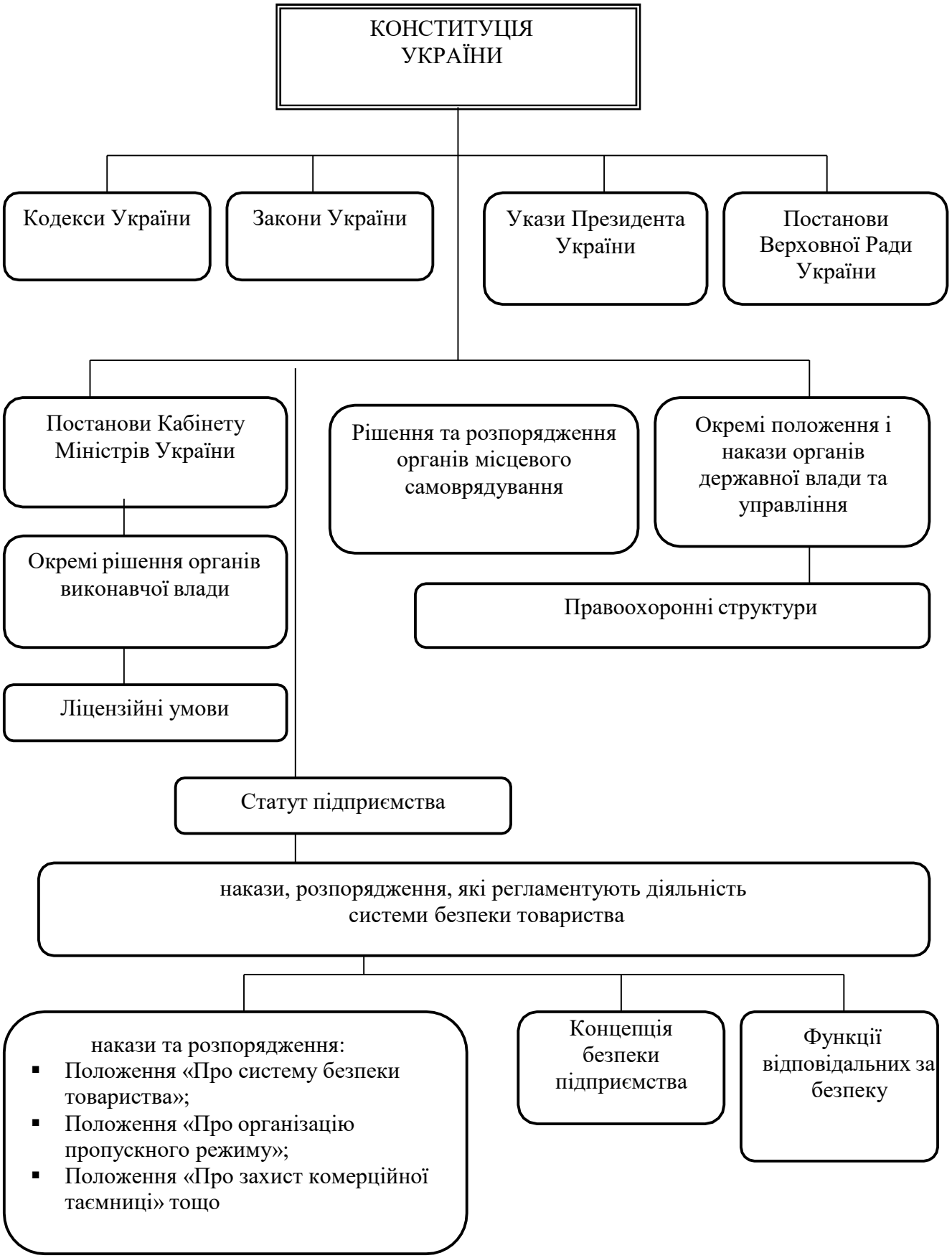

Рис. 4.2. Схема нормативно-правового забезпечення організації і діяльності системи економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»

4.2. Організаційно-управлінські заходи щодо підвищення ефективності управління економічною безпекою підприємства

Важливим для ефективного функціонування системи економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» є розподіл між структурними підрозділами видових функцій економічної безпеки, який поданий у таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Матриця розподілу функцій управління та економічної безпеки між основними керівниками та менеджерами ТОВ «Полтаваекопродукт-2»

Основні посади у товаристві	Функції, що виконуються в системі економічної безпеки									
	Загальні				Спеціальні					
	Планування	Організування	Мотивування	Контроль	Аналітично-пошукова діяльність	Охоронна діяльність	Юридичний захист	Захист інформації з обмеженим доступом	Охоронна праці	Страхування
Генеральний директор	X	X	X	X	X		X			X
Заступник Генерального директора	X	X	X	X	X					X
Директор технічний						X		X		
Головний бухгалтер			X		X			X	X	X
Головний інженер	X	X		X			X		X	
Інженер з кошторисної документації					X					
Інженер з якості				X	X					
Менеджер з питань регіонального розвитку						X	X			

Це дозволить впорядкувати і значно покращити централізацію управління та координацію дій різних фахівців підприємства для вирішення конкретних завдань щодо забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2», а також своєчасного виділення відповідних

матеріально-технічних ресурсів для цього.

Для реалізації цих функцій потрібно виконувати відповідні управлінські функції, планувати й організовувати їх виконання та здійснювати технологічний контроль.

Управління системою економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» здійснюється по управлінській вертикалі згори униз.

На горизонтальному рівні здійснюється взаємодія та обмін інформацією необхідної для прийняття управлінських рішень в системі економічної безпеки.

Головне завдання системи управління полягає у ефективному використанні всіх власних ресурсів підприємства та можливостей зовнішніх суб'єктів економічної безпеки для організації комплексної протидії загрозам й небезпекам.

Важливим та складним компонентом системи економічної безпеки підприємства, від роботи якого в значній мірі залежить ефективність її функціонування – є механізм управління.

Механізм управління системою економічної безпеки – це сукупність органів управління всіх рівнів ТОВ «Полтаваекопродукт-2», нормативно-правових документів, технічних засобів забезпечення процесу управління, формальних і неформальних взаємин, що складаються між внутрішніми суб'єктами управління в процесі організації і проведення заходів щодо протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, а також взаємин із зовнішніми організаціями під час організації забезпечення безпеки підприємства.

Механізм управління системою забезпечення економічної безпеки підприємства проявляється, насамперед, за допомогою управлінських відносин. Модель такого механізму подана на рис. 4.3.

Основні складові механізму управління системою економічної безпеки акціонерного ТОВ «Полтаваекопродукт-2», через які, у кінцевому результаті, здійснюється управлінський вплив представлені на рис. 4.4.

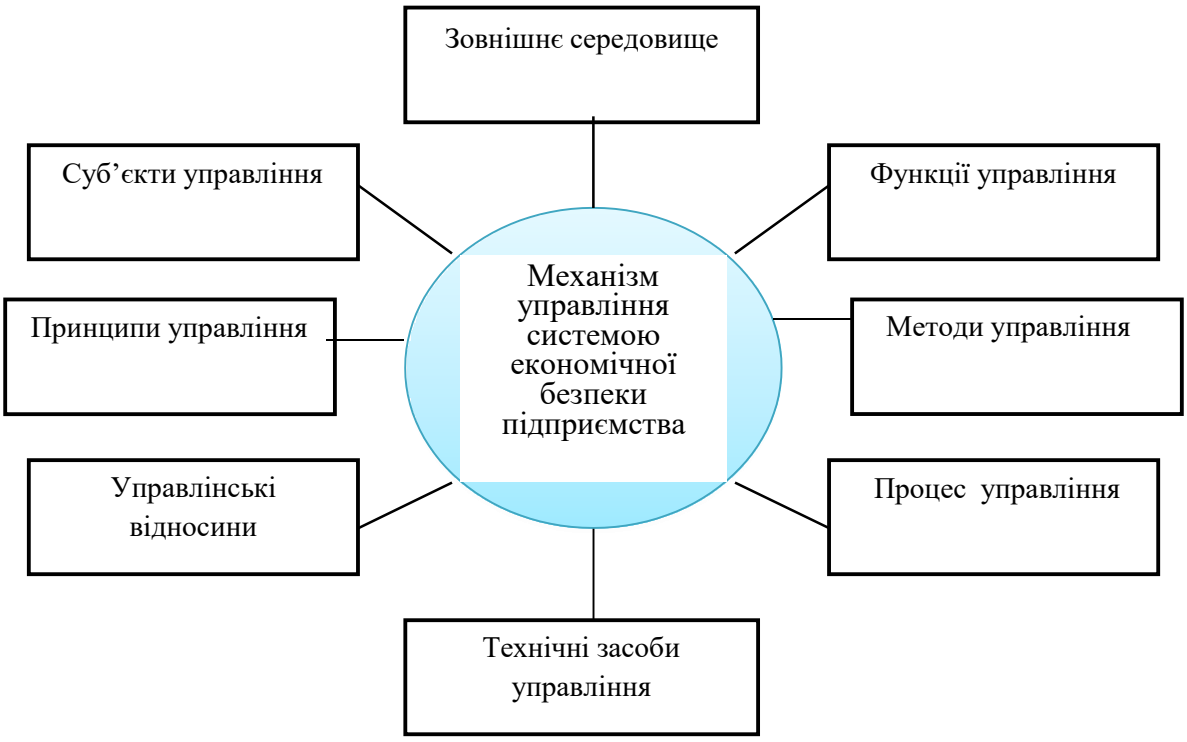

Рис. 4.3. Основні складові механізму управління системою економічної ТОВ «Полтаваекопродукт-2»

До суб'єктів управління системою економічної безпеки підприємства відносяться керівники та менеджери ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Принципи управління відображують вимоги до управління системою економічної безпеки, засновані на виявлених закономірностях.

Управлінські відносини відображають види взаємозв'язків суб'єктів забезпечення економічної безпеки в ході управлінської діяльності.

Функції характеризують зміст управління системою економічної безпеки, описуючи дії суб'єкта.

Методи розкривають способи, застосовані в управлінській діяльності з протидії небезпекам, загрозам, тобто вказують, як вона здійснюється.

Процес управління визначає порядок здійснення дій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ефективність механізму управління системою економічної безпеки, багато в чому залежить від рівня взаємодії і координації цієї діяльності всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи забезпечення економічної безпеки підприємства по протидії внутрішнім, зовнішнім небезпекам і загрозам.

Взаємодія в системі економічної безпеки підприємства – це узгоджені дії всіх сил і засобів за завданнями, напрямами та часу заради досягнення конкретної мети з протидії несприятливих факторів у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства.

Координація як функція процесу управління займає в ньому проміжне положення між плануванням і регулюванням узгоджених дій для досягнення конкретної мети в системі економічної безпеки.

Сутність взаємодії полягає у взаємній допомозі та підтримці сторін, що співпрацюють. Реально воно можливе лише на основі обопільного інтересу кожної з цих сторін і неможливо без взаємного розуміння суті спільно розв'язуваних питань і згоди з приводу предмета, процедур і наслідків цієї взаємодії. Взаємна згода сторін обумовлює довіру між ними, без чого неможливо вирішувати поставлені завдання.

Взаємодія виступає в якості інтегруючого чинника, який об'єднує різні частини у визначений тип цілісності. В результаті об'єднання зусиль декількох раніше розрізнених суб'єктів системи економічної безпеки в одне ціле, значно підвищується її можливості щодо вирішення поставлених завдань.

Управління системою економічної безпеки підприємства – це об’єктивно зумовлена послідовність дій з забезпечення економічної безпеки підприємства.

Весь процес управління системою забезпечення економічної безпеки підприємства може містити вісім основних етапів (рис. 4.5).

Етап постановки цілей управління системою економічної безпеки характеризується використанням методів виявлення реальних і потенційних небезпек і загроз, а також аналізу наявних можливостей зі зниження їхнього

На етапі аналізу небезпек, загроз і ризиків можуть використовуватися методи якісного й кількісного аналізу: методи збору наявної й нової інформації, моделювання діяльності підприємства, стану й можливого розвитку небезпек, загроз, статистичні та ймовірні методи й т. і.

На третьому етапі виробляється зіставлення ефективності різних методів впливу на небезпеки, загрози: запобігання небезпек, загроз, зниження їхнього рівня, активна протидія і ліквідація негативних для підприємства, у випадку їхньої реалізації.

Цей етап завершується прийняттям рішення про оптимальний вибір необхідних методів протидії небезпекам, загрозам для діяльності підприємства.

На четвертому етапі керівник підприємства, керівники й провідні спеціалісти всіх структурних підрозділів за активної участі всіх фахівців штатної служби безпеки визначають технології, методи, методики й інструменти протидії небезпекам, загрозам.

На п'ятому етапі Генеральним директором здійснюється постановка конкретних завдань структурним підрозділам із здійснення заходів у сфері забезпечення безпеки.

Керівники структурних підрозділів ставлять завдання конкретним виконавцям, організовують виконання і здійснюють контроль.

На шостому етапі організовується оперативний зв’язок між суб'єктами системи безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

На сьомому етапі Генеральний директор разом з керівниками структурних підрозділів організує внутрішню й зовнішню взаємодію в системі економічної безпеки.

На восьмому етапі управління системою економічної безпеки керівник підприємства разом з відповідальним за економічну безпеку оцінює ефективність ухвалених рішень щодо протидії небезпекам та загрозам для підприємства. Результатом даного етапу повинно стати нове знання про небезпеки, загрози, а також адекватність заходів, проведених на підприємстві з протидії їм, що дозволяє, за необхідності, уточнити раніше поставлені цілі

управління системою забезпечення безпеки. А також здійснити коректування обраних методів впливу на небезпеки, загрози.

Таким чином, на кожному з етапів використовуються свої методи управління системою протидії небезпекам, загрозам. Результати кожного етапу стають вихідними даними для наступних етапів, утворюючи систему прийняття рішень зі зворотним зв'язком. Така система забезпечує максимально ефективне досягнення цілей, оскільки знання, одержане на кожному з етапів, дозволяє корегувати не тільки методи впливу на небезпеки, загрози, але й самі цілі управління системою безпеки підприємства.

Базовим етапом, що дозволяє сформувати ефективний механізм управління системою економічної безпеки, є етап аналізу небезпек, загроз. Завданням аналізу є виявлення джерел і причин небезпек, загроз та причин їх виникнення. При проведення аналізу необхідно: - визначити потенційні зони небезпек, загроз;

- виявити реальні і потенційні небезпеки, загрози, що супроводжують діяльність підприємства;

- спрогнозувати можливий негативний вплив на підприємство виявлених небезпек, загроз.

Підсумкові результати якісного аналізу ризику, у свою чергу, служать вихідною інформацією для проведення кількісного аналізу.

На етапі кількісного аналізу ризику визначаються числові значення ймовірності настання ризикових подій і обсягу викликаного ними збитку або вигоди.

Управління системою економічної безпеки підприємства повинно здійснюватися на принципах колегіальності для прийняття рішень спільної справи.

Після ухвалення рішення воно є обов'язковим для виконання усіма співробітниками ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Ухвалене рішення в сфері економічної безпеки підприємства може бути оскаржено тільки після його обговорення у команді. Не підлягають виконанню

управлінські рішення в сфері безпеки підприємства, які суперечать чинному законодавству України, створюють загрозу для життя або завдають шкоди навколишньому середовищу.

Управління системою економічної безпеки підприємства здійснюється на основі наказів, розпоряджень, вказівок та інших документів виданих особами, відповідальними за економічну безпеку підприємства, відповідно до займаних ними посад.

Будь-який документ, що зачіпає питання захисту й безпеки підприємства, проходить процес узгодження з відповідальним керівником за економічну безпеку підприємства.

Інформація, необхідна для прийняття управлінських рішень, яка надається від відповідального за інформаційно-аналітичну діяльність підприємства на ім'я Генерального директора ТОВ «Полтаваекопродукт-2» – має конфіденційний характер. Порядок доведення і ступінь ознайомлення з даною інформацією посадових осіб, яких вона стосується, визначає Генеральний директор ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

Однак варто чітко усвідомлювати одну особливість, що у наші дні підприємство стає усе більше динамічним, тобто в ньому дуже багато складових постійно змінюється, це стосується цілей його бізнесу, корпоративних структур, що випускають продукцію і надають послуги, використовуваних виробничих процесів, ринків збуту й інших компонентів. Ці зміни неминуче приводять до зміни загальних підходів на підприємстві й колишніх процедур, призначених для управління ризиками й забезпечення безпеки. А це вимагає постійного відстеження змін, що відбуваються (моніторинг), щоб колишні компоненти не почали працювати проти безпеки.

4.3. Рекомендації з удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства

Забезпечення стабільної роботи та розвитку підприємства в умовах економічної кризи та високої конкуренції в значній мірі залежить від ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності його системи економічної безпеки.

В умовах високої невизначеності економічних процесів, що відбуваються в міжнародній та національній економіці, керівники підприємств для прийняття правильних рішень на стратегічному та тактичному рівнях управління повинні вчасно одержувати об’єктивну інформацію про всі зміни, що відбуваються в зовнішньому та внутрішньому середовищі, в першу чергу про фактори небезпек та загроз.

Для ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління та економічної безпеки підприємства необхідно створити ефективні механізми моніторингу та аналізу всіх небезпечних процесів та явищ, що відбуваються в його зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Проблема забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах має глобальний характер. В умовах ринкових стосунків стабільна праця і розвиток підприємств залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів.

Вивчення зовнішнього середовища з метою виявлення існуючих і потенційних загроз економічної безпеки підприємства потрібно розглядати, як безперервний процес, в основі якого лежить аналіз множини конкретних явищ і подій, що відбуваються в навколишньому до підприємства світі.

Аналіз зовнішнього середовища є процесом, за допомогою якого розробники стратегії підприємства враховують всі зовнішні фактори, щоб визначити існуючи та можливі для підприємства небезпеки та загрози. Якісний аналіз дозволяє передбачити стан та динамку розвитку існуючих факторів небезпек та загроз, а також спрогнозувати появу нових. Він дає час для прийняття правильних рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, дозволяє спланувати діяльність системи економічної безпеки,

розробити механізм взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи безпеки, визначити найбільш ефективні технології, методи та засоби протидії зовнішнім небезпекам та загрозам.

Внутрішнє середовище піддається впливу з боку керівництва підприємства. Однак варто враховувати, що не всі його складові можуть контролюватися однаково.

З позиції забезпечення економічної безпеки необхідно, в першу чергу, приділяти увагу тим напрямкам, що становлять інтерес для конкурентів, а також постійно контролювати ті складові внутрішнього середовища, від яких значною мірою залежить стійкість і ефективність роботи підприємства.

Вивчення прогнозування процесів, що відбуваються в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства це найбільш складний і відповідальний напрямок діяльності служби економічної безпеки підприємства.

Модель інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності систем управління та економічної безпеки підприємства надано у рис. 4.6.

Під час розгляду проблеми організації інформаційно-аналітичної роботи необхідно визначиться з її змістом і особливостями проведення.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – це збір, аналіз та надання керівникам усіх рівнів інформації, необхідної для ефективного попередження або зниження впливу негативних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Зміст інформаційно-аналітичної діяльності у системі економічної безпеки полягає у наступному:

- збір, обробка та аналіз інформації про процеси, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства;
- вивчення конкурентів, їхніх прагнень і методів конкурентної боротьби;
- вивчення криміногенної обстановки в регіоні, місті, районі;
- вивчення партнерів та клієнтів;
- вивчення та прогнозування розвитку подій у сегменті ринку, де здійснює діяльність підприємство;

Якість інформації – це властивості інформації, що визначають рівень її практичної придатності для діяльності підприємства та його системи економічної безпеки. Якість інформації залежить від таких характеристик: актуальність; своєчасність; ймовірність; повнота; важливість.

Важливою складовою частиною управлінської діяльності в галузі економічної безпеки є аналітична робота. Аналітична робота здійснюється з метою оцінки інформації та підготовки пропозицій для прийняття рішення керівництвом підприємства та його системи безпеки.

Зміст аналітичної роботи – це зведення отриманої інформації у логічно обґрунтовану систему просторово-тимчасових, причинно-наслідкових та інших залежностей, що дозволяють дати правильну оцінку процесам, що відбуваються в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

Для проведення аналітичної роботи застосовуються закони й методи розумової діяльності, а також технічні засоби, за допомогою яких здійснюється пошук та обробка інформації з метою отримання нових знань необхідних для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Для підвищення корпоративної культури, щоб, у свою чергу, підвищити рівень економічної безпеки підприємства (для зростання прибутку, підвищення рівня продуктивності праці, зниження конфліктів у колективі, зниження плинності кадрів і т.і.) ми пропонуємо вжити таких заходів:

1. Розробити ефективну систему «культурного відбору» при прийомі на роботу нових співробітників.

2. Грамотно та розраховано підходити до організації курсів підвищення кваліфікації та навчання.

3. Впровадити на підприємстві різномані тренінги для підвищення корпоративної культури та згуртованості колектива.

4. Розробити наглядну агітацію (стенди, плакати, буклети) з декларацією цілей, планів і місії ТОВ «Полтаваеопродукт-2».

5. Ввести чітко вироблену нормативну базу з корпоративної культури: корпоративного кодексу, кодексу поведінки співробітників, кодексу взаємин з клієнтами із суворим їх дотриманням.

За двома останніми пропозиціями розрахуємо економічний ефект від впровадження заходів. Розміщення стендів та виготовлення буклетів з декларацією місії, цілей, принципів корпоративної культури по відділам організації. Вихідні дані наведено у табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Вихідні дані для впровадження заходу з розробки наглядної агітації

Показники	Величина показника
Середньоденний обсяг виручки від діючих заходів з корпоративної культури до введення нових, тис. грн.	48440
Відносний приріст середньоденного обсягу виручки від впроваджених заходів з корпоративної культури в порівнянні з раніше існуючими,%	5
Кількість днів обліку обсягу виручки, дні	260
Прибуток на 1 грн. від реалізації заходів з корпоративної культури, грн.	227,3
Витрати на заходи щодо вдосконалення корпоративної культури, тис. грн.	30

Розрахунок:

Приріст обсягу реалізації заходів, можна визначити за формулою:

$$V = (V_{ср.дн} \times В \times КД) / 100, \quad (4.1)$$

де Vср.дн. – середньоденний обсяг виручки від діючих заходів по організаційній культурі до введення нових, тис. грн.;

В – відносний приріст середньоденного обсягу виручки від впроваджених заходів в порівнянні з раніше існуючими за рекламний період в порівнянні з до рекламним періодом,%;

КД – кількість днів обліку обсягу виручки.

Приріст обсягу реалізації заходів з корпоративної культури (КК) дорівнює: V = (48440×5×260) / 100 = 629727 тис. грн.

Приріст прибутку можна розрахувати за формулою:

$$П = Пр \times В, \quad (4.2)$$

де Пр – прибуток на 1 грн. від реалізації заходів.

В – відносний приріст середньоденного обсягу виручки від впроваджених заходів в порівнянні з раніше існуючими за рекламний період в порівнянні з до рекламним періодом,%;

Приріст прибутку від реалізації заходів з корпоративної культури дорівнює: П = 227,3× 0,5 = 113,75 тис. грн.

Економічний ефект від проведення заходів по КК визначається за формулою:

$$ЕЕ = П – Вт, \quad (4.3)$$

де П – приріст прибутку

Вт – поточні річні витрати на проведення заходів з корпоративної культури, тис. грн.

Економічна ефективність від реалізації заходів щодо вдосконалення корпоративної культури дорівнює:

$$ЕЕ = 113,75 – 30 = 83,75 \text{ тис. грн.}$$

Аналогічним способом розраховуємо економічну ефективність від введення чітко виробленої нормативної бази з корпоративної культури із суворим її дотриманням. Вихідні дані наведено у табл. 4.4.

Таблиця 4.4

Вихідні дані для впровадження заходу з введення нормативної бази з корпоративної культури

Показники	Величина показника
Середньоденний обсяг виручки від діючих заходів з корпоративної культури до введення нових, тис. грн.	48440
Відносний приріст середньоденного обсягу виручки від впроваджених заходів з корпоративної культури в порівнянні з раніше існуючими,%	3
Кількість днів обліку обсягу виручки, дні	260
Прибуток на 1 грн. від реалізації заходів з корпоративної культури, грн.	227,3
Витрати на заходи щодо вдосконалення корпоративної культури, тис. грн.	30

Розрахунок:

Приріст обсягу реалізації заходу з корпоративної культури дорівнює:

$$V = (48440 \times 3 \times 260) / 100 = 377832 \text{ тис. грн.}$$

Приріст прибутку від реалізації заходу з корпоративної культури дорівнює:

$$П = 227{,}3 \times 0{,}3 = 68{,}19 \text{ тис. грн.}$$

Економічна ефективність від реалізації заходу щодо вдосконалення корпоративної культури дорівнює:

$$ЕЕ = 69{,}19 – 30 = 38{,}19 \text{ тис. грн.}$$

Разом економічна ефективність від впровадження заходів складає:

$$83{,}75 + 38{,}19 = 121{,}94 \text{ тис.грн.}$$

Висновок: економічний ефект від впровадження заходів з підвищення рівнякорпоративної культури – суттєвий і дорівнює 121,94 тис. грн.

Висновки до розділу 4

Важливим та складним компонентом системи економічної безпеки підприємства, від роботи якого, в значній мірі, залежить ефективність її функціонування – є механізм управління. Під ним розуміється сукупність органів управління всіх рівнів ТОВ «Полтаваекопродукт-2», нормативно-правових документів, технічних засобів забезпечення процесу управління, формальних і неформальних взаємин, що складаються між внутрішніми суб'єктами управління в процесі організації і проведення заходів щодо протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, а також взаємин із зовнішніми організаціями під час організації забезпечення безпеки підприємства. Для його удосконалення у роботі розроблено відповідну модель, яку можна впровадити у практику управлінської діяльності.

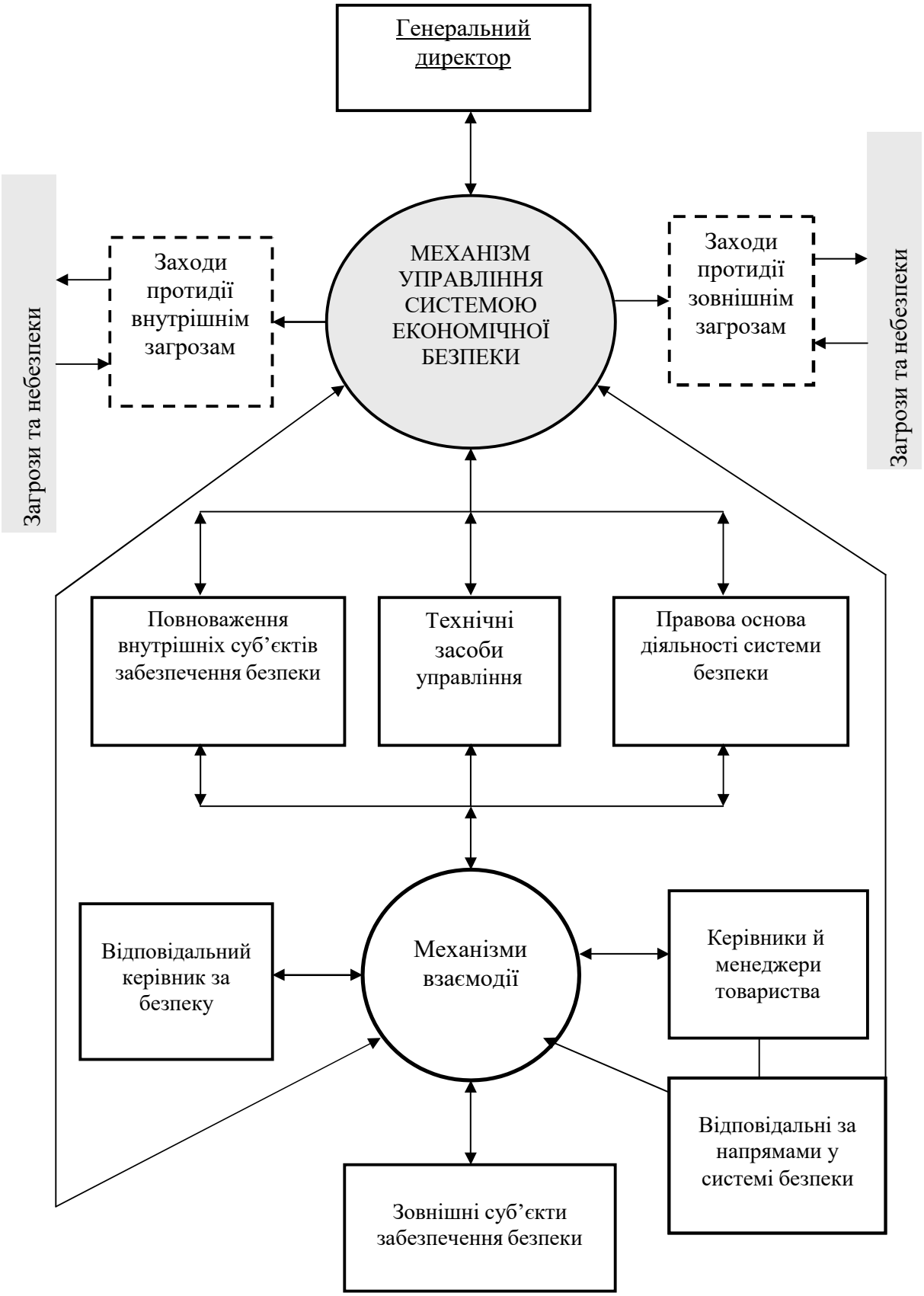

Рис. 4.3. Модель механізму управління системою забезпечення економічної безпеки підприємства [94]

рівня й активної протидії їм, в рамках стратегії безпеки, тактичних і оперативнихпланів забезпечення економічної безпеки підприємства.

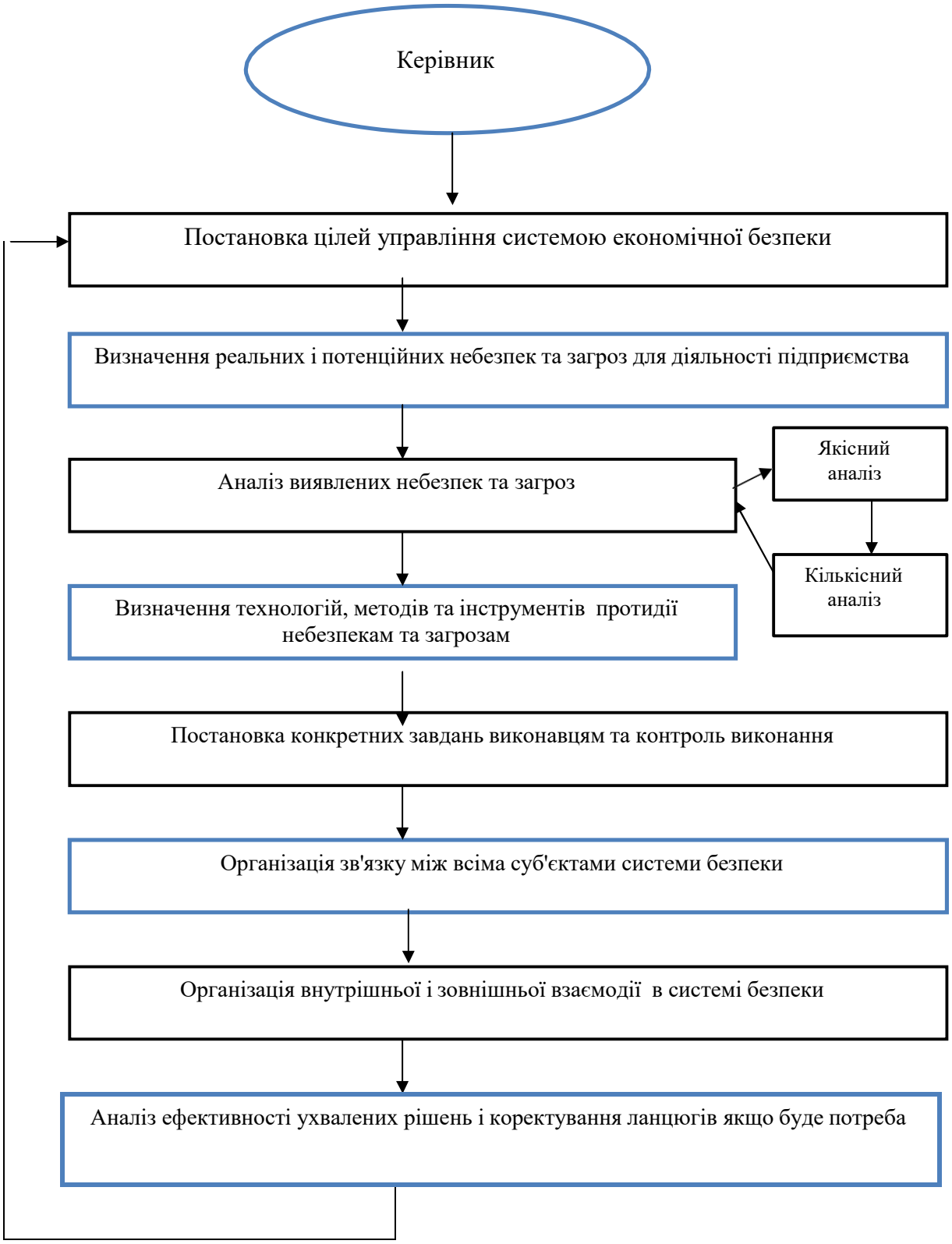

Рис. 4.5. Основні етапи процесу управління системою забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»

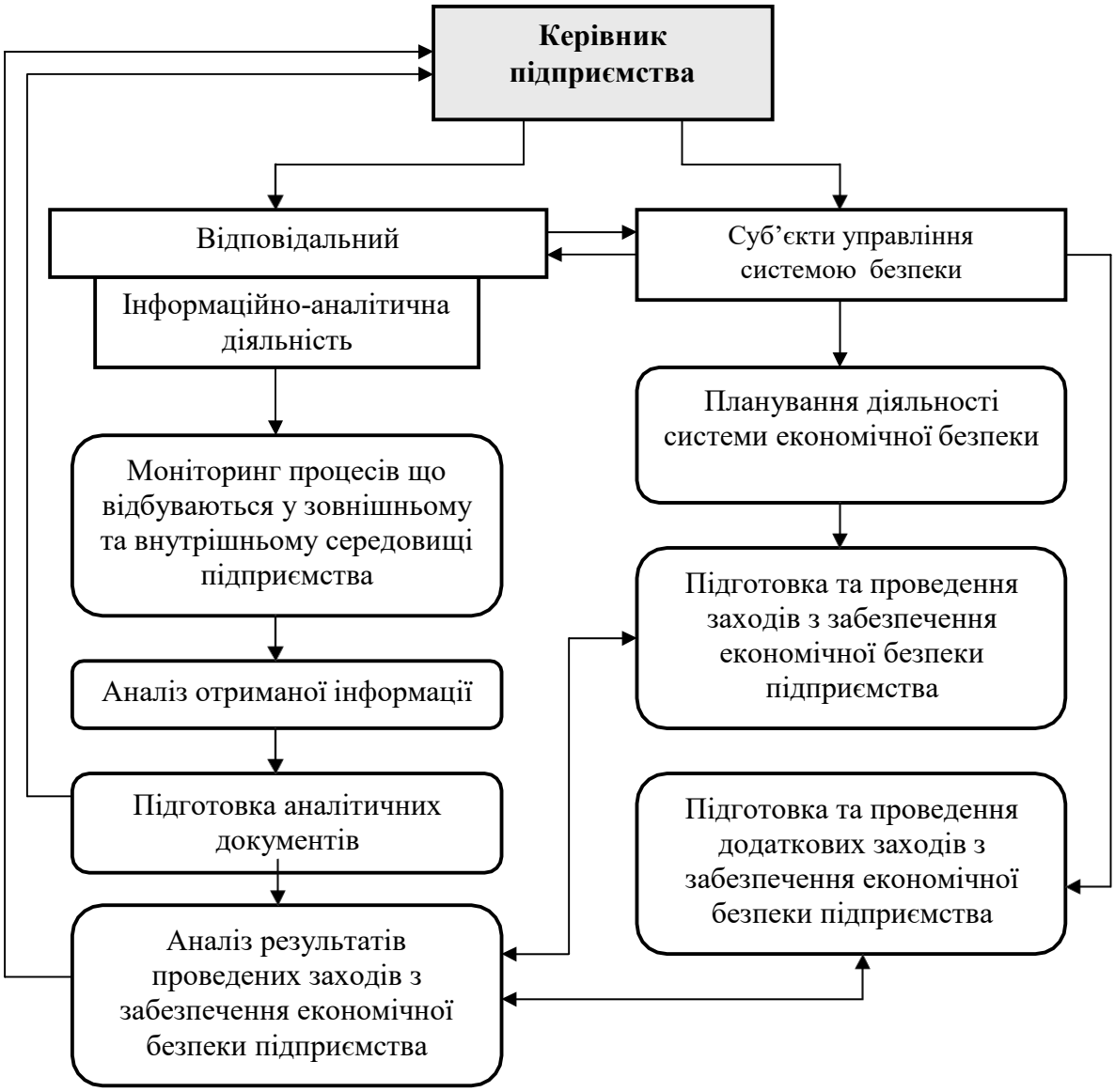

Рис. 4.6. Модель інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності системи економічної безпеки підприємства «Полтаваекопродукт-2»

- своєчасне інформування керівництва про події (їх можливий розвиток) що відбуваються у економіці, науці, техніці, політиці і в суспільстві, які можуть створити загрози для підприємства.

Пріоритетне значення під час проведення роботи по збору інформації має якість інформації.

ВИСНОВКИ

Дослідження проведені у магістерській роботи, дали підґрунтя для формування таких висновків.

У науковій літературі не існує одностайного погляду на визначення дефініцій «безпека», «економічна безпека підприємства», «забезпечення економічної безпеки підприємства». В роботі проведено аналіз зазначених дефініцій. А отже, можна стверджувати, що безпека являє собою складну систему, спроможну захистити від впливу катастроф, надзвичайних ситуацій чи загроз, а також забезпечує умови функціонування, у яких вирішуються завдання, пов’язані з ризиком або непередбачуваними обставинами, та оперативно ліквідовуються негативні наслідки або відновлюється функціонування суб’єктів господарювання.

Економічна безпека підприємства – це забезпечення надійного захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз, підтримка високого рівня економічної незалежності підприємства, запобігання збиткам, можливість прийняття рішень в умовах непередбачуваних змін навколишнього середовища, запобігання небажаним наслідкам та ефективне використання наявних на підприємстві ресурсів з метою підвищення рівня фінансового стану, а також забезпечення подальшого розвитку бізнесу для досягнення стратегічних цілей.

За результатами теоретичного дослідження було сформульовано бачення сутності забезпечення економічної безпеки підприємства на основі процесного підходу та з окресленням передумов досягнення безпечного стану як процесу створення умов досягнення достатнього рівня економічної безпеки за рахунок захисту від загроз, що базується на принципах, функціях, методах і засобах, спрямованих на підвищення ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності діяльності підприємства.

Проведені дослідження дозволяють дійти висновків, що мета, завдання та цілі економічної безпеки підприємств випливають із її визначення та формують

під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів як на мікро- так і на макрорівнях. До принципів формування економічної безпеки підприємств нами віднесено: передбачення; законність; узгодженість; розвиток; системність; економічна доцільність. До складових економічної безпеки підприємств нами віднесено: інформаційну складову; політико-правову складову; ресурсну складову; ринкову складову; інтерфейсну складову. Також необхідно зазначити, що фактори економічної безпеки на рівні підприємства формуються під впливом зовнішніх факторів, як на рівні держави так і на міжнародному.

Встановлено, що в умовах кризи, загрози економічній безпеці підприємства носять системний характер. Для протидії цим загрозам на підприємстві необхідно створити сучасну систему забезпечення економічної безпеки. При цьому особливу увагу слід звернути на організацію ефективної системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки. Система управління повинна включати механізми управління і взаємодії, які дозволяють організовувати, направляти, координувати, коригувати і забезпечувати дії всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства з протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам для його діяльності і тим самим забезпечувати економічну безпеку.

Аналіз підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства показав, що найпоширенішими на сьогодні є: комплексний індикаторний, експертний, матричний. В роботі проведено аналіз особливостей кожного із зазначених підходів. Також в другому розділі роботи було визначено основні методи визначення рівня економічної безпеки. Найчастіше застосовуються статичний та динамічний метод. Розглянуто також і інші погляди науковців щодо методів оцінювання економічної безпеки. Отже, варто зазначити, що розмаїття методичних підходів до оцінювання економічної безпеки обумовлено науковим різноманіттям позицій щодо кількісного визначення межі безпеки економічної діяльності підприємства.

Світовий досвід показав, що створення сприятливих умов для економічної безпеки підприємств сприяє підвищенню ефективності наукової й

інноваційної діяльності, що є пріоритетним завданням державної інноваційної політики розвинених країн, адже вплив науково-технічної та інноваційної сфер на розвиток і зростання економічної системи набуває на сучасному етапі вирішального значення. Основним змістом державного регулювання економічної безпеки підприємств стає саме координація злагодженої роботи усіх ланок господарського механізму, налаштованого на виробництво конкурентоспроможної високотехнологічної інноваційної продукції та підвищення добробуту населення.

Робота була виконана на ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» – прогресивний сільськогосподарський оператор в Україні. Основним видом діяльності якого є вирощування зернових культур, виробництво олії та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості.

Здійснивши характеристику аналізу активів та пасивів підприємства, можна зазначити, що загальна вартість майна підприємства і його боргових прав збільшилася протягом аналізованого періоду. Зміни відбулися за рахунок збільшення груп необоротні та оборотні активи. Збільшення необоротних активів обумовлене збільшенням балансової вартості основних засобів на 2476111 тис. грн., або на 284,26%., показник основні засоби займає в структурі 21,91 %, що є великою часткою всіх необоротних активів підприємства.

Також варто відмітити, що загальна вартість капіталу збільшується протягом всього аналізованого періоду. Джерелом утворення необоротних активів є власний капітал тож головним чином зміни відбулися за рахунок збільшення власного капіталу. В результаті такого збільшення збільшується частка в межах якої власники підприємства відповідають за його зобов’язаннями перед кредиторами. Таким чином підвищується кредитоспроможність підприємства та його фінансова незалежність.

Аналізувавши фінансові показники, видно, що у процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відбувається безупинний процес кругообігу капіталу, змінюються структура активів і джерел їхнього фінансування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок,

змінюється фінансовий стан підприємства, який може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів та джерел їх фінансування.

Дослідивши основні показники фінансової стійкості ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2», що наявністю власних коштів підприємства в обороті, протягом періоду збільшилися, але 2020 року ми бачимо, що вони помітно зменшилися. Тож підприємству потрібно запровадити більш раціональну систему використання запасів. Для збільшення суми власного капіталу необхідне спрямування додаткового капіталу на збільшення статутного капіталу, що в свою чергу сприятим епокращенню господарської діяльності підприємств, а отже і її прибутковість.

Згідно класифікації типу фінансового стану видно, що у 2017 році спостерігається надлишок власних коштів, а у 2019-2020 роках спостерігається дефіцит власних коштів, тобто підприємство не зможе покрить всі запаси лише за рахунок власних коштів. Проте за рахунок власних коштів та довгострокових зобов’язань разом, зможе покрить всі запаси, тож за рахунок загальних коштів покриється відповідно. За допомогою тригонометричного показника фінансової стійкості, було визначено, що у 2018 році підприємство мало абсолютну фінансову стійкість, тобто сума запасів покривалася лише за рахунок власних коштів, а у 2019-2020 роках, підприємство мало нормальну фінансову стійкість, сума запасів покривається за допомогою власних кошті і довгострокових зобов’язань в сумі. Тож підприємству потрібно запровадити більш раціональну систему використання запасів. Для збільшення суми власного капіталу необхідне спрямування додаткового капіталу на збільшення статутного капіталу, що в свою чергу сприятиме покращенню господарської діяльності підприємств, а отже і її прибутковості.

Тож проаналізувавши баланс ліквідності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 роки можна зробити такі висновки: баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується перше співідношення (А1 ≥ П1), а має вигляд(А1 < П1). А отже в даному випадку у підприємства недостатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань абсолютно і найбільш ліквідних активів.Однак, решта співвідношень, а саме(А2 > П2) та (А3> П3) свідчать про наявність оборотних активів у такому обсязі, який дозволяє підприємству підтримувати певну фінансову стійкість. Але показник по 4 групі виконує нерівність лише за 2018 та 2019 рік (А4 < П4), що свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості підприємства, наявність у неї власних оборотних коштів, але за 2020 рік нерівність не виконується і має вигляд (А4> П4), що має поганий показник.Тож підприємству доцільно у найближчій перспективі здійснити заходи, спрямовані на накопичення необхідного розміру грошових коштів і їх еквівалентів або реструктуризувати найбільш термінові борги.

Аналіз рівня економічної безпеки за 2018-2020 рік показав, що рівень економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2» складає 49% від 100% можливих. Це свідчить про середній рівень економічної безпеки. Підприємству потрібно постійно приділяти належну увагу цьому питанню.

Тому у наступному розділі роботи було наголошено про необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства, яка вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки. Метою створення та діяльності системи безпеки є своєчасне виявлення та запобігання як зовнішнім, так і внутрішнім небезпекам та загрозам, забезпечення стабільної діяльності, ефективного використання можливостей і розвитку підприємства.

Ефективне функціонування системи економічної безпеки підприємства та управління нею потребує відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення, основною метою якого є підготовка пропозицій для прийняття рішення керівництвом підприємства щодо своєчасного попередження або зниження впливу негативних внутрішніх та зовнішніх загроз. Для цього

менеджменту ТОВ «Полтаваекопродукт-2» пропонується використати розроблені організаційно-управлінські заходи та розроблену у роботі модель інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності системи економічної безпеки підприємства.

В ході дипломної роботи були вирішені наступні питання:

1. Визначені фактори, що зумовлюють потребу створення системи економічної безпеки суб’єктів господарювання;

2. Визначені основні загрози, що впливають на діяльність ТОВ «Полтаваекопродукт-2»;

3. Оцінено рівень стану економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»;

4. Розроблені шляхи організації системи економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»;

5. Розроблені пропозиції та рекомендації щодо удосконалення інформацій-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»;

6. Розроблені пропозиції щодо удосконалення механізму управління системою економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2»;

7. Розрахований економічний ефект від впровадження заходів щодо підвищення рівня корпоративної культури ТОВ «Полтаваекопродукт-2» (яка є не на належному рівні у підприємстві), що є одним із важливих компонентів забезпечення економічної безпеки ТОВ «Полтаваекопродукт-2».

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій. Актуальні Проблеми Економіки. 2004. № 4. С. 46–51.

2. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. для студ. вузів. Київ, 2008. 240 с.

3. Джаман М. О. Концептуальні засади визначення сутності категорії «економічна безпека» та її елементів. Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. 2009. № 4. С. 8–13.

4. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.

5. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 35. Ст. 237.

6. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80

7. Меліхова Т. О. Сучасні підходи до класифікації загроз економічній безпеці підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Херсон, 2016. № 16. Ч. 4. С. 163–166.

8. Заплатинский В. М. Терминология науки о безопасности. Bezhecnostna veda a bezpecnostne vzdelanie : zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie. Liptovsky Mikulas, 2006. (CD nosic) ISBN 80-8040-302-3.

9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2005. 1728 с.

10. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Усенко О. А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / за ред. С. В. Мочерного. Львів, 2005. Т. 1. 616 с.

11. Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. 3-тє вид., доп. перероб. Львів, 2011. 844 с.

12. Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ, 1998. Т. 1: А–Г. 672 с.

13. Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голов. ред.). Київ, 2001. Т. 6: К–М. 2001. 792 с.

14. Сосновська І. М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. URL: http://www.economy.-nayka.com.ua/?op=1&z=4303.

15. Мелихов А.А., Камышникова Э.В. Эволюция подходов к содержанию категории «экономическая безопасность предприятия». *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2009. № 19. С. 316-319.

16. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: Монографія./Шкаралет С.М. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 432 с.

17. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / Національний ін-т проблем міжнародної безпеки; За ред. А.Л.Сухорукова. – К., 2003. – 64 с.

18. Фокіна Н.П. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 8. – С. 111-114.

19. Пілова Д.П. Обґрунтування рівня економічної безпеки підприємства як критерію оцінки результатів його господарської діяльності // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2007. – Вип. 224, т. IV. – С. 900-910.

20. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі : зб. наук. праць / Шкарлет С.М./ [Формування ринкових відносин в Україні]. - 2007. -№6. С. 6-12.

21. Экономическая безопасность предприятия как фактор его конкурентоспособности/ Нагорная И.И. // [Экономические инновации] Выпуск 23: Сб. научн. труд. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2005. – С. 56-63.

22. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.

23. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навч. посібник. 2-ге вид., доп. перероб./ Ілляшенко С.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.

24. Манів З.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. / Манів З.О., Луцький І.М..– К.:Знання, 2006. – 580 с. – (вища освіта XXI століття), С. 538-539.

25. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2003. 280 с.

26. Посилаєва К.І. Факторний аналіз у дослідженні показників господарської діяльності. URL: http://magazine.faaf.org.ua/faktorniy-analiz-u-doslidzhenni-pokaznikiv-gospodarskoi-diyalnosti.html (дата звернення: 10.01.2020).

27. Іванілов О.С. Економіка підприємства. URL: https://pidruchniki.com/16250212/ekonomika/metodi_otsinyuvannya_rivnya_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriyemstva.

28. Зубко Т.Л. Методика визначення економічної безпеки підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2016. № 2. С. 69–76.

29. Ілляшенко О.В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства: дис. … докт. екон. наук : спец. 08.00.04. Київ, 2016. 606 с.

30. Пілова Д.П. Формування та оцінка економічної безпеки гірничо-збагачувальних підприємств: автореф. дис. … канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Кривий Ріг, 2007. 16 с.

31. Ілляшенко С.М. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки. Актуальні проблеми економіки. 2003. № 3. С. 12–19.

32. Халіна В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. № 1. С. 173–181.

33. Данілова, Е. (2020). Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства. МОНОГРАФІЯ. https://doi.org/10.36074/danilova.kontseptsiia-2020

34. Зубко Т.Л. Методика визначення економічної безпеки підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2016.№ 2. С. 69–76.

35. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. Економіст. 2003. № 8. С. 65–67.

36. Марущак С.М. Методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства на основі теорії нечітких множин. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2011. № 5. Т. 1. С. 16–21.

37. Меліхова Т.О. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства за допомогою нейронних мереж та кластерного аналізу. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 12. С. 407–417.

38. Кокнаєва М.О. Особливості формування методичного інструментарію дослідження фінансово-економічної безпеки торговельних підприємств. Економічний часопис – XXI. 2012. № 5–6. С. 53–55.

39. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 386 с.

40. Іванілов О.С. Економіка підприємства. URL: https://pidruchniki.com/16250212/ekonomika/metodi_otsinyuvannya_rivnya_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriyemstva.

41. Прокопішина О.В. Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства: авто- реф. дис. … канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Харків, 2009. 20 с.

42. Ковальов Д.В., Плєтнікова І.М. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Економіка України. 2008. № 4. С. 35–40.

43. Гриценко В.І., Бажан Л.І. Сценарне моделювання рівня безпеки розвитку економічної системи в умовах невизначеності. Наука та наукознавство. 2014. С. 58–65.

44. Анісімова О. М., Лаврентьєва Л. В. Сучасні тенденції економічної

безпеки підприємства в Україні. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Зб. наук. пр. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2015. Вип. 1(11), Т. 1. С. 153-158.

45. Гончаров Г.А. Пути внедрения зарубежного опыта развития индустрии безопасности в Украине / Г.А. Гончаров // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 1(17). – С. 171–179. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economics.opu.ua/ files/archive/2015/No1/173-179.pdf.

46. Марченко В.М. Світовий досвід забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства / В.М. Марченко, А.В. Бігун // Мо- лодий вчений. – 2015. – № 1(16). – С. 18–21.

47. Сороківська О.А. Особливості формування теоретичних засад економічної безпеки підприємств малого бізнесу / О.А. Сороків- ська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 6. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://global- national.in.ua/archive/6-2015/101.pdf.

48. Троц І.В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства / І.В. Троц // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2012. – № 1(59). – С. 223–227.

49. Куделя Л.В. Формування концепції забезпечення економічної безпеки підприємств / Л.В. Куделя // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 125–128.

50. Бєлоус Н. Д. Етап планування в системі оцінки економічної безпеки підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 2(1). С. 12-16.

51. Вовк, В.В. Формування системи економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom2/10_Vovk.htm.

52. Гавкалова Н. Л., Бушман Т. С. Методичний підхід щодо визначення рівня формування та забезпечення кадрової безпеки підприємства. Проблеми економіки. 2016. № 4. С. 107-113.

53. Гапак Н.М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. Науковий вісник Ужгородського університету. 2013. Вип. 3(40). С. 62–65.

54. Гораль Л.Т. Прокопив М.И. Функції економічної безпеки як механізм підвищення ефективності діяльності промислових підприємств нафтогазового комплексу «Молодий вчений» , 2017. № 11 (51). С. 1123-1126.

55. Данілова Е.І. Економічна безпека підприємства: еволюція поглядів на сутність. Сучасні проблеми менеджменту: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 20 жовтня 2017 р.). Київ: Видавництво НАУ, 2017. С. 40- 41.

56. Данілова Е.І. Економічна безпека системи взаємовідносин підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва: Збірник наукових праць. Випуск 21. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. С. 134-139.

57. Данілова Е.І. Забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах. Сучасні проблеми менеджменту: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28 жовтня 2016 р.). Київ: Видавництво НАУ, 2016. С. 30- 32.

58. Данілова Е.І. Ідентифікація об´єкту управління економічною безпекою підприємства. Вісник Житомирського державного технологічного університету Серія: Економіка, управління та адміністрування № 1 (87) – 2019. – с.139-144.

59. Данілова, Е. І. (2019) «Ідентифікація принципів і функцій системи економічної безпеки та управління економічною безпекою підприємства», Підприємництво та інновації, (6), с. 54-61.

60. Данілова Е. І. Концептуальний підхід до оцінювання рівня національної економічної безпеки на основі оцінювання економічної безпеки стадій суспільного відтворення. Проблеми економіки. 2019. №3. С. 47–53.

61. Данілова Е.І. Концептуальний підхід до формування методичного забезпечення оцінювання економічної безпеки. Підприємництво та інновації.

2019. №8.

62. Данілова Е.І. Порівняльний аналіз методик оцінювання економічної безпеки підприємств. Підприємництво та інновації. 2019. №7.

63. Дуб Б.С. Система економічної безпеки підприємства: поняття та структура. Управління проектами та розвиток виробництва. 2016, №4(60) С. 5-18.

64. Економічна безпека: навч. посіб. З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З. С. Варналія. К. : Знання, 2009. 647 с.

65. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 № 183/98-ВР URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80.

66. Зачосова Н. В. Теоретико-методичні засади побудови системи економічної безпеки фінансових установ. Вісник Черкаського Університету. Серія «Економічні науки». 2016. №1. С. 44-55.

67. Зубко Т. Л. Методика визначення економічної безпеки підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2016. № 2. С. 69-76.

68. Івченко Є. А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія. Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 420 с.

69. Ілляшенко О. В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства : дис.... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2016. 606 с.

70. Кислова Л. А. Проблеми стратегічного планування фінансово-економічної безпеки на підприємствах України. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка. 2018. Вип. 15. С. 20-27.

71. Клопов І. О. Управління економічною безпекою промислового підприємства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ portal/Natural/Vznu/eco/2011_1/043-52.pdf.

72. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства : монографія / О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А.А. Шиян. Вінниця : ВНТУ, 2010. 259 с.

73. Корецька О.В. Теоретичні підходи до управління фінансово-

економічною безпекою підприємств портової галузі. Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017.- Випуск 15. - С. 225-22.

74. Корчевська Л. О. Методологія синергетичного управління економічною безпекою підприємства : монографія. Херсон. 2016.468 с.

75. Мазаракі А. А. Математичне програмування в Excel: Навч. посібник К.: Четверта хвиля, 1998. 208 с.

76. Маркіна І. А., Потапюк І. П. Загрози економічній безпеці підприємства: теоретичний аспект. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 33. С. 130-137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2017_33_19

77. Меліхова Т. О. Економічна безпека підприємства: формування,контроль, ефективність: монографія. Херсон, Видавничий дім «Гельветика»,2018. 632 с.

78. Меліхова Т. О. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства за допомогою нейронних мереж та кластерного аналізу. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 12. С. 407-417.

79. Меліхова Т.О. Методологічні підходи забезпечення рівня стійкості економічної безпеки промислових підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип. 1_2. 2018. URL: http://global-national.in.ua/issue-21-2018.

80. Поняття про економічну безпеку підприємства та її визначення: Основні функціональні цілі економічної безпеки. URL: http://pidruchniki.com/13290311/ekonomika/tema_ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstva.

81. Про основи національної безпеки України : Закон України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15.

82. Сотниченко В.М. Методологічні підходи до оцінки економічної безпеки телекомунікаційних підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки 2017. Випуск 15. С. 321-324.

83. Ткаченко А.М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства

URL: http://www.nbuv. gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2010_1/21.pdf.

84. Козаченко Г. В., Онищенко С. В., Завора Т. М. Методичні засади оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. Проблеми економіки. 2019. №1. С. 59–66.

85. Фінансовий аналіз [текст] навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І.О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.] – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.

86. Захарченко П.В., Гриценко М.П. «Фінансовий аналіз»/ Навч. посіб. – Мелітопіль: Тіпографія міської ради – 2018. – 226с.

87. Шубіна, С.В. Фінансовий аналіз: практикум: навчальний посібник для ст-ів ВНЗ / С.В. Шубіна, О.Ю. Мірошник, В.О. Швадченко. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 296 с.

88. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник /Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

89. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч посібник /Ю.М. Тютюнник. – Полтава, 2014. – 358с.

90. Господарський кодекс України від 16. 01. 2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № №18 -22. Ст. 144. Дата оновлення: 06.01. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/card6.

91. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

92. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № № 13 – 17, Ст. 112.

93. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО) та тлумачення КТМФЗ: Міжнародний документ від 01.01.2012 р. із коригуванням від 12.03.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

94. Пономарьов С. Адміністративно-правове забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони України: монографія Харків: Майдан, 2018. 470 с.

Додаток А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2019	01	01
Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**	за ЄДРПОУ	36249767		
Територія ПОЛТАВСЬКА	за КОАТУУ	1210137500		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	100		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		

Середня кількість працівників[1] 63
Адреса, телефон пров. Перший Гоголя , буд. 10, м. Зіньків, ПОЛТАВСЬКА обл., 38100 380501977623
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знакаокрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками).

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	**V**
за міжнародними стандартами фінансової звітності	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2018р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	14239	28753
первісна вартість	1001	34672	56324
накопичена амортизація	1002	20433	27571
Незавершені капітальні інвестиції	1005	23425	8227
Основні засоби	1010	480321	567494
первісна вартість	1011	997864	1136701
знос	1012	517543	569207
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0

Продовження додатка 1

Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	**1095**	**517985**	**604474**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	959300	1293664
Виробничі запаси	1101	47346	76206
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	911954	1217458
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість запродукцію, товари, роботи, послуги	1125	212206	279153
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	26257	39087
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	55899	56477
Поточні фінансові інвестиції	1160	47608	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	120041	234413
Готівка	1166	9833	23637
Рахунки в банках	1167	3979	75097
Витрати майбутніх періодів	1170	2157	2395
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в резервах довгострокових зобов’язаннях	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	66548	6947
Усього за розділом II	**1195**	**1490016**	**1912136**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**0**	**0**
Баланс	**1300**	**2008001**	**2516610**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000	10000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	142543	139261
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	467889	712476
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)

Продовження додатка 1

Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	**1495**	**620432**	**861737**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	131241	166460
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	8949	16504
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	8949	16504
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек– поту	1545	0	0
Усього за розділом II	**1595**	**140190**	**182964**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	139673	213000
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	102109	0
товари, роботи, послуги	1615	917165	1085630
розрахунками з бюджетом	1620	17366	61531
у тому числі з податку на прибуток	1621	14630	17728
розрахунками зі страхування	1625	1358	3073
розрахунками з оплати праці	1630	4846	11173
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	6226	14550
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0	0
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	19	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	17006	26045
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	41611	53907
Усього за розділом III	**1695**	**1247379**	**1471909**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**0**	**0**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**0**	**0**
Баланс	**1900**	**2008001**	**2516610**

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2019	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2»

Підприємство _____ (найменування)

[1] Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2018 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6600056	4844170
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5002862)	(3679128)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	1597194	1165042
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов’язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Змін ачастки перестраховиків в іншихстрахових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	41567	58935
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0

Продовження додатка 1

Дохід від первісного визнання біологічних і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(110429)	(78821)
Витрати на збут	2150	(1123085)	(764224)
Інші операційні витрати	2180	(42945)	(44025)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічнихактивів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	362302	336907
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	6276	1253
Дохід від благодійної допомоги	2241	(0)	(0)
Фінансові витрати	2250	(52065)	(66622)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(17177)	(10633)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	299336	260905
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(55855)	(49655)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистийфінансовий результат: прибуток	2350	243481	211250
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0

Продовження додатка 1

Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**	**0**	**0**
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	**243481**	**211250**

III. Елементи операційних витрат

Назвастатті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	83712	93996
Витрати на оплату праці	2505	233483	124570
Відрахування на соціальні заходи	2510	53663	27690
Амортизація	2515	79887	57024
Інші операційні витрати	2520	825714	583790
Разом	**2550**	**1276459**	**887070**

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назвастатті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2019	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**
(найменування)

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 2018 р.

Форма № 3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	7275456	5360584
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	1094	1085
Надходження від повернення авансів	3020	690	911
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	925	721
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	673	120
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	39223	116747

Продовження додатка 1

Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	(6550510)	(4939223)
Праці	3105	(185843)	(102142)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(52113)	(27374)
Зобов’язань з податків і зборів	3115	(140015)	(107156)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(52258)	(62476)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(35946)	(16923)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(51811)	(27757)
Витрачання на оплату авансів	3135	(19790)	(16902)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(76)	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов’язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(116190)	(117746)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	**3195**	253524	169625
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	11	3721
Надходження від отриманих: відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0

Продовження додатка 1

Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(212850)	(208136)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	()
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	**3295**	-212893	-204415
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності Надходження від: Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	2071182	495333
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	1996384	404373
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(0)	(0)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	**3395**	74798	90960

Продовження додатка 1

Чистий рух грошових коштів за звітний період	**3400**	115483	56170
Залишок коштів на початок року	3405	120041	65694
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	(1111)	(1823)
Залишок коштів на кінець року	3415	234413	120041

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2019	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**
(найменування)

Звіт про власний капітал
за 2018 р.

Форма № 4 Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	**4000**	10000	142543	0	0	467889	0	0	620432
Коригування: Зміна облікової політики	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Виправлення помилок	4010	0	0	0	0	(2176)	0	0	(2176)
Інші зміни	4090	0	(3282)	0	0	3282	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	**4095**	10000	139261	0	0	468995	0	0	618256
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	**4100**	0	0	0	0	243481	0	0	243484
Інший сукупний дохід за звітний період	**4110**	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	**4111**	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	**4112**	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	**4113**	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	**4114**	0	0	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	**4116**	0	0	0	0	0	0	0	0
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Спрямування прибутку до	4205	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
зареєстрованого капіталу									
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	0	0	0	0	0	0	0
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	**4295**	0	0	0	0	243481	0	0	243481
Залишок на кінець року	**4300**	10000	139261	0	0	712476	0	0	861737

Паламаренко Володимир Іванович

Керівник _____ _____

Омельченко Ніна Іванівна

Головний бухгалтер _____ _____

Продовження додатка 1

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2020	01	01
Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**	за ЄДРПОУ	36249767		
Територія ПОЛТАВСЬКА	за КОАТУУ	1210137500		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	100		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		

Середня кількість працівників[1] 68
Адреса, телефон пров. Перший Гоголя , буд. 10, м. Зіньків, ПОЛТАВСЬКА обл., 380501977623
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знакаокрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками).
Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	**V**
за міжнародними стандартами фінансової звітності	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2019р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	28763	27572
первісна вартість	1001	56324	40804
накопичена амортизація	1002	27571	13232
Незавершені капітальні інвестиції	1005	8227	679
Основні засоби	1010	567494	841730
первісна вартість	1011	1136701	1310862
знос	1012	569207	469132
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	0	77770
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0

Продовження додатка 1

Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	**1095**	**604474**	**947751**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1293664	2068745
Виробничі запаси	1101	76206	112281
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	1217458	1956461
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість запродукцію, товари, роботи, послуги	1125	279153	498021
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	39087	57851
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	56477	104148
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	234413	548274
Готівка	1166	23637	31903
Рахунки в банках	1167	75097	309835
Витрати майбутніх періодів	1170	2395	3473
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в резервах довгострокових зобов’язаннях	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	6947	9783
Усього за розділом II	**1195**	**1912136**	**3290295**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**0**	**0**
Баланс	**1300**	**2516610**	**4238046**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000	10000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	139261	304967
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	712476	1066859

Продовження додатка 1

Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	**1495**	**861737**	**1381826**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	166460	197234
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	113552
Довгострокові забезпечення	1520	16504	26078
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	16504	26078
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек– поту	1545	0	0
Усього за розділом II	**1595**	**182964**	**336864**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	216000	452000
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	52766
товари, роботи, послуги	1615	1085630	1806624
розрахунками з бюджетом	1620	61531	55030
у тому числі з податку на прибуток	1621	17728	24496
розрахунками зі страхування	1625	3073	4722
розрахунками з оплати праці	1630	11173	16869
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	14550	24851
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0	0
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	26045	32873
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	53907	73621
Усього за розділом III	**1695**	**1471909**	**2519356**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**0**	**0**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**0**	**0**
Баланс	**1900**	**2516610**	**4238046**

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2020	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»

Підприємство _____
(найменування)

[1] Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2019 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1067380	6600056
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7698782)	(5002862)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	2368598	1597194
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов’язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Змін ачастки перестраховиків в іншихстрахових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	69364	41567
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0

Продовження додатка 1

Дохід від первісного визнання біологічних і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(153289)	(110429)
Витрати на збут	2150	(1616912)	(1123085)
Інші операційні витрати	2180	(113899)	(42945)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічнихактивів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	553862	362302
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1730	0
Інші доходи	2240	2355	6276
Дохід від благодійної допомоги	2241	(0)	(0)
Фінансові витрати	2250	(95707)	(52065)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(33807)	(17177)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	428433	299336
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(83964)	(55855)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистийфінансовий результат: прибуток	2350	344469	243481
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0

Продовження додатка 1

Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**	**0**	**0**
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	**344469**	**243481**

III. Елементи операційних витрат

Назвастатті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	107618	83712
Витрати на оплату праці	2505	386821	233483
Відрахування на соціальні заходи	2510	88987	53663
Амортизація	2515	106937	79887
Інші операційні витрати	2520	1193737	825714
Разом	**2550**	**1884100**	**1276459**

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назвастатті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2020	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**
(найменування)

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2019 р.

Форма № 3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	10943	7275456
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	1558	1094
Надходження від повернення авансів	3020	1765	690
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	6062	925
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	3142	673
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	45615	39223
Витрачання на оплату:			

Продовження додатка 1

Товарів (робіт, послуг)	3100	(9747227)	(6550510)
Праці	3105	(309847)	(185843)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(87426)	(52113)
Зобов’язань з податків і зборів	3115	(319599)	(140015)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(77477)	(52258)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(158683)	(35946)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(83439)	(51811)
Витрачання на оплату авансів	3135	(30500)	(19790)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(443)	(76)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов’язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(256633)	(116190)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	**3195**	250252	253524
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	1334	11
Надходження від отриманих: відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0

Продовження додатка 1

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(285637)	(212850)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(77770)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	**3295**	-362073	-212839
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності Надходження від: Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	1714540	2071182
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	315281	0
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	1395000	1996384
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(0)	(0)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	()	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(203747)	()
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	**3395**	431074	74798
Чистий рух грошових коштів за звітний період	**3400**	319253	115483

Продовження додатка 1

Залишок коштів на початок року	3405	234413	1120041
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	(5392)	(1111)
Залишок коштів на кінець року	3415	548274	234413

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2020	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**
(найменування)

Звіт про власний капітал
за 2019 р.

Форма № 4 Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	**4000**	10000	139261	0	0	712476	0	0	861737
Коригування: Зміна облікової політики	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Виправлення помилок	4010	0	0	0	0	(277)	0	0	(277)
Інші зміни	4090	0	(10191)	0	0	0	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	**4095**	10000	129070	0	0	722390	0	0	861460
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	**4100**	0	0	0	0	344469	0	0	344469
Інший сукупний дохід за звітний період	**4110**	0	175897	0	0	0	0	0	175897
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	**4111**	0	175897	0	0	0	0	0	175897
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	**4112**	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	**4113**	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	**4114**	0	0	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	**4116**	0	0	0	0	0	0	0	0
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Спрямування прибутку до	4205	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
зареєстрованого капіталу									
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	0	0	0	0	0	0	0
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	**4295**	0	175897	0	0	344469	0	0	520366
Залишок на кінець року	**4300**	10000	304967	0	0	1066859	0	0	1381826

Паламаренко Володимир Іванович

Керівник _____ _____

Омельченко Ніна Іванівна

Головний бухгалтер _____ _____

Продовження додатка 1

Додаток В

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2021	01	01
Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**	за ЄДРПОУ	36249767		
Територія ПОЛТАВСЬКА	за КОАТУУ	1210137500		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	100		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		

Середня кількість працівників[1] 71
Адреса, телефон пров. Перший Гоголя , буд. 10, м. Зіньків, ПОЛТАВСЬКА обл., 380951926025
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знакаокрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками).

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

	V
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за міжнародними стандартами фінансової звітності	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	27572	44653
первісна вартість	1001	40804	59193
накопичена амортизація	1002	13232	14540
Незавершені капітальні інвестиції	1005	88131	102714
Основні засоби	1010	2029417	3198725
первісна вартість	1011	2672775	4169835
знос	1012	643358	971110
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	77770	77770
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0

Продовження додатка 1

Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	**1095**	**2222890**	**3423862**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1967391	2709389
Виробничі запаси	1101	18791	24380
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	1948600	2685009
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість запродукцію, товари, роботи, послуги	1125	496466	1135820
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	123748	194263
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4390	4296
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	548274	404314
Готівка	1166	31903	38651
Рахунки в банках	1167	516371	365663
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в резервах довгострокових зобов’язаннях	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	10343	12835
Усього за розділом II	**1195**	**0**	**0**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**0**	**0**
Баланс	**1300**	**5373502**	**7884779**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000	10000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	266061	253152
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	940226	1273853

Продовження додатка 1

Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	**1495**	**1216287**	**1537005**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	39110	40201
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	197234	159139
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1059452	1959974
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек– поту	1545	0	0
Усього за розділом II	**1595**	**1295796**	**2159314**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	626323	441096
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	200780	411072
товари, роботи, послуги	1615	1847572	3118107
розрахунками з бюджетом	1620	66801	44636
у тому числі з податку на прибуток	1621	24496	15033
розрахунками зі страхування	1625	9380	14601
розрахунками з оплати праці	1630	38289	61882
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	26183	38439
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0	0
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	32873	35436
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	13218	23191
Усього за розділом III	**1695**	**2861419**	**4188460**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**0**	**0**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**0**	**0**
Баланс	**1900**	**5373502**	**7884779**

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2021	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»

Підприємство _____
(найменування)

[1] Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2020 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12594542	10067380
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(9725232)	(7698782)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	2869310	2368598
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов’язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Змін ачастки перестраховиків в іншихстрахових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	87498	69364
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0

Продовження додатка 1

Дохід від первісного визнання біологічних і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(228321)	(153289)
Витрати на збут	2150	(1764369)	(1616912)
Інші операційні витрати	2180	(153554)	(113899)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічнихактивів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	810564	553862
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	814	1730
Інші доходи	2240	6077	2355
Дохід від благодійної допомоги	2241	(0)	(0)
Фінансові витрати	2250	(424615)	(95707)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	392840	428433
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	73896	83964
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистийфінансовий результат: прибуток	2350	318944	344469
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0

Продовження додатка 1

Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**	**0**	**0**
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	318944	**344469**

III. Елементи операційних витрат

Назвастатті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	153344	107618
Витрати на оплату праці	2505	596640	386821
Відрахування на соціальні заходи	2510	136364	88987
Амортизація	2515	567638	106937
Інші операційні витрати	2520	692258	1193737
Разом	**2550**	**2146244**	**1884100**

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назвастатті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2021	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «Полтаваекопродукт-2»**
(найменування)

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 2020 р.

Форма № 3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	14231491	10943785
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	1412	1558
Надходження від повернення авансів	3020	12272	1765
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	24537	6062
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	3101	3142
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	2003940	45615
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	(13949249)	(9747227)

Продовження додатка 1

Праці	3105	(471104)	(309847)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(133878)	(87426)
Зобов’язань з податків і зборів	3115	(276764)	(319599)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(79995)	(77477)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(70562)	(158683)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(126207)	(83439)
Витрачання на оплату авансів	3135	(58642)	(30500)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(431)	(443)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов’язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(531708)	(256633)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	**3195**	854977	250252
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	458	1334
Надходження від отриманих: відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			

Продовження додатка 1

фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(403682)	(285637)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(77770)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	**3295**	-403224	-362073
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності Надходження від: Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	3566007	1714540
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	315281
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	0	1395000
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(0)	(0)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(357852)	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(203747)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	**3395**	-579455	431074
Чистий рух грошових коштів за звітний період	**3400**	-127702	319253
Залишок коштів на початок року	3405	548274	234413

Продовження додатка 1

Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-16258	-5391
Залишок коштів на кінець року	3415	404314	548274

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2021	01	01
за ЄДРПОУ	36249767		

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»**
(найменування)

Звіт про власний капітал
за 2020 р.

Форма № 4 Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	**4000**	10000	266061	0	0	940226	0	0	1216287
Коригування: Зміна облікової політики	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Виправлення помилок	4010	0	-139	0	0	-890	0	0	-1029
Інші зміни	4090	0	0	0	0	0	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	**4095**	10000	265922	0	0	939336	0	0	1215258
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	**4100**	0	0	0	0	318944	0	0	318944
Інший сукупний дохід за звітний період	**4110**	0	-12770	0	0	15573	0	0	2803
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	**4111**	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	**4112**	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	**4113**	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	**4114**	0	0	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	**4116**	0	0	0	0	0	0	0	0
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Спрямування прибутку до зареєстрованого	4205	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
капіталу									
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	0	0	0	0	0	0	0
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	**4295**	0	-12770	0	0	334517	0	0	321747
Залишок на кінець року	**4300**	10000	253152	0	0	1273853	0	0	1537005

Керівник _____ Паламаренко Володимир Іванович

Головний бухгалтер _____ Омельченко Ніна Іванівна

Продовження додатка 1

Додаток Г

Агрегований баланс ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2»

за 2018-2020 роки

Актив	2018 рік		2019рік		Відхилення (+,-) в		Темп зрос-тання, %	2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-) в		Темп зрос-тання, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сумі, тис. грн.	питомій вазі, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сумі, тис. грн.	питомій вазі, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Необоротні активи (1095)	604474	24,02	947751	22,36	343277	-1,66	156,79	947751	22,36	3423862	43,42	2476111	21,06	361,26
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	604474	24,02	869981	20,53	265507	-3,49	143,92	869981	20,53	3346092	42,44	2476111	21,91	384,62
1.2.Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	0	0,00	77770	1,84	77770	1,84	–	77770	1,84	77770	0,99	0	-0,85	100,00
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–
1.4 Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1090)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–
2. Оборотні активи (1195)	1912136	75,98	3290295	77,64	1378159	1,66	172,07	3290295	77,64	4460917	56,58	1170622	-21,06	135,58
2.1. Запаси (1100+1110)	1293664	51,41	2068745	48,81	775081	-2,59	159,91	2068745	48,81	2709389	34,36	640644	-14,45	130,97
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+1125+..+1155)	374717	14,89	660020	15,57	285303	0,68	176,14	660020	15,57	1334379	16,92	674359	1,35	202,17
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	234413	9,31	548274	12,94	313861	3,62	233,89	548274	12,94	404314	5,13	-143960	-7,81	73,74
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	2395	0,10	3473	0,08	1078	-0,01	145,01	3473	0,08	0	0,00	-3473	-0,08	0,00
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	6947	0,28	9783	0,23	2836	-0,05	140,82	9783	0,23	12835	0,16	3052	-0,07	131,20
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–
Всього майна (1300)	2516610	100,00	4238046	100,00	1721436	0,00	168,40	4238046	100,00	7884779	100,00	3646733	0,00	186,05

Продовження табл.

Пасив	2018 рік		2019 рік		Відхилення (+,-) в		Темп зрос-тання, %	2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-) в		Темп зрос-тання, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сумі, тис. грн.	питомій вазі, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сумі, тис. грн.	питомій вазі, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Власний капітал (1495)	861737	34,24	1381826	32,61	520089	-1,64	160,35	1381826	32,61	1537005	19,49	155179	-13,11	111,23
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	182964	7,27	336864	7,95	153900	0,68	184,11	336864	7,95	2159314	27,39	1822450	19,44	641,00
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	1471909	58,49	2519356	59,45	1047447	0,96	171,16	2519356	59,45	4188460	53,12	1669104	-6,33	166,25
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	216000	8,58	452000	10,67	236000	2,08	209,26	452000	10,67	441096	5,59	-10904	-5,07	97,59
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+…+1650)	1165957	46,33	1960862	46,27	794905	-0,06	168,18	1960862	46,27	3688737	46,78	1727875	0,51	188,12
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+…+1690)	79952	3,18	326001	7,69	246049	4,52	407,75	326001	7,69	58627	0,74	-267374	-6,95	17,98
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (1800)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–	0	0,00	0	0,00	0	0,00	–
Всього капіталу (1900)	2516610	100,00	4238046	100,00	1721436	0,00	168,40	4238046	100,00	7884779	100,00	3646733	0,00	186,05

Додаток Г

Таблиця

Баланс ліквідності ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ2» за 2018-2020 роки

Актив	**2018 рік**	**2019 рік**	**2020 рік**	**Пасив**	**2018 рік**	**2019 рік**	**2020 рік**	***Надлишок +,-***		
								2018 рік	**2019 рік**	**2020 рік**
Група А1 Грошові кошти	234413	548274	404314	**Група П1** Поточні зобов'язання Кредит. заборгован. за товари, роботи	1255909	2067356	3747364	-1021496	-1519082	-3343050
Група А2 Дебіторська заборгованість, Готова продукція	374717	660020	1334379	**Група П2** Короткострокові кредити банку	216000	452000	441096	158717	208020	893283
Група А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	1303006	2159771	2722224	**Група П3** Довгострокові зобов'язання	182964	336864	2159314	1120042	1822907	562910
Група А4 Необоротні активи	604474	869981	3423862	**Група П4** Власний капітал	861737	1381826	1537005	257263	511845	-1886857
Баланс гр.1+2+3+4	2516610	4238046	7884779	**Баланс гр.1+2+3+4**	2516610	4238046	7884779	0	0	0

Додаток Д

Таблиця

Аналіз складу, структури та динаміки витрат ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018–2020 р.

Показник	Рядок Ф№2	2017 рік		2018 рік		Відхилення в:		2018 рік		2019 рік		Відхилення в:	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	сумі, тис. грн	питомій вазі, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	сумі, тис. грн	питомій вазі, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-5002862	78,12	-7698782	78,59	-2695920	0,47	-7698782	78,59	-9725232	78,62	-2026450	0,03
Адміністративні витрати	2130	-110429	1,72	-153289	1,56	-42860	-0,16	-153289	1,56	-228321	1,85	-75032	0,28
Витрати на збут	2150	-1123085	17,54	-1616912	16,51	-493827	-1,03	-1616912	16,51	-1764369	14,26	-147457	-2,24
Інші операційні витрати	2180	-42945	0,67	-113899	1,18	-70954	0,51	-113899	1,18	-153554	1,24	-39655	0,06
Фінансові витрати	2250	-52065	0,81	-95707	0,98	-43642	0,16	-95707	0,98	-424615	3,43	-328908	2,46
Витрати від участі в капіталі	2255	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Інші витрати	2270	-17177	0,27	-33807	0,35	-16630	0,08	-33807	0,35	0	0,00	33807	-0,35
Витрати з податку на прибуток	2300	-55855	0,87	-83964	0,86	-28109	-0,02	-83964	0,86	-73896	0,60	10068	-0,26
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Всього витрат		-6404418	100,00	-9796360	100,00	-3391942	0,00	-9796360	100,00	-12369987	100,00	-2573627	0,00

Додаток Е